

СВЕТЛОЗАР РУЛИНСКИ

**ШУМЕРСКИ МИТОВЕ
В
БЪЛГАРСКИЯ ФОЛКЛОР**

ДАНГРАФИК
Варна, 2006

На корицата: Богиня Нинтум, теракота, начало на II хил. пр. н.е.,
Багдат, Иракски музей.

СЪДЪРЖАНИЕ

• <i>Въведение</i>	5
I. Сътворението	10
II. Семейството на Домна царица.....	18
III. Ан	26
IV. Енки	26
V. Енлил.....	43
VI. Нинхарсаг	54
VII. Богове от трето поколение	59
VIII. Сватбата на Ерешкигал	69
IX. Сватбата на Инана	82
X. Коледа	92
XI. Лазарца	100
XII. Китайски митове	110
<i>Епilog</i>	124
<i>Източници</i>	128
<i>Приложение 1</i>	131
<i>Приложение 2</i>	161
<i>Приложение 3</i>	166

На ползу болгаром и на пакост греком.

Из приписки на последните бели листи на
Жеравненския препис на История Славянобългарска.
/по Раковски/

ВЪВЕДЕНИЕ

Както е прието, ще се опитам да обясня целта на написването на тази книга, към кого е насочена.

Давам си сметка, че дори да пренапиша всичко още два пъти – няма да достигна световните стандарти. Липсата на талант не може да се компенсира, а излишното “изпипване” е вредно. Врагът на перфекционизма е казал: ”По-добре работата да се свърши, отколкото да се свърши добре”. Във фолклора това звучи: ”Циндил-Пиндил на плета, Джаста-Праста на хоро”.

За шумерската култура се пише малко. Обикновено се споменава заедно с още три-четири древни култури, което я обезличава. За това има важни причини и едната е страх от истината. Изглежда вече е време завесата да се вдигне. Това не е по моите скромни възможности, но ъгъла на завесата ще се опитам да отместя.

Водещото начало на моето изследване е българският фолклор. Все още съм далеч от детайлното му познаване и едва ли зная повече от студентите 1-2 курс. От тях съм по-напред в разбирането на българския календар. Всичко, което пиша през последните няколко години, така или иначе опира до него. Използването му ми дава кураж да водя разговор с преподавателите на въпросните студенти. Когато се запознах със шумерската митология от книгите на Зекария Сичин¹, видях че множество събития, отношения, семейни връзки и т.н. се

---

¹ Сичин, Зекария. Хроника на Земята. Т. 1-6. С., 2001-2005.

повтарят буквално или с голямо приближение в българските народните песни. Поради грамадния обем на българския фолклор, може да се предположи, че ще се намерят песни за всеки мислим случай, включително и такива, които да напомнят за шумерския пантеон, но това да се дължи на голямата вариантност и да е чисто случайно явление. Това съм го имал предвид. Рискът да се опра на случайни прилики, да хвърля няколко години труд и да объркам някой доверчив читател си е мой. Отделих време и сили да разгледам по-подробно публикуваното на български език за шумерската митология, да прочета отново няколко хиляди песни. В резултат се появи тази книга.

Малко встрани от основното съдържание е главата за китайските митове. Там се вижда ползата от сравняването на отдалечени в пространството общества. Въобще не е сигурно, че китайците ще се зарадват. Те упорито отстояват самобитността на собствената си култура, а сега от центъра се озовават в периферията.

Исках да напиша книга патриотична. Това, че българският народ е пренесъл старите традиции през повече от 4 хилядолетия, би трябвало да събуди гордост у българина, където и да се намира по света. Срамно е, че родените в чужбина българи по правило не са с български имена и не знаят български език.

Информацията в народните песни, бит, традиции е голяма от съдържащата се в Библията. Смея да твърдя, че е и подостоверна, защото е немислимо тя да бъде манипулирана от отделна личност. Напротив, текстовете в Библията много лесно, по заповед, са били променяни, допълвани. Това е общоизвестно - твърдят го учени-библеисти. Въпросът за това – кое е посвещено, няма да засягам по понятни причини.

В процеса на работа шумерското начало зазвуча по-силно. Започнах да осъзнавам, че Първата световна цивилизация като свръхнова звезда е осветила всичко по земята. От тук следва, че

всички следващи земни цивилизации носят следи от Шумер. Ами Атлантида? Това не е мой проблем, поне до намирането на атлантическата писменост. До тогава – такава цивилизация няма. Бидейки примитивен, считам, че знания чрез медитация не се добиват.

Шумерското влияние личи в египетската цивилизация на първо място. Египетският пантеон лесно се извежда от семейството на Енки. Обратното е невъзможно, защото Енки е само част от шумерския пантеон. Същевременно, не бива да се гледа на шумерския пантеон като разширение на египетския, защото той е цялостен и завършен. Шумерски следи има в културите на Индия, Китай, Гърция, Рим, в хунската култура и разбира се, в Америка. Към някои илюстрации прилагам и шумерския (акадски) надпис. Намирам това за задължително. След като не зная много за боговете, поне да гледам изписани техните имена.

Няколко думи за фолклора. Това понятие употребявам в най-широкия му смисъл – като всичко ценно, сътворено и съхранено от народа. Все пак фолклористиката е наука, която съществува вече близо 200 г. Според П.Динеков² има три основни фолклорни школи. Това са митологичната, миграционната и антропологично-психологичната. Към първата спадат Братя Грим, Раковски и поне дузина европейски капацитети. Какво пише в “буквара”³ “Братя Грим изследват сходните явления във фолклора, виждайки в тях отражения на **прастара обща духовна култура**. Те обръщат внимание преди всичко на религиозните представи, на религиозните митове, стараят се да възстановят картината на старата митология - **индоевропейската прарелигия**, в която виждат основата и източниците на фолклора” (подчертано от мен).

---

² Динеков, Петър. Български фолклор. Ч. 1. С., 1989.

³ Пак там

“Що се отнася до тяхната теория, тя е изградена върху идеалистическите позиции на романтиците. Привържениците на митологичната школа идеализират старината, заплени от идеята за първобитната, прастара основа на фолклорните произведения, не се интересуват от по-късните моменти в тяхното развитие, отричат ролята на конкретно-историческата действителност, недооценяват самобитността и националното своеобразие на фолклора, не виждат неговата зависимост от материалните условия на обществото, а това води до антиисторизъм и мистицизъм”. Излиза, че без да ща съм се подредил до прочутите братя и Раковски. Чак толкова голяма похвала не заслужавам. Интересно, до какви конкретни резултати са стигнали Братя Грим. Ако по тяхно време е била разбулена шумерската култура, то нямаше да има нужда от моите усилия.

Все пак, съвременните фолклористи не изключват митологични влияния върху фолклора. Но това право се дава на някаква “народна” митология, където всичко е на ниво “самодива – змей – свят на мъртвите”. Това, според мен, не изяснява произхода на фолклора, а прави проблема нерешим.

След като българската прародина беше локализирана в планините Памир и Хиндукуш, иранското влияние върху нашия фолклор щеше да бъде добре дошло. За съжаление, иранският пантеон твърде много се отдалечава от българския “фолклорен” пантеон.

Аз се абстрахирам от “основното” качество на фолклора – неговата изменчивост. Реших да търся и да намеря какво при промяната, при трансформацията е оставало неизменно. Кои са онези постоянни ядра (инварианти), които са заслужавали изразходването на океан от духовна енергия, за да бъдат пренесени през хилядолетия, континенти и езици. Ще се постарая да разгризвам коравия кокал като кучето на Рабле и да показвам най-ценното - мозъка. Ако си счупя някой зъб, това е за моя сметка.

Тук намериха място по-голямата част от нещата по темата, които в момента са ми известни. Желая те да станат открити за всички, които проявяват интерес. Ето основното:

- Имена и хронология на владетели;
- Имена на селища и други географски обекти;
- Тълкувания на обичаи и ритуали;
- Обширни сведения за българския календар;
- Кой е родоначалник на българите?;
- Отношение към “Веда Словена” и някои други следствия от приетия в изследването подход към прочита на фолклора;
- Произход и значение на важни български думи и може би отговор на мъчния въпрос “Защо са толкова хубави българските песни?”.

Шумерските митове излагам в малки по обем части - те обслужват фолклорната тема. Това поддържа разказа и би трябвало да направи текста по-приятен за четене.

Благодарности дължа на моите приятели, членове на клуб “Мъдромер” в Русе и многобройните личности, които малко или повече бяха благосклонни към моя труд. Възхищавам се от смелостта на Даниела Василева, която се съгласи да редактира моите драсканици. По-специална е ролята на д-р Светлозар Попов, който ме подтикна към подобно занимание. Той е виновен. Аз бях един спокоен читател.

Шумерските митове са достигнали до нас, записани на глинени плочки, открити при археологически разкопки в Междуречието. Част от плочките са отчупени, с липсващи фрагменти, нечетливи или липсващи в поредицата. Текстовете са възстановявани по други плочки, съдържащи същото събитие, в превод на акадски, халдейски, хетски, асирийски и пр. езици. При това по-новите версии са съответно “поправени”,

така че да са в съгласие с новите имена на боговете и тяхната нова роля.

Трябва да се имат пред вид и особеностите на клинописа. Отделните символи означават срички, а на всяка сричка съответстват няколко различни думи (до 30). Тъй че, четенето на клинопис съдържа и доза тълкуване. Два превода на един клинописен текст от различни преводачи не винаги са идентични. По-точен превод ще направи този, който по-дълбоко е вникнал в същността на описания предмет.

Моята задача е да потърся общото между шумерските митове и българския фолклор (от тук нататък ще използвам само фолклор). Митовете вземам основно от “Хрониките на Земята” на Зекария Сичин. Предполагам, че в дългия списък от достойнства на г-н Сичин липсва познаването на българския език и нашия фолклор. Използвам и разработката на Явор Тодоров “Богове”⁴. Той се е опрял на схеми на проф. А. Калоянов и разбира се на собствени проучвания, но не е ползвал материали от Сичин.

Накратко – ще сравнявам два независими наглед обекта.

Първият е записан на глинени плочки преди повече от 2000 години (тогава е краят на употребата на клинописа). Част от плочките са унищожени, друга част са в частни колекции и са недостъпни, трета част е още в земята. За достъпната част ние можем да съдим от втора, трета ръка. В България никой не се занимава сериозно с Шумерската цивилизация. В Университета (СУ) няма специалност “шумерология” или “асирология”. Така или иначе обемът на първия обект ще расте.

Вторият обект – фолклорът, запазен като устна традиция, основно е записан до края на 60-те години на XX в. Трудно може да се добави още информация към него. Големият му обем го прави труден за работа, необходимо е прехвърляне на

---

⁴ Тодоров, Явор. Българският пантеон

многобройните текстове, мелодии, образи на съвременен носител.

В тази разработка не разчитам на “случайни попадения”. Разглежданите народни песни са по принцип най-хубавите образци, на най-добрите изпълнители.

В шумерските източници според Сичин не се споменават богове. Терминът е “анунаки”, което означава “тези, които дойдоха от небето на Земята”. Това са човекоподобни същества от друга планета, които преди 450 000 години колонизирали Земята. Те се отличавали с много дълъг живот, защото планетата им обикаляла Слънцето за 3600 години. За свои нужди създали човека - по техен образ и подобие. Аз приемам хипотезите на З. Сичин и върху тях построявам логическата схема на моето изследване. По-нататък с понятието “богове” ще означавам само анунаките.

Цитираните песни, означени с № са от сборника “Народни песни от Североизточна България”, а с П№ – от приложението Пенопойка.

Илюстрациите към главите, заедно с древния надпис, са от интернет-страницата на Британския музей.

I. СЪТВОРЕНИЕТО

Шестте плочки на сътворението

В разкопаната в Ниневия библиотека на Ашурбанипал са намерени 7 глинени плочки, превод от акадски, описващи сътворението на света. Подобно на библейските 6 дни на сътворението и седмия ден за почивка, в седмата плочка се прави “разбор” на добре свършената работа. Това е епосът “енума елиш” – “когато там горе”, именуван по началните думи. За сега не е намерен шумерски вариант, откритият в Ниневия е препис от вавилонската версия.

Отначало⁵ съществувал Апсу (Слънцето), слугата му Мумму (Меркурий) и Тиамат, която “всичко роди”. (За Тиамат може да си мислим като голяма планета която е имала орбита между орбитите на Марс и Юпитер.) След това се смесили “водите” на Апсу и Тиамат и се образували две божества – Лахму и Лахаму (Марс и Венера). До тук са образувани планетите от т.н. “земен” тип, а Земята ще се появи по-късно. По-нататък се образуват още две двойки божества-планети: Аншар и Кишар (Сатурн и Юпитер); Ану и Еа (Уран и Нептун).

Във втората плочка планетите “смущават” Тиамат, извършват опасни сблизавания. Апсу се заканва да ги унищожи. Тогава се намесва Еа – най-външната планета. Чрез магия (излъчване) той приспива Апсу, прави му врати; дава постоянна орбита на неговия слуга Мумму и утвърждава закона – стабилна орбита на всяка планета.

След това се появява нов бог-планета (Мардук), която смущава всички планети. Заплашената Тиамат създава 11 защитници (сателити), с което нарушава закона - създава си

---

⁵ Сичин, Зекария. 12-та планета.

собствен съвет без разрешение. Но никой не успява да ѝ противостои. Мардук предлага той да води войната. В замяна на това иска цялата власт.

В третата плочка боговете планети се съвещават. Посланията разнася Гага, слугата на Аншар, като с усърдието си заслужава накрая собствена “съдба” - орбита. Решението е - да се приемат условията на героя. Ако спечели битката, той да бъде господарят. Мардук създава четири спътника, после още три и е готов за бой.

В четвъртата плочка се описва небесната битка. Тиамат е победена, разцепена на две, а защитниците ѝ са обърнати в бягство. Мардук получава върховната власт и постоянна орбита. Така винаги ще се връща на мястото на битката – кръстопътя. Шумерите са назовали планетата НИ.БИ.РУ – “планета на кръстопътя”. На следващата обиколка Мардук отсича “главата” на Тиамат, а спътникът му Северен вятър се сблъсква с отсечената част и я изпраща на земна орбита. Това ще бъде Земята. От останалата част на Тиамат се образува астероидния пояс или “кованата гривна” – небето. Станало е разделянето на небето от Земята. Победеният защитник на Тиамат – Кингу, е привлечен от Земята и става неин спътник. Това е Луната.

След като от пратеника на Аншар - Гага - се образува най-външната от известните ни планети – Плутон, наблюдаваме завършена Слънчевата система.

Семейството на Слънчева Майка

Във фолклора⁶ Слънчева Майка има четири деца: Слънцето, Месеца, сестра им Деница и още един брат – Огнян. Тя живее в дома на Слънцето – накрай света; всеки ден готви по 9 ялови крави и 9 нощови кисел хляб; съветва Слънцето и взема страната на хората. Явявя се богиня на плодородието,

---

⁶ Тодоров, Явор, цит.

персонификация на Земята. В редки случаи присъства на небето. Слънчева Майка не се среща във фолклора на съседните народи.

Ще сравня това семейство с първата плочка на сътворението – до образуването на Аншар и Кишар.

Слънчева Майка – Тиамат

Слънцето – Апсу

Месеца - Мумму

Деница – Лахаму

Огнян – Лахму

Всеки елемент има съответен. На този етап Луната - Кингу още не е образувана и Мумму (Меркурий) я замества. Присъствието на Слънчева Майка на небето се обяснява с “кованата гривна” - небето, съставено, както и Земята, от части на Тиамат. Приравнявайки я със Земята, изследователите на фолклора са били необикновено точни – трудно може да се добави нещо по-добро за моята теза.

В много народни песни се пее за земен юнак, който печели облог със Слънцето - надпреварва го, и за награда се жени за сестра му Деница. От шумерска гледна точка “земен юнак” би трябвало да означава “земен бог”. Кой по-точно – ще стане ясно по-нататък.

Епизод от втората плочка добре се илюстрира с песента:

*Янко гради двори самотвори
Златни двори, сребрени подпори.
Под подпори сиви галабета
Галабета със златни крилета.
Слънце блъсне - сами се отвори !
Слънце зайде - сами се затвори !
А у двори Делиа девойкя
На три ора сама песен пее
На четвърто сама танец води.
Проговори Делиа девойкя :
Страх не ме е мене ни от царя,*

*Страх ме не е ни па от везира –
Страх ме беше от милаго бога
Кога гърми да ме не загърми
Кога треска, да ме не удари
Кога сева, да ме не изгори!*

СБНУXLIV, стр.342, №549, с.Курило, Софийско

Еа (Нептун), в българската митология Янкул, е призван да въведе ред между боговете. Той успокоява Апсу – Слънцето и му изгражда врати, през които то да изгрява и залязва (сравни с Книга на Енох⁷). Планетите получават постоянни орбити – хора. Делиа девойка – това е Венера (Лахаму). Тя е известна и с войнствения си нрав. Хорото, което тя сама води, е нейната орбита и всичко, което е вътре в орбитата. Зад това хоро, но вътре в “златните двори”, може да се образуват още три хора: на Лахму и Тиамат; на Аншар и Кишар; на Ану и Еа. Неясна е ролята на гълъбите със златни крила в конструкцията на небесните порти. Царят е Уран (Ану), а негов “везир” - министър е Нептун (Еа). Този, от когото се страхува Делиа Девойка, е Мардук - великият бог-нашественик, който всява суматоха в подреденото семейство на Апсу и Тиамат, която всичко роди. Видно е, че трактовката на Сичин на “енума елиш” добре обяснява песента, записана в с. Курило.

Във фолклора намираме информация за звезда в ролята на слуга. В песента “Похвалила се момина майка” (№38) :

*Похвалила са ѝ момина майка
Момне ле малка, куладе ле
Че си имала хубава мома –
Слънцето е надгрявала,
Месеца е надвишавала.
Де я зачу ясното слънце,
Че си изпрати вярна слуга,*

---

⁷ Попов, Светозар. Българското име в библейски времена, с.32

***Вярна слуга, ясна звезда,
Да попита момина майка ...***

Тук майката е Тиамат, а момата - Лахаму - Венера - Деница. По-интересното е, че в процеса на еволюцията на божествата, момата и слугата-звезда се прикрепват към едно и също небесно тяло – планетата Меркурий. Така от Мумму се стига до “мома” (потъмнено – мума). От планетния номер – девет (дев – бог) е връзката богиня-девица. На изображение от цилиндричен печат за влажна глина, зад Инана стои звезда с девет лъча (виж гл.VIII). Това е доста късна рисунка - тя вече е велика богиня. Датировката е около 1500 г.пр.н.е.

Планети – богове

Наредбата на телата от Слънчевата система при шумерите (акади) изглежда така:

1. Плутон-Гага; 2. Нептун-Еа; 3. Уран-Ан; 4. Сатурн-Аншар; 5. Юпитер-Кишар; 6. Марс-Лахму; 7. Земя-Тиамат; 8. Венера-Лахаму; 9. Меркурий-Муму; 10. Луна-Кингу; 11. Слънце-Апсу; 12. Нибиру-Мардук /Нинурта/.

Тук виждаме, че всъщност в тази система Слънцето играе второстепенна роля. Към него прикрепят Уту (Шамаш), който е бог от четвърто поколение. Тук е поредната заслуга на Сичин – Мардук (Ра) не е слънчев бог (поне в началния етап). Слънцето ще получи полагащото му се първенство доста по-късно. Преди това трябва да започне да кристализира идеята за единен бог.

Илюстрация на йерархията дава песен №237(П7).

***На ред седят, куладе ле,
Чорбаджии, чорбаджийки,
Напреде им трапезица,
Трапезица позлатена,
Позлатена, посребрена...***

На златната трапеза на боговете (чорбаджии – от семейството на Енки) Слънцето (дели Райко) е прислужник и свирец. Кой е най-главен тук, подсказва “менюто”. Ан е

представен с пещ хляб, Енки – с риба, а Енлил – с ведро вино. За израза ”крапум риба” предполагам, че става дума за ”шаран”, тъй като ”карп” на много езици означава тъкмо това. Думата ”шаран” по форма е от шумерски произход. ШАР.АН предполага превод ”небесен цар”, но небе (пространство) и вода са флуиди, така че стигам до ”воден цар”. Последното е част от функцията на Енки, а пристрастието му към шараните е отразено на няколко места в митовете.

В този период най-важна е 12-та планета – Нибиру. Тя обикаля по силно издължена елиптична орбита около Слънцето. Най-близката точка до него (перихелия) е в астероидния пояс. Това е точката на сблъсък между Мардук и Тиамат, където той ѝ е ”скинал” главата. ”Скинал” или ”кинал”, но Г.Кръстев⁸ е убеден, че това има връзка с ”ки” – Земя.

Периодът на обиколка на Нибиру е много голям – около 3600 години. Но числото 3600 при шумерите има име – шар. Другите значения на тази дума са: кръг, период, завършен цикъл. В Египет има голям цикъл с име ”сарос”. Известни са комети с период на обиколка по-голям от един шар.

Преминаването на Нибиру покрай другите планети винаги смущавало тяхното движение. На Земята най-лошо било, когато Нибиру преминавала пътя от орбитата на Уран до мястото на сблъсък. Наставало време на суша, наводнения и катаклизми. След това идвали добри години.

Като илюстрация, предлагам песен, за която по-рано считах, че описва комета. Може би зловещият образ на ”опашатите звезди” иде от кометния характер на Нибиру. И така:

***Лишна се златна ябълка
Удари царя по шию.
Телалин личи по града,
По града, по Ихтимана:
Кой има руо убаво -***

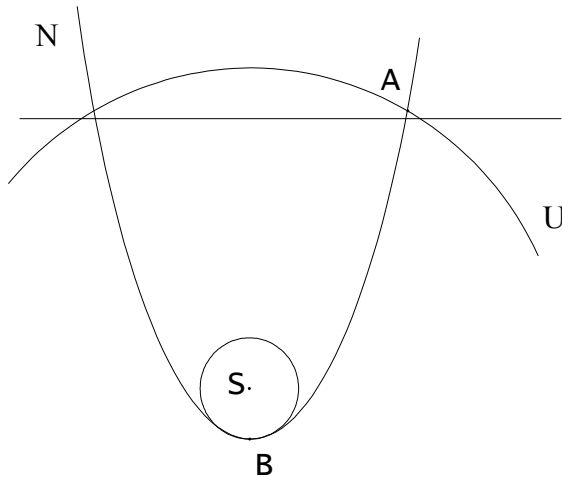
⁸ Кръстев, Георги. Българският календар.

*Да носи, да са наноси.
Кой има конче ранено -
Да яа, да са наая.
Кой има либе убаво -
Да либи, да са налиби.
Че дойду годин размирни,
Та че му жалбу остане.
(телалин – глашатай)
Сб.НУХ, стр.45, Пиротско*

Същата песен намирам записана от П.Р.Славейков, но без първите два стиха. Но тогава въобще не става ясно защо бие барабана в песента.

Царят е Уран-Ан. Шията е пътят му след главата (планета). “Златна ябълка” е общо наименование на всички планети-богове. Наистина, във фолклора могат да се намерят примери за банално значение на този “обект”, но това може да се пренебрегне.

Поставя се въпроса: колко са размирните години? На сх.1 е скициран част от пътя на Нибиру - близкия до Слънцето. През “размирните години” 12-та планета ще измине пътя АВ, който не е по-малък от 20 а.е.(астрономична единица – равна е на 150 000 000 км - разстоянието Земя - Слънце).

Сх. 1

(S – Слънце, U - Уран, N - Нибиру)

Да изчислим приблизително средната ѝ скорост в участъка АВ. За т. В имаме следните данни:

- там е перихелия на Нибиру, на 2,8 а.е. от Слънцето
- там се движи Церера със средна скорост 17,9 км/сек
- трета космическа скорост на същото разстояние от Слънцето е 25 км/сек.⁹

Това дава основание да приемем, че в дъгата АВ Нибиру има средна скорост не повече от 20 км/сек. С тази скорост 20 а.е. се изминават за 5 години. Това е доста груба преценка. 20 км/с е близо до максималната скорост на планетата, която предходните години все повече се е ускорявала. Средната орбитална скорост на Уран, отдалечен на 19,2 а.е. от Слънцето, е 6,9 км/с и когато се е намирала в т. А, Нибиру е имала скорост между 6,9 км/с и третата космическа скорост за орбитата на Уран, която е $42:(19,2)^{1/2} = 42:4,4=9,5$ км/с.

Това показва, че средната скорост по АВ е не повече от 14.5 км/с, или че пътят АВ се изминава поне за 7 години.

Седем поредни лоши години – това го има в Библията като сън на фараона, разтълкуван от Йосиф. Това като че ли не го е затруднило много – Ан (вол-крава) е символ на година (фр.), а появата на житен клас във втория вариант на съня отново води до Ан. Само че този път като филистимския му двойник – Даг-Ан.

Полученият резултат за малко повече от седем години път не противоречи на информацията от песента. Времето в повече е употребено за съобщението на телалина и да могат слушателите да поносят новите си дрехи. Интересно е и името на града. Не е изключено сричките ИХ.ТИ.МАН да имат подходящо за случая шумерско значение. Освен това, гр.Ихтиман е център на дял от

---

⁹ Астрономически календар: 1994

планината Средна гора, в която най-високи са Голям и Малък Богдан. По-нататък ще бъде направен паралел между Богдан и Енлил.

От ударите между Мардук и Тиамат се образувал и астероидният пояс - “кованата гривна”. Отделям специално внимание на това, поради очевидната важност за целокупното българско население. Името на тази гривна по Сичин е “**ракия**”. Не зная дали думата е шумерска или акадска. Заслужава да се провери. В РУ ”Ангел Кънчев” има обстойно изследване за това пиене на народа. Със значенията си “кована гривна” и “небе”, тя е атрибут на върховния Ан, следователно е свещена. Прочие, има няколко свещени течности: светена вода, вино и ракия. Това е потвърдено многократно във фолклора.

Марс и Венера в българския календар

Съществува правило, по което земният владетел при възцаряването си е получавал име, различно от рожденото. То е зависело от животното, символ на годината по българския циклов календар (прил.1, от тук нататък само календар), в която се случва събитието. Наричан е български, защото календарът е прилаган в българската държавност, присъства във фолклора и е възстановен от български изследователи. Това са Й.Вълчев, А.Глогов, М.Москов, П.Добрев, Г.Кръстев и др. Имената на годините-животни съвпадат с тези от китайския календар. Разменени са само годините овен и маймуна. По-съществени разлики между двата календара са:

1. Първата циклова година – свиня, срещу мишка в китайския календар.
2. Слънчев календар с месеци от 30 и 31 дни, срещу лунни месеци и лунно-слънчев китайски календар.
3. Постоянно начало на годината – 22 декември, срещу подвижно, лунно начало при китайците.
4. Животните в българския календар са зодиакални съзвездия.

5. Открива се сакрално приложение на българския календар.

Употреба на българския календар или подобен на него се открива в Асирия, Вавилон, Египет, Рим, Русия и пр.

Да разгледаме шумерското име на Венера. Наричали са я Мул Дилбат. Това име добре обяснява думата “дилбер” – хубавица.

Според византийски източници, цар Ивайло (или Иваил, вероятно Иво) е имал прозвище “Лахана”. Йордан Вълчев¹⁰ пише, че лукавият византиец (Пахимер) е изменил малко царския прякор, та да стане на гръцкото “зеле”, “зеленчук” (лахано).

Намирам връзка между Марс – Лахму с Лахана. Тогава възшественото име на набедения за свинар цар е “Лахан” – от Марс. Тук за първи път срещаме царско прозвище, директно произтичащо от име на планета. До този извод стигаме, след като изключим произхода на Лахан от Лахаму - зодия кон, което ни отвежда в 1282 г., когато цар Ивайло вече не е жив.

Според шумерската митология Венера е осма по ред (броено от Плутон¹¹). Но Венера (кон) ще бъде осма, само ако първа в българския календар е свинята. Ако започнем броенето от ”мишка” – както е в китайския календар – “кон” ще бъде седмата година, а при нас с номер седем е “змия”.

Венера се среща и като “вълчата звезда”. Това го споменавам за пълнота. Вероятно е породено от близостта на Лахаму с “лахина” – вълчица. Тази дума съм срещал в разказите на Емилиян Станев.

Корените на царското прозвище Лахан (Лахман) са академични, т.е. по-стари от 4000 години. Ако се намери шумерски аналог, може да се окажат още по-древни. Възшествената година на цар Ивайло - Лахан е 1279, а следващата 1280 г. по календара е

---

¹⁰ Вълчев, Йордан. Календар и хронология.

¹¹ Според Сичин, номерирането на планетите е в реда, в който анунаките са ги срещнали, т.е. посоката е от космоса към Слънцето.

“дракон” или “верени” с планета Марс. Другото име на Ивайло – “кордокувас” би трябвало да свързва с 1276 г. – “вол”, когато му се е случило събитие, достойно за календарно име. Петър Добрев посочи значението на периода от 600 години като повод за съставянето на Именника на българските владетели. Това е едно от основните числа в шумерската бройна система. При нея основата се умножава последователно веднъж на 6 и веднъж на 10. Системата изглежда така: 1, 6, 10, 60, 600, 3600 и т.н. Тук забелязвам, че 600 г. преди възцаряването на цар Ивайло-Лахан, през 680 г., Аспарух е преминал Дунава. Това вероятно е причината, той да потърси име право от звездите.

Вече свързах Венера със зодия “кон”. Конят е съответен на лъва от класическия зодиак, а Инана - Ищар - Венера се придружава от лъв. Името на този роден от морето лъв, носещ опустошения, е Лаббу. Това име е възшествено поне за двама владетели от зодия “кон”. Това са Лабаши Мардук, царувал в 555 г. пр.н.е и цар Симеон, получил името в 886 г. Паисий¹² го пише: “цар Симеон Лабас”. Спиридон¹³ малко изменя прякора – Лабасан. Това пък е име, произтичащо от класическата календарна зодия “лъв”.

Славният прякор на цар Симеон заслужава още няколко реда. С думата “лабасан” се занимава Васил Златарски, когато през 1900 г. публикува историята на поп Спиридон. Той решава, че единствен източник на тази дума е хрониката на Й. Зонара и там е имала значение на “случай”. След това Мавро Орбини е допуснал грешка, като е прикрепил думата към царското име, без да я преведе. Защото не знаел добре гръцки. По-нататък Паисий повлякъл грешката, а след него – и Спиридон. В същата 1900 г. 34-годишният Златарски е избран за действителен член на българското книжовно дружество, сиреч за академик. Е, след това кой ще дръзне да каже нещо друго по въпроса? Нали

---

¹² Паисий Хилендарски. История славянобългарска

¹³ Спиридон йеросхимонах. История во кратце о болгарском ...

самият Златарски е решил проблема. Нищо, че Паисий повтаря прякора десетина пъти. Щом академик не се съобразява с йеромонаха и проигумен хилендарски, значи всеки може да го пренебрегне.

За споменатия по-горе Лабаша Мардук съобщава и Херодот като Лабинетон. Но това не е всичко. През 886 г. в Константинопол се възцарява Лъв VI Философ. Извесни са желанието и волята на цар Симеон в нищо да не отстъпва на императора. Дори в царствения прякор. При това Симеон приема по-древния вариант на думата, което е намек за по-стари основания на неговата власт.

Знае се, че през 886 г. Симеон се завръща от обучението (заточението) си в Цариград. Очевидно тогава той получава царствен прякор като съвладетел на баща си и брат си. Следващата година “кон” е 898, а тогава Симеон вече е от 5 г. самостоятелен владетел и вече е получил календарно име.

Разбира се, Лъв (Leon) философ не е никакво изключение. И другите императори с това име са свързани с годината “кон”. А “лабасан” – това е “левски”.

Планетата с №7 - Земята - е съответна на зодия змия. Богът, който владее Земята, е Енлил. В шумерските изображения той е придружаван от 7 звезди. Земята е Енлил и всеки земен цар, приел властта през година “змия”, я извежда от него и чрез него. Това вече обяснява защо е предпочитан от владетелите небесен знак. Със змията е свързано създаването на Българската държава в Европа – 153 г. (евентуално 165 г.). Може би не случайно последният български цар се завърна през 2001 г. (змия).

II. СЕМЕЙСТВОТО НА ДОМНА ЦАРИЦА

Подялбата на света.

Ан, владетелят на планетата Нибиру, имал двама сина. Пръв се родил Еа, но наследник по закон бил Енлил, като син от полусестра. Наследството било повод за кавги между братята. По предложение на Ан тримата решили да си поделят света. Хвърлили жребий. На Ан се паднало небето, на Енлил – Земята, а на Еа (Енки) – морето (и земните недра). Ако се задълбочим в названията, под “Земята” трябва да разбираме всички тела в слънчевата система, а под “морето” – космическото пространство, защото водата е флуид, както и пространството. Делба станала и на по-ниските нива. Земното небе се делило на “път на Енлил” - северното, “път на Енки” - южното и “път на Ан” - тропическото. Освен това Енки получил “Долната земя”. За моето изследване е много важно какво означава това. Сичин намира, че това е Южна Африка. Преди него (Крамър¹⁴ и др.) единодушно са считали, че става дума за преизподнята. Аз съм склонен да подкрепя Сичин.

В българския фолклор важно място заема семейството на Домна царица.¹⁵ Нейното име изследователите извеждат от латинското *domin* – господар. Бегло ще спомена, че шумерското ДАМ означава и съпруга.

Домна царица е майка на Св.Илия, Св.Никола, Св.Иван и Огнена Марина. Основание да сравнявам тримата фолклорни светии с главната тройка шумерски божества е, че и те си делили света. При делбата на Св.Илия се паднало небето, на Св.Иван – земята, а на Св.Никола – морето. Освен това, на Св. Иван се паднала Богданската земя (Молдова), на св.Никола – долната земя (долната земя Охридска) и на Св.Илия - по

---

¹⁴ Крамер, Самуел. Шумер и Акад.

¹⁵ Тодоров, Явор, цит

подразбиране – средната (централна) земя, Каравлашко и Легенската земя.

Всичко това дава основание да сравняваме двете семейства, въпреки че Св.Илия трябва да се изкачи с едно поколение. Аналогията са следните:

Ан – Св.Илия; Енлил – Св.Иван; Енки – Св.Никола.

Това само по себе си е много приятен резултат, но той дава възможност да сравним **целите** семейства – съпруги, деца, внуци. Предполага се, че семейната йерархия е показала консервативност и всеки ще бъде намерен на мястото му в родословното дърво.

Св. Илия.

И така, при подялбата на Ан се паднало небето, което се олицетворява от планетата Нибиру. Там имало други владетели преди него. Кумарби, внук на предшественика му Алалу, му оспорил властта. В битката с него Ан загубил своята “мъжественост”. Въпреки това той запазил властта си. При подобен случай, гръцкият Уран бил свален от сина си Сатурн.

Тук ще цитирам една песен от разряда “стари градски”, извънредно популярна, лесна за изпълнение.

Градил Илия килия – на пътя, на кръстопътя.

Отдолу иде Ирина, тя на Илия говори.

Вземи ме, бате Илия – във твоята тясна килия.

Не мога, либе Ирино, че ти играят очите...

Съзнателно поемам риска от може би гуляйжийската песен, заради това, че ни връща много, много назад. Съдете сами:

- Илия е Ан.
- Градежът е “на пътя, на кръстопътя”, т.е. върху законното владение на Ан – Нибиру.

- Ирина съответства на Ирнини (силната, приятно ухаеща господарка) – Инана, Ищар, Астарта.
- “Отдолу иде” - от Земята към небето, посоката е спазена. Ирнини няколко пъти ходи на Нибиру. Това е част от усилията ѝ да стане “велика богиня”, т.е да влезе в съвета на 12-те. Става фаворитка на праядо си. Той ѝ дава името Инана – любима на Ан. Разрешава ѝ да се настани в земния му дом (храм) Е.АНА в Урук.
- “Бате Илия” - **бат** по Й.Вълчев е титла на старши съвладетел, а **бал** – за младши. Намерих, че Птоломей е наричан Бат Ламиос.²⁴ Тук се вижда, че пто = бат, а “пто” води до главния бог на Египет – Пта. Пта е Енки, а Бал (Мардук) – Ра, неговият първи син. И така, бат/бал се отнасят както Пта/Ра; Енки/Мардук; баща/син. В песента Илия е “бат” спрямо двамата си сина Енлил и Енки и “бате” е употребено точно.
- “не мога” – трябва да му се вярва...
- “либе” – част от името; произнесено от Ан е точно Инана.
- “че ти играят очите” – моралът на Инана е одумван още по шумерско. На няколко места тя е изобразена с високо вдигната пола.
- По-нататък в песента Инана проявява настойчивост, като предлага “да си укроти очите”, “да си отреже косите”. Това са усилия, в съзвучие с амбициите на богинята.

Всичко разгледано може да се приложи към шумерския мит. Нищо от останалата част на текста не му противоречи. Основният парадокс на песента е строежът на “килия” – място за усамотяване - на кръстопът, за мита е основно начало. Това е така, само ако приемем шумерския разказ в превод на Сичин.

Наличието на божествен елемент в “пиянски” и “мръсни” песни не бива да предизвиква учудване. Виното е считано за божествена напитка и средство за сближаване с боговете. Употребата му е била строго регламентирана – кога, колко, в каква пропорция да бъде разрежено с вода и пр.

Не намерих прототип на тази песен. Ако тя е авторско творение, то нейният създател е бил духовит и страшно много информиран.

В сборника “Народни песни от Североизточна България” изразът “на пътя, на кръстопътя” се среща само веднъж – в песента “Девойка иска да я погребат на кръстопът на ягодово място” №994. Там искала Вида да я погребат. Ако приемем, че нейната родна планета е Нибиру, в това желание няма нищо ексцентрично.

Възлово място във фолклора¹⁶ има “Господ или Вишен Господ. Той стои на седмото небе. На Земята язди кон или сур елен. Притежава ключовете на рая; разделя света между светиите и се оттегля. Фитоморфен аналог – дърво, израсло в средата на рая, а около него летят пчели. Образът на дървото се счита за ос между световите, заменяно понякога от световната планина (Света гора). В корените обикновено стои змия. Когато Господ слиза на земята, наблюдава хората, дали спазват обредите и обичаите. Притежава функциите на светиите и особено на Св.Илия.” Това ми дава основание да гледам и на фолклорния Вишен Господ като отражение на шумерския Ан.

Сичин тълкува номерацията на небесата като планети, надвишаващи Земята. Това са планетите, чиято орбита обхваща земната. Те са точно 7, като седмата е Нибиру. Там се намира Ан, което отново показва, че е вярно съответствието Ан = Вишен Господ = Св.Илия. Не бива да се смесва Вишен Господ с индийския Вишну, тъй като последният приема образа на риба, с което прилича на Енки.

Св. Марина

Ан има дъщеря, известна с имената Нинхарсаг (господарка на двата? върха), Нинти (господарка на живота), Суд (дойка) и Нинмах. Тя е главен лечител на боговете-анунаки. Като полусестра на Енки и Енлил, син от нея би бил безспорен

---

¹⁶ Тодоров, Явор. Богове, цит.

наследник на властта. Енки няма късмет – от него сестра му ражда момиче. От Нинхурсаг и Енлил се ражда Нинурта и той е наследник на бащината власт.

Името Нинти богинята получава, когато с помощта на брат си Енки сътворяват човека.

Във фолклора съответствие на Нинти можем да видим в Огнена Марина. Тя е сестра на Св.Никола и Св.Иван (и Св.Илия). Господарка е на змиите и лекува от ухапването им. Покровителства брака. Става съпруга на Слънцето.

Българската православна църква е канонизирала Св.Марина, която е била известна лечителка.

Моралните норми на шумерите реално присъстват в съвременния живот. Най-старите записани закони защитавали слабия от произвола на силния. Задължително се спазвали договорите. Въвеждали се максимални цени на храни и аренда на земя. Подобно на нас, древните шумери са оплаквали мъртвите си близки, а на живота са се радвали. По някои показатели шумерският морал превъзхожда днешния: ”не задържай надницата на ратая”, например. Съвременният морал обаче не допуска кръвосмешението, като различните религии го определят повече или по-малко строго. При шумерските богове това понятие на практика липсва. Предпочитаната съпруга била полусестрата. В Египет фараоните се женели за сестрите си. За да направят своя наследник безспорен, са обявявали свои съпруги за сестри. Оказва се, че това правило на анунаките може да се обоснове генетично. Откри се, че част от гените се предават само от майката. Те са свързани с “митохондриалната” ДНК и въпреки че са много по-малко на брой от другите гени, не могат да бъдат пренебрегвани. Преродената сестра – съпруга осигурява съхранението на семейното генетично богатство за наследника.

За творците на народни песни този “грях” намира отдушник в убийството или в смъртта на роденото от брата и сестрата дете.

Може би различията в семействата на Домна царица и Ану се дължат на същата причина. Съпругата на Ану – Анту, е негова полусестра. При нас не се говори за съпруг на Домна царица. Св.Илия, който изпълнява функциите на Ану, се представя за син.

Кръвосмешение откривам в песента:

*Не се Маринке захващай / със девера си Никола
Да жънеш да се наджънеш...П13*

Кръвосмешението между Енлил (Иван) и Нинхурсаг (Огнена Марина) е основен факт в шумерската митология. Ражда се Нинурта, който е главният наследник. Девер е единственият брат на Енлил – Енки (Никола). Но в цитираната песен детето в люлката е от брат и сестра и трябва да умре. Майката загубва облога, забравя за детето, а когато се сеща за него е вече късно.

Мотивът жътва-облог-забравено дете-смърт е основен за множество жетварски песни, в които не е ясно защо се стига до жестокия край. В редки случаи майката успява да спаси детето.

Трябва да спомена и за връзката между Огнена Марина, празника на Св.Марина (17 юли) и жътвата. Най-горещото време на годината е свързано с двете жертви – на детето и на житото. Историята се усложнява от това, че детето се казва Нинурта, а митовете него го очакват велики дела.

Нинурта има прозвище “ураш” със значение “орач”. Ки-ураш сравняваме с Ге-орг (обработка земята). Двамата са първи змеборци. В Междуречието Нинурта (Нингирсу) е главният земеделец, дава рало на хората и ги учи да сеят. Така или иначе, вторият план на събитието е пожънатата нива и смъртта на детето – Нинурта.

В друга песен, където също има смърт на дете на кръвосмешение, нещата са малко по-заплетени. Децата на Никола войвода и Мара кръчмарица са разделени и по-късно се женят. Мара е повикана да бави бебето и разпознава сина и дъщеря си. За да се изкупи грехът, детето трябва да бъде убито и изгорено (всесъжжение). В случая възможно е да се прикрива

греха на Никола и Мара (брат и сестра), повторен при децата им. Прочие, на невъзможността да бъде заобиколена една морална норма се дължи “крвожадността” на този тип народни песни.

Св. Никола.

Преди всичко ще използвам тясната връзка между Енки и друг фолклорен герой - Янкул¹⁷. Последният се явява с няколко имена, но основни са две – млад Янкула и стари Яно. Оказа се, че става дума за двама души - син и баща. По различните подробности ще разграничаваме единия от другия.

В народна песен, спомената от А.Калоянов,¹⁸ се разказва за сватбата на Янкул. Той се жени за Дели Димка Дрянополка – презморчанка. Девер на сватбата е Марко. Когато сватбата стигнала до морето, Марко го разделил и сватбарите минали по сухо. Естествено, след сватбата Дели Димка става Янкулица. Намирам текстове на песни, в които разликата е само в имената – Янкулица или Св.Неделя. Следователно, трябва да се има предвид и тази връзка.

Съпруга на Енки е Дамкина. Близостта на имената Димка и Дамки-на е очевидна. Друга прилика между тях намирам в думата “дели” - свързвам я с българското календарно название “диллом” - змия. Според Л.Гарднър¹⁹ цялото семейство на Ану е “драконско” или “змейско”. Известно е също, че като ерген Янко ходи по нощите при “самовила – първо либе”. Тази “титла” носи и Янкулица – “първа любна”. От това заключавам, че въпросната “самовила” се казва Дели Димка и че “първо любе” в семейството означава главна съпруга, защото това е достойнството на Дамкина. Селото на Димка - Дряно поле - трябва да търсим някъде далече, на край света, а на Адрианопол да гледаме като на негов земен аналог.

Св. Иван.

---

¹⁷ Рулински, Светлозар, доклад Варна’ 2003

¹⁸ Калоянов, Анчо. Добър юнак с добра коня.

¹⁹ Гарднър, Лорънс. Царството на властелините на пръстена

Св. Иван строи три черкви и получава право да кръщава, да венчава и да прощава. Той единствен се наема да кръсти Млада бога. В редица песни придружава Божа майка и Вишен господ.

III. АН

Постоянно място, където пребивава Ан, е Нибиру. Той идва на Земята по изключение или в случай, когато трябва да се уреждат конфликти. По сътворението негова планета е Уран (Аншар). Втората сричка от името на планетата точно повтаря името му в шумерски вариант (на академски е Ану). Земната му резиденция е Е.АНА в Урук (Унуг). Предполага се, че щом Ан е царят, Урук е Цариград. Така фолклорните обекти се подреждат един по един в Междуречието.

Връзката на Ан с календара е непосредствена. Уран е третата планета, а на трето място в календара е годината “вол”. В зоологията видът се нарича “говедо” или “крава”. Пред възможността да бъде избрано едно от последните или пък “бик” или “теле”, волът няма особени преимущества. От календарните животни само той е кастриран и може би това е натежало в негова полза. Защото Ан е имал този недостатък, както и Уран от гръцката митология.

Семейството на Ан според Л. Гарднър²⁰ е “драконско” или “змейско”. Към имената на представителите на фамилията трябва да се очаква прилагателно “дели” (от дилом-змия). Женската част от рода би трябвало да съдържа “змеици” и “самовили”.

В песните аналогът на Ан - Св.Илия се бори с Люта Змейка (младо змейче). Борбата е по взаимно съгласие и очевидно честна. Продължава три дни и завършва еднообразно: *“издигна го в синьо небе, удари го в черната земя, потоци го 9 педи”*. Само че веднъж победител е Св.Илия, а в друг случай е точно обратното. Тогава настава суша и за да се прекрати, отиват

---

²⁰ Гарднър, Лорънс, цит.

другите светци, намират и изваждат от земята потърпевшия. Едва след това заваляват дъждове. Струва си да го помним – валежите зависят от Св.Илия.

В друга песен Св.Илия се бори с мечка. Борбата е люта и светията моли някой да му помогне. На страната на мечката са мечетата, които му “изгризали краката”. На помощ дошла кучката му “синджирлийка”. Вече споменах връзката синджир – ракия – небе. Каква е ролята на тази кучка в шумерската митология не е ясно, но тя се появява по-късно като спътник на Железния баща.

Наследниците на Ан (волът) би трябвало да са наречени в рамките на говеждата терминология. Естествено е те да са спрямо него “телета”, “юнци”, а защо не и “юнаци”. От своя страна фолклорните юнаци имат всички качества на божествените представители на рода на Ан.

Илюстрацията в началото на главата е от книгата-албум на Б.Михайлов²¹, уредник на музея при резервата “Каменната могила”. “Могилата” е струпване на каменни плочи до гр. Мелитопол, Украйна. В пещерите и нишите на могилата има множество следи от културна дейност. Ю.Шилов²² привежда доводи за повече от 20 хилядолетия непрекъснато присъствие на духовна човешка дейност. Според него това е било основното светилище в Европа, било е място за поклонение на жреци от далечни страни. Там са открити надписи със знаци, подобни на шумерското писмо. Шилов счита, че там са корените на шумерската цивилизация.

Авторът на албума коментира изображението като впряг и аграрен символ от медния век – началото на II хил.пр.н.е. Категорично се противопоставям на мнението, че е възможно в светилище (от висок ранг) някой на видно място да увековечи

---

²¹ Михайлов, Борис. Кам`яна могила.

²² Шилов, Юрий. Пращуры.

любимия си вол. Сцената е на божествено ниво и трябва да се разглежда като икона.

Нищо не мога да кажа за пространствената ориентировка на иконата. Ако плочата е неподвижна, идеалното разположение за нея (за моите цели) е Север-Юг или Запад-Изток. Двата бика (бивола) са в унисон с биволите на Железния баща²³, които ще разгледаме по-нататък. Визуално, рогата на дясното животно са по-големи. При Железния баща по-силен е десният бивол – Караман. Не е съвсем ясно какво тегли впрягът: кола, по-скоро диканя. Намирам за важни трите напречни елемента върху “диканята”, защото това е календарното число на Ан. От тук нататък присъствието в топонимията на името “диканя” ще свързвам с върховния Ан (Ди – бог; кан – господар).

Изображението би трябвало да се тълкува като икона на Ан. Диканята властва над житото и класовете, а значението на името на филистимския Даган е “клас”, “зърно”. Тези понятия се съдържат и в значението на думата “латин” – “клас”, “жито”. Равенството Латин = Ан има фолклорно потвърждение в образа на цар Латин, Латинска земя, Латинка девойка. Във впряга откриваме могъщите синове на Ан – Енки и Енлил. Това лесно се установява, защото са изобразени техните календарни символи – “змия” за Енлил и “риби” за Енки.

Много е интересна стилизацията на бика. Цялата група всъщност е “три бика” и ако трябва да се поставят равностойно, то ще се рисува бик и два по-малки. Но “малките” бикове нямат рога! За юнките остават само вертикалните черти. За да стигнем до т.н. “знак на рода Дуло”, остава само да се “поизправят” рогата на вола. Знакът “ипсилон с две хасти” **IYI** се оказва символ на вярата, което обяснява неговата масова употреба от българите

Разбира се, и други автори стигат до сакрален смисъл на този знак, но с малко по-сложни разсъждения. Алексиев-Хофарт

---

²³ Илиев, Борис. Железният баща – Демир баба.

пише: “Това графично изображение е проекция на митологичния опит и съзнание на българите, т.е. на тяхното верую.”²⁴

В песента “Вино пият 50 юнака” (най-разпространена в изпълнение на Борис Машалов) се говори и за брата на Крали Марко – Андреаш. Има голяма вероятност да става дума за Андракона. Марко се появява и като девер на сватбата на по-стария син на Ан-Енки (Янко). По смисъла на изследването на Сичин, това става преди колонизацията на Земята. Самата колонизация е извършвана от групи по 50 небесни жители, което пък може да има връзка със споменатата песен. (Там се пее за изгубена позлатена чаша и вероятно става дума за избор на вожд.)

Делю хайдутин

Възникват въпросите: има ли връзка песента с шумерските митове и ако има – кой е Делю? Песента, освен своите художествени достойнства, стана уникат. От стотици песни, разгледани от К.Сейгън, тя беше удостоена да бъде включена в посланието към космическия разум, носено от космическия апарат Пионер-10, като образец на земното изкуство.

Разполагам с текста, изпят от Н. Хвойнева. Считаю, че този вариант е толкова добър, колкото и летящият в космоса глас на Валя Балканска. За пълнота трябва да бъдат изследвани всички изпълнения на песента.

*Излел е Делю хайдутин,
хайдутин, янкеседжия
в дембовци и караджовци.
От там се Делю зароча
делидеренскем аяне,
аяне, кабадание :
-Две лели имам в селоно,*

---

²⁴ Ал.Алексиев – Хофарт, Изгубените кодове на древните българи, с. 257

*да ми ги не потурчите,
да ми ги не зачерните,
че кога флезам в селоно,
млого щат майки да плакнат,
по-млого млади невести,
дете ще в корем проплака!
Гюлсюме Делю зароче:
- Варди се, Делю, чувай са,
че ти са канят Делю лю,
делидеренски аяне,
аяне, кабадание:
сребърен куршум ти леят,
та ша та, Делю, прибият.
- Гюлсюме, либе, Гюлсюме,
не се е родил чилиякън,
дену ще Делю убие.*

Архив РС, изп. Надежда Хвойнева и Васил Попов, БНТ, т.13

Прави впечатление леенето на “сребърния” куршум. Той се асоциира с магия, заклинание. С него се убива същество, неуязвимо за обикновено оръжие. Може да се допусне, че “Делю” не е лично име, а прозвище. То стои доста близо до “диллом” - змия от календара, или в случая означава “змей”. Не зная как се убива змей, но може би сребърният куршум ще свърши работа.

Да разгледаме името на любимата. Гюлсюме много лесно се превежда от турски – “гюл” - роза, “семе” - небе. Цялото име става “небесна роза”, което е много хубаво, но е встрани от темата. Пък и защо името да е турско? По-далеч ще стигнем по веригата гюл – дюл – дюла-дели. Съпругата на Янкул беше Дели Димка и я определихме като самодива. Втората част на името “семе” напомня за Семела – майката на Дионис. Разчленяваме го на “сем” и “ела”. В шумерски смисъл “ила” и “ела” е богиня; друго име за богиня е “дива”. Семдива си е самодива, с което

кръгът се затвори. Двете части на името Гюлсюме водят до “самодива”. Не станаха ли много самодивите? В случая има фолклорен персонаж, който дублира самодивата – “вила-самовила”, така че всичко е наред. Получи се двойката “змей-самодива”, съществува от еднакъв фолклорен ранг, което е косвен показател за верността на горните разсъждения. Семела, обаче, поставя нещата на по-високо ниво, защото бащата на Дионис е Зевс.

Къде е мястото на Зевс в шумерския пантеон? Той е бог трето поколение, въоръжен с мълния, язди бик – това е синът на Енлил Ишкур (Адад). Той има двама братя – Нана (Син) и Нинурта, в нашия пантеон - Арх.Михаил и Св.Георги. За Ишкур остава Св.Димитър – по-големият брат на Св.Георги.

Делю декларира: “две лели имам в селоно”. Св.Димитър има леля – Св.Петка и тетка Св.Неделя. Последната е точно на мястото си като съпруга на чичо му Янкул-Енки. Св.Петка трябва да е сестрата на Енлил – Нинхарсаг.

Преследвачите на Делю са аяните (областните управители, големците) от Дели Дере. Във фолклора селото на змейовете се казва Змейово, а на самодивите – Дрянополе (това е “небесен” обект, земният му аналог е Адрианопол-Одрин). Изглежда, че това са различни села. Връзката дели - змей позволява да приемем Делидере за пълното име на с.Змейово. Кой командва там? Епитета “каба-даний” се превежда като “дебели, подпухнали” телета и въобще не е ласкателен (по Църнушанов – големци).

Възможно е “дере” да се свърже със столица. Ландере е столица на държавата Караман, а Дере (Одрин) става първата столица на Османската държава в Европа.

В календара Ан е представител на третата по ред година “вол”. Естествено е неговото поколение да бъде наречено “телета”, т.е. управниците от Делидере са от рода на Ан. Думата “змей” в българския език е близка до “змия”, но ж.р. на “змей” е “змеица”, а змия няма м.р. Тълкуването на тази дума може да е

“дракон”, но от “змийския” род, т.е, от рода на Енлил. Годината “змия” от календара е съответна на планетата Земя (зъмя) със №7 и Енлил, като неин господар.

И така, Делю е изпъден от селото (храма) и става хайдутин – вън от закона. Доколкото става дума за потурчване, може да се предположи, че това е случка от XVI в., като изгоненият е Св.Димитър. Но преди него е гонен от храма Зевс, а може би и Ишкур. Сигурно не е случайно присъствието на Семела – Родопите, където се пее песента на Делю, са здраво свързани с Дионис. И не се е родил още човек, който да погуби главния бог на траките.

IV. ЕНКИ

Енки заема главно място в шумерските митове. Той е пръв господар на Земята. Основава първия град – Ериду. Прокопава канали, насипва диги. Зарибява реките. В епоса “Мит за Енки и Ериду”²⁵ четем:

*Направих моя дом на чисто място.
Сянката му пада връз змийското блато.
Шарани размахват опашки в него...*

На няколко пъти се споменава за “шаран”. Явно, това е предпочитаният вид риба на Енки – в свободен превод това означава “воден цар”.

Като пълновластен господар, Енки раздава на боговете-анунаки длъжности и полагащите им се атрибути. Част от даровете изглеждат така:

- На Нинти – родилен камък; мазила и растения; нож за отрязване на пъпната връв; вретено, украсено с лазурит; сияен купел, с което тя се явява първата акушерка.
- На Нинсина (сестра на Инана) – каменна огърлица - небесна блудница.
- На Нинмуга (сестра на Инана) – златна игла; сребърен напръстник; обсидианов нож за отрязване на нишките - шивачка
- На Нисаба – тръстикова пръчка за мерене; през лакътя-шнура за мерене и насипване на дигите; гранични стълбове - писар на Абзу.
- На Инана освен другите блага, право да облича мъжки дрехи (по това тя се отличава от останалите моми).

Когато земен господар става Енлил, то негови стават заповедите, а благата остават у Енки. По-нататък заедно със

---

²⁵ Сичин, Зекерия. Войните на боговете и хората.

сестра си Нинти създават човека. Той е негов защитник и благодетел. Дава му рало и впрегатни животни, семена, учи го на земеделие и занаяти. Подземните богатства са негов приоритет. Заедно със сина си Гибил (който изгаря пръстта), организира добива на руди и металургията.

Основното богатство на Енки са знанията. Да разгледаме календара, който той дал на хората преди хиляди години. За него се загатва в “Книгата на Енох”, а това е преди потопа. Календарът е развиваща се система, затова ще потърсим по-ранните версии. Те трябва да съответстват на шумерския мироглед, т.е. това, което са им казали боговете-анунаки. Долната таблица представлява зависимост, която следва да се проявява във всички страни на бита и културата на следшумерските общества.

№	животно	зодия	планета	бог
1	свиня	козирог	Плутон	Ерешкигал
2	мишка	водолей	Нептун	Е.А
3	вол	риби	Уран	АН
4	барс	овен	Сатурн	Нинурта, Нергал
5	заек	телец	Юпитер	Думузи, Енки
6	дракон	близнаци	Марс	Адад
7	змия	рак	Земя	Енлил, Нинурта
8	кон	лъв	Венера	Инана, Енки, Суд
9	маймуна	дева	Меркурий	Инана, Набу
10	овен	везни	Луна	Нана
11	петел	скорпион	Слънце	Уту, Нанше
12	куче	стрелец	Нибиру	Гула, Нинурта

Това разпределение се отличава малко или повече от подобните му. Всичко е многократно премислено. Част от основанията за такова подреждане са:

- ред на планетите по Сичин;
- връзката Земя - Енлил и числото 7, което независимо притежават;
- месец на български е “вез”, а това свързва “везни”, “месец” и Нана;
- Набу има свещено животно “павиан” и го свързват с Меркурий;
- Инана се явява с 9-лъчна звезда, именува зодия Дева;
- Година “куче” загатва връзка на Нибиру със Сириус; Гула се придружава от куче;
- Зодия Лъв е “водна”, тъй като носи името на водния дракон Лаббу. Воден дракон е и Левиатан, който очевидно съвпада с по-древния Лаббу. Затова свързваме с Енки тази зодия. Там води и календарният символ на планетата Венера - “кон”. От друга страна, от Лаббу извеждаме думата “любов”, което е естествена стихия на Венера. Коя е, обаче, шумерската богиня на любовта?

По-нататък са посочени календарни примери, които са в унисон с горната наредба. Трябва да се има предвид, че това нареждане е ново, различно в доста места в сравнение с предлаганото от известните автори. Достойнството му е в практическото приложение.

В митовете за Енки има някои подробности, които с голяма точност намираме във фолклора. Така, задоволявайки нечии капризи, той приема поръчка:

***Донеси ми краставици, но с дръжките;
ябълки, но с клоните;
фурми, но с листата;
грозде, но с пръчките.***

Не вярвам някой да реши, че има голяма разлика между горното и “диня, но с въжето” (милината). По нашия край фурми

няма, затова пък болната мома си иска “дюля, но с листа”. За гроздето изразът се повтаря без изменение.

След подялбата, Енки владее Долната земя – Абзу, Египет (Маган), а в междуречието - Ериду. В долната земя царува и Ерешкигал. Вероятно това е владение, останало още от заточението на Енлил в Абзу. Там се родил Нана, баща ѝ.

Южното небе наричат “път на Енки”. Северната му граница е “тропикът на Козирога”, кръстен на ладията на Енки “Дивата коза на Абзу” или “козя риба”. Прочие, Козирог също е “водна” зодия.

Съпруга на Енки е Дамкина (ДАМ.ГАЛ.НУНА – съпруга на великия княз). Те имат пет сина. Енки има и няколко дъщери от други връзки.

Информацията за Енки в митовете и фолклора се припокрива частично, което предполага взаимно обогатяване. Намирам го с имената Никола, Янкул, Янкула, стари Яно.

Едно от имената на Думузи-пастира е Кулиана - “другар на Ан”. От кул-иан с разместване на сричките стигаме до Ианкул или Янкул. От фолклора знем, ??? че Янкул е планетата Юпитер. Според митовете, там е получена клетвата на овчаря. След смъртта на “пастира” (Авел също е пастир), бащата Енки поема и неговите функции. Трябва да се очаква разграничаване в песните между бащата и сина. Млад Янкула трябва да е Думузи, а Енки – стари Яно. Сега можем да си обясним, защо песните за Янкул са предимно в лазарския цикъл. Думузи (Тамуз) с легендите за възкресението е уподобен на Лазар. Има една песен за Янкул, която завършва така: “*да дочекаш Лазаре, да дочекаш*”. Значението на името е “божа помощ”²⁶ и без да се умува дълго, в него виждаме “помощникът на бога”, везира, приятеля Кулиана – Янкул (младия).

---

²⁶ Разбери своето име: Малка енциклопедия на личните имена. Ред. Радост Николаева и др.

Чудна ябълчица

**Сон сонила Янкулица,
На утрина во неделя:
Изникнала яболиница
среди дворье песочина,
сребрен корен , злати гранки,
завързала пет яболки,
пет яболки позлакени.
Говореше Янкулица:
- А Янкула господине,
да сум сон я сонила
во неделя на утрина:
изникнала яболиница
среди дворье песочина,
сребрен корен, злати гранки,
завързала пет яболки,
пет яболки позлакени.
Янкула е говореше:
- Янкулице бре, невесто,
тоа ли ти не текнует?
яболиница сама ти си,
а яболки наши деца!**

БНПТ, Т.1,стр.350, Прилепско (Миладинови № 622)

Сънят на Янкулица е в неделя, слънчевия ден. Златото е “слънчев” метал, а златната корона на ябълката може да се разглежда като царска корона. Ябълковото дърво пониква “среди дворье песочина”, което може да бъде само “сред небето и звездите”.

Семейството на Янкул наброява точно 12 – той, Янкулица, 5 сина и 5 снахи. Това е основание да образува собствен съвет на

12-те. При това, като автор на календара, при планетите, зодиите и месеците Янкул запазва място и за членовете на своя съвет.

Следващата песен е лазарска от сборника на Шапкарев, №97, от Костурско, записана от учителя П. Орлев.

*Седнал ми е стари Яно
да ми яде, да ми пие,
на сам дено, на Великден,
с неговите пет синови,
с неговите мили сна'и,
с неговата първа любна;
да ми яде, да ми пие
симид лебец от фурната,
рудо ягне препечено,
ройно вино преточено,
баш ракия преварена.
Преропало на дворови.
- Шчо ропова на дворови ?
- Ой ти, татко, стари Яно,
житари се, жито саке !
- На ти, синко, ключовите,
да отключиш амбарите,
да му дадеш бел пченица...*

Около Янкуловата софра са се подредили 12-те месеца. Пръв е Янкул – януари. Следват: Янкулица, 1-ви син, 1-ва снаха и т.н.

На трапезата има две храни и две напитки, които са символи на четирите сезона: лято - хляб; пролет - печено агне; есен - вино; зима - ракия. Изборът на храни и напитки не е произволен. Същото важи и за реда, в който се изброяват. Преди всичко тези, които тропат на двори не са гости, а молители. Формата на молба няма нищо общо с християнското “Моля ти се, Господи”, а е същото, като “Дай Боже дож” при обряда “Пеперуда”.

Житарите искат жито. И Янкул се разпорежда с ключовете от небесния хамбар. По същия начин винарите искат вино, а ракиярите – ракия.

Наличието на печено агне на Великденска трапеза показва дохристиянска традиция. Тук е праобразът на Гергьов ден. Той се е празнувал през (от) първия ден на петия месец. Съответства на празника Белтейн на келтите²⁷ (Съпруга на Тамуз е Балтин).

Мъжките месеци, които се падат на Янкуловите синове, са: трети, пети, седми, девети, единайсети. След като гощавката става през петия месец (втория син), следващият по ред син е седмият. На него Янкул дава ключовете от хамбара. Това е месецът след лятното слънцестоене – време за жътва. Тогава се отключват небесните хамбари и житарите получават исканото.

На винарите вино дава снахата “по-средна”. В сметката трябва да включим оставащите женски месеци осми, десети, дванайсети. Среден е месец десети – “елем”. Очевидно тогава ври и превира виното.

На ракиярите благата дава най-малката снаха. Тук се докосваме до неизвестна досега страна от българския бит, а именно – ракията са я варили през последния месец на годината.

Нормално е гостите да похлопат на портите. В случая те неизвестно как се появяват на Янкуловите “равни дворове” и какво правят – тропат. Като се има предвид сакралната същност на Янкул, това трябва да представлява цялостен ритуал. По цялата земя Българска на самия ден Великден се люлеят и тропат хора. Мегданът – това за ритуалния танц е дворът на Янкул. Хората са различни. Дружно набиват стъпките житари – посланието за голям берекет трябва добре да се чуе. Не остават по-назад и другите молители и всяка група играе свое си хоро (като стъпки, мелодия, такт). По хорото Янкуловата челяд трябва да определи що за люде са тия играчи и какво искат. И месец VII (юли) точно долавя ритъма на житарското хоро, както и X месец (октомври) - хорото на винарите.

В песен, записана в с. Бяла черква, Търновско се пее:

---

²⁷ Венедиков, Иван. Златният стожер на прабългарите.

“Де гиди Великден, Гюргъов ден; дето ѝе цяла неделя; що не ѝе цяла година; на оро да са наода; на либе да са налиба.” (БНТ, Т. XIII, № 604). Тук става дума за един празник. Малко по-продължителен, но един.

Потвърждение на горното твърдение намираме в песен №83 от книгата на А.Калоянов “Добър юнак с добра коня”: ***“Мела Гергана дворове; със шимширени клонове; по Великден, по ората; по Гергъовден, по люлките...”***

Метенето с чимширени клони явно е част от някакъв ритуал. Обръщаме внимание на това - кога мете Гергана? Единството на действието поражда и единство на определенията, сиреч Великденското хоро и Гергъовската люлка стават едновременно! До този извод ни довежда и агнето на Великденската трапеза, но да се спрем на същността на люлката и хорото като ритуал. Поставянето им в равностойна позиция в песента говори за еднаква ритуална значимост. Знае се, че на гергъовската люлка се люлеят “за конопи”! В Златната клонка²⁸, четем: “ На много места из Европа танците и високите скокове са общоприети хомеопатични средства, с които посевите се “подканят” да растат нависоко. Във Франш-Конт например казват, че трябва да танцуваш на карнавала, та конопът да порасте високо”.

Така стигаме до извода, че Великденското хоро е магически ритуал за плодородие. При това, според народните вярвания, св. Еньо (Енки) е закрилник на магьосниците.²⁹

Какъв е дотук резултата? На Великден по цяла България се прави магически ритуал – хоро. За подсилване на магията са завъртали хорото наляво. Целта на магията е комплексното плодородие – за хляба, виното, ракията. Обект на магията е Янкул; правилно направената магия го задължава да даде берекет

---

²⁸ Фрейзър, Джеймс. Златната клонка. стр.206

²⁹ Сидоров, Милош. Българянството: Религията на седемте. стр.206

За астрологичната същност на хорото пише Николай Радев – Алдебаран.³⁰ Според него “хорото дублира енергетичния модел на слънчевата система”. С движението на хорото “се получава по закона на подобие то мощен вибрационен резонанс, проникващ навън и навътре”.

Календарният ред дълбоко е навлязъл в същността на бита на българите. В една песен уговарят момиче да се потурчи. Тя е почти съгласна, но отказва с думите: ”**Как да се потурча, като те празници нямат. Един байрям имат и то никой не го знае кога се пада**”.

В следващата песен божественото семейство е в пълен комплект.

***Седнал ми е стари Яно
и до него Яноица
на постели бабукерни,
на перници копринени;
синои му свеки светат,
а снаи му диван стоят,
а внуци му слуга служат
да си чекат мили гости
мили гости водичарки.***

БНТ Т.5, стр. 299, Прилепско

В тази почти статична картина се движат единствено внуците. На господарското ложе са главните – Янкул и Янкулица. Синовете по канона на Дао излъчват светлина, за разлика от снахите (ян-светло, ин-тъмно). Внуците на Янкул са синове божи или смъртни. Описваният празник е Водици. В три последователни дни - 6, 7 и 8 януари - се почитат Енки, Енлил и сестра им Нинхарсаг (Йорданов ден, Иванов ден и Бабин ден)

Заслужава да обърнем внимание и на Янкулица.

***Леле, Янко, мили сине !
Ще те питам, да ми кажеш,***

---

³⁰ Радев-Алдебаран, Николай: Древният код 681. стр.43

*Да ми каяжеш, да не лъжеш:
Всяка вечер коня ковеш,
плочи туряш чисто сребро,
клинци ковеш сухо злато.
Вечер идеш, заран дойдеш,
Я ми кажи къде ходиш?
Мила майко, стара мале!
Като питаш, да ти кажа:
Вечер ходя във планина
във планина във пустиня,
тамо либя самовила,
самовила първо либе.
Самовила ме заклела
Да не казвам къде ходя.*

СБНУ XXVIII стр. 432, с. Вресово, Айтоско

Комбинацията “самодива – първо либе” не е често срещана. Като сравним с “Янкулица – първо либе”, може да се твърди, че Янкул не е женен за обикновена девойка. Когато самодива се омъжи за човек, бракът винаги е нетраен, дори да се роди дете. Янкуловото семейство е без “пукнатини”. Още за Янкулица научаваме от песен, публикувана в книга на А.Калоянов³¹. Янкул се жени за Делидимка дрянополка, презморчанка. Девер на сватбата е Марко. Деверът може да бъде и брат на младоженеца, но по-близо до неговата функция е “побратим”. Та Марко трябва да преведе безопасно сватбата през морето (хаоса); за тази цел той разделя морето и сватбата минава по сухо. Далече е село Дряно поле. И никой не знае къде е точно. От други песни се знае, че там ходят Юнаците, в Дрянополската механа правят юнашки запои, че чак забравят за основната си длъжност – бой да се бият на ползу роду. Белезите на Дряно поле - самодиви, юнаци, на край света - съвпадат с основните

---

³¹ Калоянов, Анчо, цит.

характеристики на село Кушкундалево от едноименната приказка на Н. Райнов³². Кушкундалево пък съвпада с Шамбала!

В българските приказки се случва юнакът да посети “долната земя”. Но това в никой случай не е “царство на сенките”, от което “няма връщане”. Там грее слънце, живеят хора, има градове и царе, водят се войни. Тази земя е близка по дух на Абзу в смисъла на З.Сичин.

Една от най-популярните български народни песни е “Провикнал ми се Никола”, изпълнена от Борис Машалов. Там се казва, че Никола се провиква от връх Стара Планина. Има няколко интересни връзки между планината и Никола.

Известен е връх Св.Никола – Шипка (от 1951 г. – връх Столетов). Най-западната част на Стара Планина е св. Николската до св. Николския проход. На Ф.Каниц разказали, че името произлиза от св. Николския кръст до караулната на прохода.

В българската топонимия наглед Св.Никола значително надвишава другите светии. За пример ще взема двата острова срещу Созопол - Св. Петър (15 дка) и по-малкия, Св. Иван. Недалеч от тях (югоизточно от Бургас) е п-ов Св. Никола, който се измерва с квадратни километри (на него е с. Черноморец). От останалите светии е представен и Св.Илия със св. Илийски възвишения. Разликата е очевидна и необяснима на пръв поглед.

Една широко разпространена песен дава донякъде отговор:

***Свет Никола вино пие
Вино пие – чаша държи
Сън заюсна – чаша изпусна
Сепва се и чаша хваща
Капка вино не пролива ...***

Това става на трапеза и е забелязано от останалите светии. Обяснението, което Св.Никола дава е, че докато падала

---

³² Райнов, Николай. Приказки.

чашата, ходил да извади гемия, потънала в морето. Последвал възгласа: *“И ние сме светци били...”*.

Очевидно канонизираният от църквата Св.Никола носи на плещите си много от качествата на Енки. Издава го и името на празника му – Никулден. Звуково почти се покрива с Янкулден. Вече разглеждахме като подобни Енки и Никола (Янкул). Ив.Венедиков пише³³: *“Курбанът, жертвата, е риба, тъй като на Никулден се яде винаги риба, защото самият светец е покровител на рибарите и моряците...”*.

Да, вярно, че се яде риба. Казват, че на този ден във всяка къща трябва да има на трапезата поне една рибена кост. Но защо? Колко са рибарите и моряците?

Срещу това разполагам с Енки и наследника му във времето Янкул. Енки в “Мит за Енки и Ериду” е наречен косвено “бог, който обича риба”.

М.Джонова изследва мегалитен куполовиден храм-кладенец до с. Гърло, Пернишко³⁴.

Храмът представлява покрит кладенец, с подравнена площадка около него. Във вътрешността, на нивото на площадката има ниши, в които са намерени останки от жертвени животни. Всичко е изсидано от камъни без спойка. Храмът се намира в подножието на хълм, а на хълма има антична крепост. Разкрит е водопровод. Подобни храмове са открити на о-в Корсика, в Палестина и другаде и ги считат за храмове на Енки (бог на подземните сладки води).

Подобна конфигурация има в археологическия резерват Сборяново. Става дума за хълма на около 500 м северно от алианския манастир. На върха му има остатъци от градежи, които се приемат за антична крепост. Извън крепостта, в подножието, има изсечен в скалата кладенец, дълбок 17 м. и

---

³³ Венедиков, Иван, цит. стр. 244

³⁴ Митова-Джонова, Димитрина. Мегалитен храм-кладенец при с.Гърло, Пернишко.

широк около 2 м. Водният стълб понастоящем е около 7 м, той е каптиран и се ползва от ВИК. Намерен е стар водопровод в посока към манастира. Част от кладенеца, намираща се над водното ниво, е съборена. Близко до водното ниво е оформена площадка. Кладенецът е отворен в горната си част. Построяването му е струвало значителни усилия. Ако има връзка с водоснабдяването на крепостта, то към него трябва да е имало и мощни помпи.

Районът там изобилства от извори и се налага да приемем сакралната функция на съоръжението. Храм на Енки звучи много добре. Заедно с текето на Демир баба (Железният баща), кладенецът е част от големия храм комплекс, включен в резервата Сборяново. Все пак да подходим предпазливо. В храма при с. Гърло са открити кости на жертвено животно – особен вид вълк. Засега можем да свържем вълка с Венера (вълча звезда) и нея с Енки. По-вероятно, кучето (вълкът) да е пратеник към Нибиру - съответна на година “куче”. Нибиру пък ни води към върховния Ан (Илия).

Към Енки ни води и самият Железен баща. Той е благодетел на хората и е баща на 72 народа (прецесионно число). Дава на хората желязото и тук припокрива функциите на Енки и сина му Гибил. Като рудар и металург, Железният баща е с черни длани – реката през неговото владение се казва “Чернодланица”. Той “бръкнал с ръка в скалата” и от там рукнал изворът “петте пръста”, който се счита за свещен. Известни са подвизите на Железния баща на тепиха – там той няма равен на себе си. Но това е достойнство и на Микула Селянинович - герой от руските “былини”³⁵. А Микула, това си е Никола. Основното оръдие на Микула Селянинович е огромното рало – соха. То се произнася “саха”, което е част от името на Сахадева – брат близък на Накула. Двамата са синове на Панду – герой от индийската Махабхарата, съответстващ на Енки. Както ще

---

³⁵ Богатырская застава: Сборник.

видим и по-нататък, Енки и синът му Думузи значително се припокриват.

Предполага се, че археологическият резерват Сборяново е на територията на свещения град на гетите Даус Дава. Превеждат го като “град на вълците”, но може да се потърси за значение на “дава” същата българска дума. Тогава от даус-деус-бог, градът става Бог дава. Даж-бог или Бог-дан. За нас това е Енлил. Говорим за Енки, а се получава Енлил. Има и други особености. Патронните празници на светилището са Гергьовден и Илинден. Тогава се събират множество хора от околностите и се колят курбани. Празнуват заедно алиани и християни.

Стигаме до извода, че в един храмов комплекс се почитат (и са били почитани) Ан, Енки и Енлил.

Известна е близостта между българите и алианите. Обикновено се казва, че разликата между двата етноса е колкото люспата на лука. Тази близост може да потърсим в по-предни времена. До XVI в. в Анадола съществува държава Караман. Тя е изследвана подробно от К.Венедикова.³⁶ Оказва се, че между караманците и българите от Булгардаг е имало близко сътрудничество. Тя описва случай, когато при опасност за трона, престолонаследниците незабавно били изпратени при българите в Булгардаг.

Достоверно е известно, че поне част от алианите-шиити в България са преселници от Караман. За караманците се знае, че са потомци на огузи и тюркмени. Обитавали са Западен Иран. Вероятно там са приели исляма в шиитската му разновидност. В началото на XIII в. се настаняват трайно в Югозападен Анадол. Народността им име идва от основателя на държавата – Караман, което вероятно е календарно име. По звучене е близко до Карломан и Шарлеман, въпреки че последните царуват 500 г.

---

³⁶ Венедикова, Катерина. Българи, арменци и караманци в средновековна Мала Азия.

преди него. За това пък почти по същото време в България има двама братовчеди с име Коломан и първият от тях царува от 1244(5) г. (дракон). Името Караман предполага година “вол”, (или “мишка”) която е вероятно 1241 (1240). Не се знае кога точно той е станал самостоятелен владетел, но това е една от най-приемливите години.

За Караман споменават, че е седми потомък на Ширван хан, който дошъл от планината Елбрус. Тук информация носи и числото, и името на планината. Седмият прадед предполага свещено потекло. Но да не забравяме иранския произход на Караман. В зороастризма свещената планина Хара березайти, както индийската Меру, се разполага на Север в протяжност Изток-Запад. Спрямо Иран, Кавказ отговаря на това положение. Върхът, на който живеят боговете, е Албруз. Там няма място за смъртни. Само някои от героите биват издигнати там от птицата Сиена (Гаруда). Албруз и Елбрус приемаме за синоними.

Свещения си произход Караман извеждал от седмия прадед. От името му Ширван хан: шир – шар – кар и ван – ман стигаме до Кар-ман.

Ще разгледаме специално думата “кара”. По някакво негласно споразумение се предполага, че това винаги означава “черно”. За същата дума при К.Венедикова намираме значения “смелчага, храбър, неустрашим, сърцат”, също така: “освен запад и черен, означава: голям, крупен, силен, могъщ”. Вижда се, че в изброените значения “черно” е споменато само един път. Доколкото в множество български думи има “кар” и “кара”, тяхното значение трябва да се преосмисли.

К.Венедикова привежда примери, които обогатяват календара. В 1204/5 г. (“вол”) – синовете на Маврозом получават титли от селджукския султан. Имената им са: Каратай, Карасонкор и Караташ. В първото и третото име личат “кар” - “вол”, но и “тай” - “кон” и “таш” - “петел”. Основателя на Османската държава наричали кара Осман. Той станал самостоятелен владетел около 1300 г., а 1301 е “вол”.

В календара черният цвят е съответен на стихията “вода”. Тъй като Енки е неразривно свързан с водата, близък до него ще бъде черния цвят. Впрегнати в желязната кола на Железния баща са биволите - брезият Сакар отляво и Караман – отдясно³⁷. Животните освен с черната си боя, са прочути с любовта си към водата и калта. Един от малкото епитети към тях е “брези биволи”. Така наричали бивол с бяло петно на челото. Споменахме, че персите наричали своята свещена планина “Хара березайти”. При това “хара” не крие шумерския си произход – в оригинала “кур”, “кар” или “хар”. При руснаците дървото се казва “береза” и е предпочитан материал за надгробни кръстове. И така “брезия бивол” има значение и “свещен бивол”.

Имената на биволите никак не са произволни. На западния (левия) бряг на Нил е свещената Сакара (Sakkara). За да бъде биволът Сакар от западната страна, колата трябва да се движи на север, в посоката на Нил. Десният бивол, Караман, е по-работливия, по-силния. На десния бряг на Нил - срещу древната Тива - е Карнак. Там се издигат множество храмове на Амон. Амон Ра е син на Пта-Енки. Това е едно от основанията да приемем, че Караман олицетворява Енки, а Сакар – Енлил. За Железния баща остава командването на впряга – ролята на върховния Ан. Него почитат на Илинден в свещената местност край с.Сборяново.

Впрягът се появява в същия вид и в една песен от Шуменско “Момче води керван”. Колата на момчето е желязна. В нея са впрегнати левият бивол Сакар и десният - Караман. Всичките 500 коли на кервана возят желязо. Много важна информация носи уточнението “Сакарчо, русчиненино” и “Караманчо, ямболченино”. Името на град Русе е тясно свързано със Св.Гьорги (гр.Гюргево се е считал за част от Русе), а държавата Грузия (Георгия) има име **Сакартвело**. Географски

---

³⁷ Илиев, Борис, цит.

биволите са ориентирани Север-Юг, както Русе-Ямбол. За Енки е подходяща долната, южна посока, а за наследника на енлилството – северната. На държавно ниво съществува съответна на Сакартвело. Това е държавата Караман и тя очевидно се е разполагала южно от Грузия. Иначе, момчето свършило работата като капитана на “Титаник” - издавило кервана и спасило кожата.

На няколко места е записана легендата за водния бик. Общото в тях е, че след убийството на бика, водоемът му пресъхва. Водните бикове живеели в морето, а когато то се оттеглило, един от тях останал в блатото (езерото). Той имал дълги рога и лесно се справял с обикновените биволи и селските бикове. След това повеждал чардата, но не можел да замести убития бик, защото кравите не раждали. За да се справи с водния бик, на селския бик, а в случая на Караман, поставили на рогата железни върхове. Караман победил жестокия противник и го гонил чак до Дунава. След това бездънното блато почти пресъхнало.

Трудно е да се разграничат проявленията на всеки от “голямата“ тройка. С риск да се усложнят нещата, ще се позова и на песен №1342 “Хайдути питат девойка за чорбаджии”. Съдържанието е следното:

Маринка отива за вода. На извора заварва три байрака – Халаджа, Караджа и Никола. Байраци – това са трима войводи и след като двама от четиримата участващи са ясни, то другите двама са Илия и Иван. Въпросът е кой е Халаджа, и кой - Караджа. За “кара” дадохме доста примери, че гравитира към “вол”, т.е. Караджа е Ан, Илия. “Хала” по-скоро води към Гьорги (змей), а той може да замести баща си.

Това разсъждение се подкрепя от названието на воденицата “караджейка”. Около Ан се обединяват понятията, близки до житото и хляба: зърно, клас, сърп, диканя и разбира се – воденица. Караджейката е необходимо звено в създаването на

хляба и нейното название не може да бъде произволно, встрани от прякорите на Ан.

Няколко независими източника твърдят, че на турски “караджа” означава “сърна”. Това понятие е свързано с множество сватбарски песни, където убийството на сърна винаги води до смъртта на булката и то преди да е слязла от коня. Излиза, че сърната е аналог на върховния Ан и убийството ѝ е светотатство.

На терена на археологическия резерват “Сборяново” тези митове се разполагат добре. Алианският манастир е построен върху (до) изгорения манастир Св.Георги. Гергьовден винаги се е празнувал край манастира. А спътници на Железния баща (Демир баба) са конят му аладжата (защо не халаджа?) и кучката му синджирлийка. Аналогията синджир, ракия, кована гривна – небе с кучка (небесна кучка) води до Нибиру и Ан.

Според А. Алфорд³⁸ на Енки принадлежи зодия Лъв, което по календара е “кон”. На едно място се събират Венера, “лъв”, “кон” и Енки. От първичното име на лъва Лаббу изведохме календарното име на цар Симеон – Лабас.

Накрая да се спрем на балканския лъв и Енки. Показахме вече градацията бат-бал относно Енки и Мардук. Младшият владетел Мардук има известно отношение с нашите земи. Стара планина - Балканът граничи с морето при нос Емине (Емона). Амон Ра (скрития) или Мардук там обявява своето присъствие. Траките наричали планината Аймона. Името Ста-Ра на планината от Истар-Стар-бог прочитаме като Бог-Ра. Той е младшият съвладетел от най-висок ранг - Бал и Кан. (Съответен на Мардук от епоса Махабхарата е най-старият от петимата сина на Панду – Юдишира. Приемаме, че “стара” се покрива от “щира”.) Наследникът на Енки по право притежава лъва. Лъв срещаме и до Ра. Очевидно няма никакво значение дали в

---

³⁸ Алфорд, Алън. Боговете на новото хилядолетие.

Балкана са живели или не тия царствени животни. Връзката лъв и Балкан е на звездно ниво.

V. ЕНЛИЛ

Един неизвестен Иван разправял на по-младата ми дъщеря: ”Иван не е име. Иван е титла. Старите хора казвали, че всяка къща трябва да си има Иван. Ако няма, взема се някъкъв предмет, нарича се ”Иван”, слага се на лично място и се почита. Когато се влиза в къщата, предметът се поздравява със ”Здравей, Иване”. Това е така, защото името Иван трябва да се чува във всяка къща.”

За установяване точното място на Иван в календара помага хронологичния преглед на руските царе. Погледнато назад, всичко изглежда просто и лесно. Руското (Московско) царство е взело своите традиции от България, Византия, но и от Волжка България. Да започнем по ред.

Иван I Калита – става княз през 1328 г. - ”дракон”, следващата е ”змия”. Иван свързваме със ”змия”, а Калита – Кал-ита (хала) – с дракон. Цялото име покрива две съседни години-зодии, което може би се свързва с възцаряване през втората част на годината.

Иван II Красний – княз от 1340 г. - ”дракон”. Велик Московски княз от 1353 г. - ”змия”.

Иван III Василевич – съвладетел от 1450 г. - ”кон” (предната година е ”змия”). След 12 години – от 1462 г. е Княз Московски.

Иван IV Грозни – Велик Московски княз от 1533 г. - ”змия”, след два цикъла (24 г.) става цар. Във Волжка България наричан ”алаша”, тук със значение ”кон” (година ”кон” е след ”змия”).

Иван V – по-голям брат на Петър I. Възцаряват се и двамата през 1682 г., когато умира брат им Фьодор

Алексеевич.³⁹ Последният царува от 1677 г. - ”змия”. В същата година Иван и София стават съвладетели и получават календарните имена. Логично е и старшият брат да е с Енлилско име. Фьодор - Тодор - Теодор – Божи-дар е близо до Бог-дан. Но Богдан във фолклора съвпада с Енлил. Значи и тримата владетели през 1677 г. имат вече имена, съответни на година “змия”.

Иван VI – цар по рождение от 1740 г. (1743 г. - “змия”). Не е царувал реално. Убит на 24-годишна възраст.

Неочакваната връзка между Иван и Енлил показва колко дълбоки и колко здрави са корените на нашата цивилизация. Те стигат до Шумер, а може би и по-рано. Но да продължим с митологията.

Енлил е син на брат и сестра, което го прави безспорен наследник на Ан. Възникналите недоразумения между него и първородния Енки предизвикват подялбата на света.

По интересен начин Енлил стига до брак. Той се разхождал с ладията си по реката, заедно със своя помощник (до всеки от боговете има помощник!). Забелязали на плиткото разголена девойка. Енлил накарал везира си да я подмами на лодката и я обладал.

Случката се разчула. Макар и върховен, “господарят на заповедта” бил осъден: “Енлиле, виновен си. Напусни града!” Волно-неволно, той поел пътя за Долната земя. Последвала го и потърпевшата, за която се оженил – тя става Нинлил. Въпреки всичко, бракът им бил траен. Енлил нямал други жени, ако изключим връзката със сестра му Нинти.

А истината била малко по-друга. Майката на девойката заложила капан на младия и зелен ерген (така и ще мине той във фолклора - “трева зелена”). Тя посъветвала щерка си да иде на реката по времето, когато обикновено минава Енлил с лодката си, да се поразхвърли: ”ще те види господаря Енлил, ще поиска

---

³⁹ Большая советская энциклопедия: Т.10.

да те прегърне...”. Капанът щракнал. Няколко изнасилване, а съблазняване, но чашата трябвало да се изпие до дъно. Не се знае, колко време двамата живели в АБ.ЗУ., но тя там заченала “дор три пъти”.

Подмамването на девойка на гемия е разпространен мотив във песните. За “стръв” служат платове, бижута и козметика. Гемията минава през Цариграда и Дрянополе – градове, които трябва да потърсим в Междуречието. От тия песни получаваме ценни характеристики за Енлил: “момче-латинче” и “търговче”. Потомците му се обозначават като “търговци” и винари”. “Овчари” и “чорбаджии” са потомците на брат му Енки.

Жалбата на наказания бог откриваме в няколко еднотипни песни. Основният текст в тях е: “*кому два дни, кому три дни, а на мене три години*”. Става дума за затвор или изгнание. Жалбата е към любимата: “*Кате, Кате, Катерино*”, а коя е тя, ще разискваме в следващата глава. В други песни се изреждат прелестите на Катерина мома.

Потвърждение, че става дума за епизод от патилата на Енлил, намираме във вариант на песента, където вместо “а на мене три години” се казва: “*а на Ивана, баш Йована – три години*”. Само “на Ивана” щеше да бъде достатъчно за нивото на това изследване, но “баш Йована” идва твърде добре. От Енлил по-горе няма, той е най-главен, той е “баш”.

Три години са срок, в който Нинлил е могла да зачене три пъти. Все пак боговете-анунаки са мерели времето в шарове – по 3600 години. Тъй че заточението може да е продължило доста време.

Съществува разпространен мотив за горящия Белиград, който Иван не иска да гаси. Той слугувал там три години и го излъгали жестоко. Дали му за службата “пушка без пукала”, “конче бре яздено” и “либе триж либено”. В различните варианти постоянни са пушка, кон и либе. Този мотив точно се вписва в епизода със заточението на Енлил. Важен е и Белиград. Той трябва да се търси по периферията на българските региони.

Плътно до тази митология стои и голямата песен “Йовано, Йованке”. По някакъв начин лиричните герои ги свързва река. Майката на девойката играе общо взето неблагоприятна роля за щастието на влюбените. И щом Енлил минава в Йован, следва Нинлил да стане Йована.

Вече говорихме за връзката на Енлил със сестра му. Това по никакъв начин не се одобрява във фолклора. Доколкото е “грях”, той се прехвърля в женската половина на игрището. Младеж се жалва на баща си: **“Каква си ми сестра довел. Аз ѝ казвам добър ден, сестро, тя ми отвърща добър ден, любе Иване”**.

В песните Енлил се среща с имената малък Данчо, Дан войвода, Богдан, бан Дан и др. В “Пропеял е пъстър паун” (ПЗ) възцаряването на малкия Данчо е показано като изискване на обществото да се спазва закона: **“пише му се цар да бъде”**. Колкото и да му е криво на първородния Енки, той е длъжен да се подчини. Ролята на пауна също е интересна. Той се появява в лазарския цикъл песни, което дава идея да го сравним с Думузи. Последният, като “другар на Ан”, може да играе ролята на “везир” на Ан, т.е. на негов глашатай. Една от функциите на Ан (Св.Илия, Господ) е да следи за спазването на законите, както е в случая.

При подялбата на света на Св.Иван се пада Богданската земя (Молдова). Спрямо другите земи, изброени в същата подялба, тя е най-северно, т.е. в Енлилова посока. От Богдан до Дажд-бог разстоянието е минимално. Оказва се, че Богдан е задължително име⁴⁰ на некръстено момче, а Иван се дава след кръщение. Това още веднъж потвърждава, че двете имена сочат един и същ персонаж, който се проследява в развитие.

За разлика от Енки, Енлил винаги е строг към хората. Изглежда той е бил строг и към анунаките. Иначе трудно може да приемем кръвожадността на Богдан: “денем е тежък търговец, а нощем върл хайдутин”. На жена му омръзнало

---

⁴⁰ Разбери своето име: Малка енциклопедия на личните имена

“кървави ризи да пере, търговски глави да крие”. Последният удар дошъл, когато Богдан ѝ донесъл юнашка ръка, а на пръстена - братовото ѝ име написано. И невестата не издържа: **“Богдане, бог да те убие!”**.

Анунаките в Долната земя се разбунтували. Тяхната съдба била тежка – копаели руда дълбоко в земята, а това умножено на присъщото им дълголетие, правело живота им непоносим. Енлил поискал да насочи оръжията си към бунтовниците. Спрял го помощникът му: ”Това са твоите деца, Енлиле!”. Последвал съд, а накрая разрешили на Енки да създаде “лулу амелу” – примитивен работник. “Нека той да носи кошниците!” Така било сложено началото на процеса, довел до сътворяването на човека.

Във фолклора епизодът е даден с две-три щрихи:

Свети Иван вино пие, децата му пепел ближат, пепел ближат, камъни ядат.

Тъжна история. Когато Борис Димовски чул тази поговорка, “го хванало за сърцето”. Може би малко ще го успокои това, че не става дума за хора, а за анунаки. За нас е важно съществуването и съхраняването до ден-днешен на обстоятелството, стоящо в човешкото начало.

По естествен начин повелителят на Земята трябва да намери своето планинско съответствие. В това отношение насока ни дава най-уважаваният светец, покровителят на България - Св.Иван Рилски. Има още няколко причини да търсим Енлил в Рила планина.

- Всички окултисти смятат Рила за мощен енергиен център. Така е смятал и Петър Дънов, а също така и последният Далай Лама.
- Рилският манастир “Успение на Св.Богородица” е пръв сред българските манастири.
- Едно от тракийските имена на планината е Дунака. Близка по звучене е думата “данака”, която води до “юнец” (даначе), т.е. син на Ан.

- Дан войвода е фолклорно име на Енлил.
- Присъствието на Св.Георги - наследник на енлилството - в топонимията и храмовете на Рила.
- Основното достойнство на Енлил е “бог на седемте”. Седемте рилски езера точно съвпадат с неговата символика. Всяко от езерата може да бъде считано за възплъщение на съответната планета. Местните жители изброяват езерата отгоре надолу. По същия начин шумерите изброявали планетите.
- Името на връх Безбог (същото като на кан Безмер) води до Нана, първия Енлилов син – бог на Месеца. Върхът е в Пирин, но доскоро Рила, Пирин и Родопите са били възприемани като една планина.

Там, където е господар Енлил, трябва да присъства и неговият наследник Нинурта – Гьорги. Долината на река Джерман е добър пример за това. Топонимите⁴¹ Овчарци, Слънчева скала, параклисът Св.Никола-летен са от ареала на Енки, но в долината църквите Св.Гьорги, село Гюргево, а и имената Сапарево и Сапарева баня (сапар-змей) са енлилски. В този район на Рила се прави ритуала Герман потив суша (но и против киша). Както и в други части на България, Герман е глинена кукла на момче, задължително с изразени гениталии, което се погребва или се пуска по река. И двете стихии са на Енки. Оплаквачките са само жени, рядко присъства свещеник. Народният празник “Герман градушкар” се почита на 12 май. Погребален ритуал и оплакване, изпълнено в петия месец, това може да бъде само оплакването на Думузи. Три дни преди това е празникът на Св.Николай-летен, което отново потвърждава приемствеността на син-баща. Култът към Думузи-Тамуз е бил много разпространен. Пророкът (Йезек. 8:14) хвърля огън и жупел срещу жените, които оплакват Тамуз на северната врата на храма. Това се случило на петия ден от шестия месец. Тъй като е ползван лунен календар, невъзможно е точно да

---

⁴¹ Гювийски, Страхил. Халите и змейовете в района на седемте Рилски езера.

се определи, кога е станало оплакването, още повече, че всеки текст от Библията може да е кодиран, скрит. Приблизително това е времето на жътвата, т.е. когато Маринка лекомислено оставя детето си да загине. Описахме пълен кръг: Герман - Думузи - Гьорги - Герман.

Да припомним общото между Нинурта и Думузи. Те владеят планети, създадени в един акт (такт) на сътворението – Аншар и Кишар. Те са първи братовчеди. Думузи е пастир, а Св.Георги се почита с агне. Думузи е убит, защото изнасиллил сестра си Гещинана, а бачо Гьоргия умира, защото задиря чужда булка (буля си). Дватама ги свързват с вегетацията и плодородието. Значи няма нищо чудно да ги свързва и една река – Джерман. Оказва се, че на френски език *cousins gergain*⁴² означава първи братовчеди. Същото прилагателно, приложено към братя означава “природени” и важи за Енлил и Енки, но според нас в случая става дума само за синовете им. Много близо тук е и вегетацията – *germano* (лат.) означава поникване.

Река Джерман не крие двойствената си същност, а освен това латинското понятие *germanus* сочи двама първи братовчеди. Няма съмнение, че водеща е ролята на Нинурта-Св.Георги. Става дума за неговия братовчед. Той не е единствен, но в случая е Думузи. Тук Думузи е “братовчед”, “малкия”, “мальо”. Остава да добавим, че личи следата и на думата *cousin* (кузен – братовчед). Когато се зададе градоносен облак го пъдели с думите “Върни се, Германе, Кузмане, иди у гора, дека агне не блее, дека петел не пее ...”.

Обичаят “Герман” се счита за ритуално погребване на сушата. По-добре изяснява надеждата за дъжд името на Думузи - Кулиана – другар на Ан. (Не е известно точно кой е помощникът на Ан. На едно място вместо помощник срещаме “побратим”, защо не и другар. Дали пък Думузи не е бил везир на дядо си ?) Св.Илия – Ан може да даде желаниа валеж, ако му се съчувства за загубения приятел.

---

⁴² Petit Larousse Illustre

Герман е наричан още “Скалоян” и “Калоян”⁴³. Очевидно Кулиан и Калоян стоят съвсем близо, а като вземем предвид това, че означават едно и също нещо в обряда, се получава алтернатива на общоприетото “хубавия ян”. Нарездането на оплаквачките (при нас, а може би и в Ерусалим, на северната врата на храма) е: **”Мамин Германе; мамин хубавец! Умря, мамин Германе, умря от суша за киша!”**(по Д.Маринов). Хубавец е Адонис, едно от превъплъщенията на Тамуз. Суша и киша. Аншар и Кишар. Тук става дума за Думузи и звуковите аналогии са уместни. Кишар е Юпитер, планетата на Думузи, а по-късно божеството Зевс-Юпитер владее мълнията. Затова на 12 май е била забранена всякаква работа – да не бият градушки. Ако някой впрегнел кола на празника и отидел на полето да работи, то мъжете го спирани, разпрягали колата и я натрошавали. Срещу този страх от градушки църквата била безсилна.

Колко е силен този обичай, показва следната случка.

Някъде един селянин извършил нарушение. Не става дума за нарушаване на забрана на официалната власт. Не е нарушил също и забрана на църквата. Наказанието, което понесъл, е тежко – натрошили му колата. Предполага се, че това са направили неговите съселяни. Но в тази общност всички са комшии, роднини, приятели. Няма ли да последват бунт, отмъщения и пр.? Срещу властта селяните по-скоро ще бъдат солидарни. Но за коя власт става дума? В записките на Г.Кръстев от курса по “Теория на управлението” намираме:

“Всяка система съществува в обкръжението на други системи. Това обкръжение наричаме околна среда. Всяка система съществува с определена цел, т.е. тя изпълнява определена функция. Управлението на системата има за цел да поддържа тази функция в рамките на зададените параметри, т.е. сигнали за управление постъпват, само когато функцията се отклонява недопустимо от зададените параметри, т.е.

---

⁴³ Велев, Георги. Българският народен календар, Т 2

отклонението е по-голямо от допустимото. Ситуацията на недопустимо отклонение се нарича проблемна ситуация, което е равнозначно на нарушен интерес. Решаването на проблемната ситуация има три етапа: оценка на ситуацията, вземане на решение, команда за управление. По отношение на ресурсите съществуват два типа задачи (решения)...”

В коментирания случай личи власт, сродна с организацията на русалиите, строга и непрекословна, бърза и ефикасна. Тя се задейства при всяко недопустимо нарушение на обичая, поверието или ритуала. Така реагира и всяка кибернетична саморегулираща се система, както е видно от цитата. Неизбежен е въпросът: кой дава командата за управление? Кой стои на върха на пирамидата? На този въпрос изследователите на фолклора не са отговорили, а може би не са си го поставяли.

Близо до името Герман е името на самовилата Гермеруда. Ако това е женски род на прилагателното “герман”, то ще означава “**първа братовчедка**” или “**природена сестра**”. При събитията около смъртта на Думузи важна роля играе природената му сестра Гещинана. Тя прави всичко според възможностите си да го скрие от потерята. Обредът “Пеперуда” се изпълнява самостоятелно или заедно с “Герман”. В песните на обреда пеперудата “над вода се мятала”. Това издава тревога.

Изхождайки от братовчедата Думузи - Герман, допускаме че женски род на думата “герман” е “гермеруда” и я свързваме със значението на женския род на думата, а именно: сестра от друга майка. “Пеперуда” и “гермеруда” звуково са съвсем близки. По този начин може да се разбере какво прави тази пеперуда в обред за дъжд (или за спиране на дъжд). Главната роля е на Гещинана, изнасилена от брат си, но жалееща за ранната му смърт.

Думузи има син Шара, което е почти като “шира” – сока на гроздето. Името на сестрата превеждат като “небесна винена лоза”. Значи няма основание Шара да се смята за син на съпругата Инана. А Думузи е известен с имена като Даозсас, Даонас, сиреч Дионис.

За енлилската същност на Рила трябва да се направи много по-обстойно изследване. Примерите по-горе показват колко полезни са шумерските съответствия за разкриването на връзките между наглед произволни названия на селища, храмове, реки и местности.

VI. НИНХАРСАГ

Тя е главното шумерско женско божество. Тя е “богинята майка”. Причисляват я към основната четворка творящи – Ан, Енки и Енлил. Досега показахме нейната връзката със Св.Марина и със Св.Петка. Второто име директно сочи числото 5, а това е ранга на Нинхарсаг. Приема се, че “Петка” произхожда от седмичния ден петък. Но петък в латинските езици се именува от планетата Венера (и богиня Фрея), която пак води до дъщерята на Ан. Във фолклора при женските персонажи най-високо положение заема Богородица. Обикновено тя придружава Господ и Св.Иван (Ан и Енлил), помага при раждане и е милостива към хората. Нинти има атрибутите на акушерка, участва в сътворението на човека и обича хората. По-нататък ще добавя още примери в същата посока. Подчертавам, че на Нинхарсаг е съответна **фолклорната** Богородица, което е нещо различно от християнската Св.Богородица - Дева Мария, въпреки многото общи черти.

Основният Богородичен празник – Голяма Богородица е на 15 август или през осмия месец. Той е съответен на Венера (осма) и зодия Лъв. Съчетанието **л-в** или **л-б** е основа на думи за любов. От там, най-вероятно, произлиза името на една основна българска шевица – елбетицата. Всички разновидности на тази шевица имат осем дяла. Риза с избродирана елбетица става любовен атрибут. В популярната песен две уж глупави жени се карат за риза: *“Скарали ми са скарали(2)/ Зълва и буля двенките/ За една риза шарена/ Със...шити кенари/ Едната вика – моя е/ моя е, мъжова ми е/ Другата вика - моя е/ моя е, братова ми е/ От де ги зачу Никола../Никола сестрин мил братец/...Като сте толкоз хубави/ Защо сте толкоз глупави/ Че ми ризата скъсахте”*.

Точно е разяснено отношението на всеки от тримата към ризата. Роднинските връзки са определени по три независими

начина. Повторението указва, че това е много важно. Историята става сериозна, щом се намесва Никола-Енки. Карат се жената на Енки и сестра му. Повод за ревнивата свада са неколkokратните сексуални забегки на “великия княз” при сестрата. Той иска син от нея. Не е известно как Дамкина е реагирала, но във фолклорен план това си е жива изневяра. В резултат двете започват да се дърпат за любовния атрибут – везаната риза на Енки. (Същото съотношение го има и в триъгълника Инана, Думузи, Гещинана).

Тук се появява още един известен фолклорен мотив – мъж предлага на девойка да му опере и закърпи ризата. В многото образци, които срещаме, няма отказ, а оправдание, че няма сапун. Това обаче не е основателна причина за отхвърляне на поръчката и т.н. А самата риза от три години непрана и некърпена. Можем да се досетим, че тук не става дума за хигиена, а за нещо по-важно. Трябва да има връзка между думите риза и ризик (съдба на гр.ез.). Известен е изразът “роден с риза” за човек с голям късмет. Предлаганата риза е везана по подразбиране и олицетворява съдбата, същността на този, който я носи. Като любовен атрибут, тя може да се предложи само на бъдеща съпруга.

Потърсихме връзка между имената на селища и местности с божествените герои. Решението дойде от едно среднощно предаване по БНР. Събеседникът беше Георги Тодоров – главен редактор на “Църковен вестник”. Той обясни последната смяна на името на гр.София със смяната на катедралния храм. Според него името на селището се съгласува с името на храма и храмовият празник е официалният празник (събор) на селището. Колко просто било. Месност, нейният небесен собственик-пазител, храм, селище. Когато ротондата Св.Георги била съборен храм, градът се казвал Средец (Сердика). Георги е енлилско име, Богдан е енлилско име, и първенецът на Средна гора е вр.Голям Богдан. Близко до ротондата е църквата Св.Петка (Самарджийска), колкото е от майка до син. Градът получил

името София, когато основен (катедрален) храм става църквата Св.София.

Това знание става удобен инструмент за изследване. Благодарност на г-н Годоров, въпреки че сам бях близо до това заключение. Нужно е да се намери списък с имената на всички храмове, като начало катедралните. Тази дейност не може да накърни интересите на църквата и вярващите. Това е само общоизвестна информация. В град Антиб на Ривиерата имало храм на Св.Лаврентий, построен върху основите на храм на Меркурий – това е част от визитната картичка на града. Никой не е против общото присъствие на християнски светец и римски бог на едно и също място. Ще илюстрирам възможностите на новия за мен инструмент.

Моят приятел и съмишленик Георги Кръстев от Монтана се спира в първата си книга “Символи от боговете” на църквата в родното си село Черни връх, Ломско. Името на храма е Св.Успение Богородично. Той е осветен през 1867г. Следващата година е “змей”. Над свода на вратата на църквата има два змея един срещу друг, поддържащи корона, увенчана с равнораменен кръст. Дали има връзка името на селото и Св.Богородица? Името на шумерския аналог на фолклорната Богородица е Нинхарсаг. В шумерските имена “нин” е господар или господарка. Остава за сравняване:

ХАР.САГ и Черни връх.

Работата се опростява, защото САГ винаги означава връх в примерите от книгите на Сичин. Остана Хар и Черни. Прави впечатление разликата между първите книги на Сичин и последната (на български език). Отначало сричката е ХУР, след това става ХАР. Остава съмнението, че не е известен точният гласен звук и спокойно може да считам, че в оригинала е било ХЪР. Не че зная какво означава ХЪР, но така асоциациите стават повече. Прилагат се няколко превода на тази сричка. Това са: ”два (върха)”, “планинския”, а може би и “големия”. За планина се използва КУР., което беше близо до първоначалното

ХУР, а с ХАР малко се отдалечава. Така или иначе, в книгите на Сичин думата “черно” го няма на шумерски, а става дума за “черноглавия народ” – населението на Шумер. Може би ХАР е черно? Със сигурност КУ е бяло, а ХУШ е червено.

Прави впечатление сричката “чер”, с която започват думите “черно” и “червено”. Тази сричка според нас води до “царската” трета планета Уран чрез веригата “хар” – “чер” – “кар”. В турския език се наблюдава подобен феномен. Там се повтаря сричката “кар”: в “кара” - черен, “кармазъ” - червен. Това са цветовете на Енки и Енлил. Но нещо подобно има и за белия цвят на Ан. Има цвете картоп, което означава “снежна топка”. Тук “кар” еднозначно води до “бяло”. Това е основанието да разглеждаме успоредно “чер” и “кар”. По някакъв начин тия думи кореспондират и с “черен”, “черни”. До тук с езиковите анализи.

Владението на Нинхарсаг е планина на Синайския п-в. За Шумер това е очевиден “запад”. В Египетския пантеон богинята се казва Хатор и също има владение в Синай. В превъплъщението си на лъвица, веднъж тя станала кръвожадна и продължила да убива хора без нужда. Успели да я упоят и след това тя добила обичайната си кроткост. Да си припомним, че Нинхарсаг свързваме със зодия Лъв.

Планините в южната част на Синайския п-в са от черен гранит и черни на цвят шисти. Най-високият връх е Св.Екатерина – 2614 м. и има характерна двуглава форма. Особено се отличава от другите самотният връх Ум Шумар, който е с 13 м по-нисък от първенеца. Само този връх в най-горната си част съдържал порода със слюда, която блестяла на слънцето с “искряща белота”. Името Ум Шумар означава “майка на Шумер”, а това е прозвище на Нингал, съпруга на Син, който пък е патрон на полустрова. За Нинмах или Нинхарсаг остава най-високият връх, Св.Екатерина. Както казахме, той е съвсем черен. На неговата географска ширина сняг се задържа съвсем кратко време.

Получи се, че независимо от точното значение на сричката “хар”или “хур”, богинята е владеела черен връх. Селото с храм на Богородица е именувано Черни връх, което събира богинята с владението ѝ. Трябва да отбележим, че близо до това село няма никакви върхове.

Над вратата на храма, както споменахме, има два керамични червени змея, един срещу друг, които поддържат корона. Г. Кръстев предполага, че композицията изобразява българската държавност – утвърждаването на България на юг от Дунава. Двата змея са Аспарух и Кубер. На божествено ниво те трябва да са Енлил и Енки, а короната – тяхната сестра. В една популярна народна песен се казва:

*Два са бора ред по редом расли,
Между них е ела тънковита...*

Да се спрем на една от светиците, носещи черти на Нинхарсаг - Св.Петка (Параскева). В руския пантеон тя отговаря на Мокошь, а това е единственото женско божество, което имало идол, редом до нея на Перун и другите големи на киевския хълм. Като богиня-майка, тя е идентична с Нинхарсаг. Съвпадат и атрибутите им. Нинхарсаг има вретено, украсено с лазурит, а Мокошь е предачка. Жертвата ѝ била късчета прежда, хвърлени в кладенец. Р. Сефтерски⁴⁴ изследва изображения-шевици на Мокошь, където е представена като ездачка на два коня или държаща два коня. Главата на ездачката винаги е голяма (с кръгла корона), независимо дали шевицата е от Сливенско, Карелия или Сибир. На изображението Нинхарсаг има същата характерна кръгла корона. Привежда се и обект, именуван “Мокошин връх”, което добре се съгласува с шумерското “саг” в името на богинята.

---

1. ⁴⁴ Сефтерски, Райко. Новооткрити митологични образи на “двуглавия кон” и богинята Мъркош...- Варна’2000 ; от там “Композиция Двуглав кон и ездачка”. Карелия (по Белицер)”.

Твърде разпространен е мотивът на девойката с двамата братя. С голямо основание очакваме това да е отглас от тримата велики шумерски богове от второ поколение. Вариантите са: два змея, два коня, два бора, два върха.

Възниква въпросът, дали всеки обект с име “Черни връх” трябва да принадлежи на Нинхарсаг (Богородица)? Мъчен въпрос. Колкото за първенеца на планината Витоша, може да се посочи присъствието на Богородица в Драгалевския манастир “Успение на Св.Богородица”. Това не стига, за да се докаже паралела на Витоша с планината в Синай, защото подобно имат множество манастири, включително и Рилският. Може би ключ към загадката е значението на името на планината.

На Синайския връх ангелите занесли тялото на Св.Екатерина Египетска. Това прави светицата кандидатка за едно от превъплъщенията на великата богиня Нинхарсаг. За хубостите на Катерина мома се пее. На Катерина се оплаква младият Енлил за сполетялото го изгнание. Това може да стане, само ако Катерина е велика богиня. В година “кон” - 1762 - Екатерина II узурпира властта в Русия. Някой старателно е унищожил документите за нейния произход. Логиката сочи, че едва след преврата, а не при приемане на православието, тя е приела календарното име Екатерина.

Катедралният храм на гр. Варна е “Успение на Св.Богородица”. Вероятно има връзка между името на града и богинята, за което сега няма доказателства. Интересен архитектурен елемент върху катедралата е поясът от по две четворки кръгове върху всяка от стените. По осем на стена. Във всеки кръг има вписан равнораменен кръст. С осем кръста е маркирана осмата планета Венера – небесният аналог на Нинхарсаг.

VII. Богове трето поколение

Цар Костадин владее Цариград, както Мардук – Вавилон. И двамата са справедливи, уважават закона; и двамата ненедейно губят властта си.

Важна е срещата между цар Костадин и стареца, който се похвалил, че е по-богат от него. Оказало се (П10), че богатството не е от грабеж, а дошло по сравнително честен начин. Старецът продавал скъпо и прескъпо храна през гладната година. Някъде за такива работи бият през пръстите, но царят приел благосклонно обяснението. По-важното в случая е в последните стихове на песента :

*“Ой та тебе Ирхангиле,
Ирхангиле Михаиле!”*

Споменаването в коледната песен на единствения фолклорен архангел ми дава повод да потърся мястото му във шумерския пантеон на най-високо ниво. Съществено е, че старецът има девет сина. Толкова са и братята на “малка мома”, която по-долу ще сравним с Ерешкигал – дъщеря на Нана(р) (Син). Славата му била голяма, защото дал (породил) великите Уту и Инана.

И така, във фолклорния арх.Михаил откриваме сина на Енлил - Нана. Божественото му число е 30. Той е бог на Луната. Едно от имената му е ЗУ.ЕН – “господар на оловното гърне”, както наричали останалото от войнствения Кингу (Кингу - съпруг на Тиамат, превърнал се на Луна). Символ на Нана е полумесецът, а главният му храм бил в Ур (което означава, че Аврам е бил негов жрец). По-късно получил за владение Синайския полуостров, който носи името му (от Син). Той е първи син на Енлил, женен за Нингал. Мястото на Нанар в календара е десето, непосредствено преди сина му Уту (Слънцето). През десети месец е и празникът на арх.Михаил

(при католиците; православният празник е през ноември). Там е календарното животно овен. По начало Луната може да се свърже или с крава или с овен, като изхождаме от рогата. В това изследване са дадени няколко основания за връзката Луна-Овен. След време стават важни трансформации :

1. Мардук (Ра) става слънчев бог. Подмяната е фиксирана в думата “утро”, в която Уту е пръв, а Ра е втори. Роднинска връзка: Уту е син на братовчед на Ра.

2. Разместват се календарните животни маймуна и овен.

3. Първата зодия “свиня” – Козирог става последна, а първа вече е “мишка” – Водолей. Този преврат може би има връзка с реформите на фараона Ехнатон. Така или иначе, календарът (българския!) запазил началното си състояние. Това се доказва с календарните имена, свързани с годините “маймуна” и “овен”.

Богът, който има за спътник маймуна (павиан) е Тот (Набу). Хронологически имената на владетели (пр.н.е.) с неговото име са: Набонасар – 747 - кон, Набу-надин-зери - след 14 г. - овен, Набопаласар – 625 - овен, Навуходносор II – 604 - змия, Набонид – 555 - кон.

Всички имена водят до “Набу”. Всички години са съседни или съвпадат с година “маймуна”. Особено показателен е случаят с последния цар на Нововавилонското царство - Набонид. В превод това ще да е “потомък на Набу”. Преди него царува Лабаша Мардук, през 555 г., но само 3 месеца! Набонид започва царуването си най-късно в първите месеци на следващата година. Но ако след 555 г. – “кон” следваше година “овен”, то царят нямаше да пропусне възможността да приеме име, свързано със любимия си бог Син. Майката на Набонид била главна жрица на Син в гр. Харан. (Тя в никакъв случай не би дала на сина си име на друг бог! Това показва, че името Набонид не е родено, а възшествено.) Въпреки лошото състояние на държавата си, младият цар се опитал да наложи Син за главен бог на Вавилон. Това било крайно непопулярна

мярка - народът отказвал да приеме чуждия бог. Набонид напуснал града, който няколко години след това Кир завладял. И така, косвено се доказва, че 554 г. е “маймуна”, а не “овен”. Това го доказва и Й.Вълчев върху примера с юбилейния медал на папа Григорий XIII.

Има един прочут българин с името на планетата на Набу-Мумму. Това е Момчил юнак. Той владеел Беломорието и южните части на Родопи.⁴⁵ През 1341г. във Византия започнала гражданска война. Момчил лавирал между императора и претендента за трона. За да го имат на своя страна, единият го удостоил с титла севастократор, а другият - с деспот. Това са много високи титли – в българската история не са известни повече от десетина удостоени с нея. Такива титли не се крият, а се слагат пред името. Това, че не ги намираме пред неговото име, показва, че то е календарно и го свързва директно със звездите. Остава само годината “маймуна” да е на съответното място. Момчил загинал в 1345 г., т.е. може да е получил титлите преди това, но след 1341г.; първата и последната година са малко вероятни. От останалите възможни три години има “маймуна” – това е 1343 г. Последните две букви на името “ил” значат “бог” и цялото име става “бог Мумму”. От друга страна, планетата се покрива от Набу, който е от коляното на Енки и означава юнак. Момчил юнак.

Показахме връзка между Нана и архангел Михаил. Трябва да се очаква Михаил да бъде календарно име от зодия “овен”. Това може да се проследи и върху владетелите със същото име.

Княз Борис покръства българите през 866 г.(куче - етх). Променя и името си на Михаил. Счита се, че прави това, защото кръстник му е император Михаил III - пияницата. Същевременно има документи, сочещи по-ранна дата за покръстването, поне за самия Борис. Името Михаил ни води до

---

⁴⁵ Божилов, Иван. Фамилията на Асеневици: Генеалогия и просопография

година “овен” – 864. Възможно е той да е приел кръста през 864 г. (или в края на предната 863г.), което само по себе си е основание за името Михаил. За радост на кръстника му. Но покръстването на целия народ също е повод за ново име! В апокрифите се среща “княз Михаил Каган” и “цар Гаган”. Покръстването продължило през голяма част от годината. Следващата 867 г. е “свиня” с планета Гага (Кака) – Плутон. Към името на княза прибавили прякора Гаган.

Оказа се, че всички източници са давали вярна информация. Наистина покръстването е станало на два етапа, наистина е имало цар Гаган, а князът е покръстил българите в годината “етх бехти”. Календарните имена доказват и двете дати – 866 г. и 864 г. Компромисната 865 г. е празна от съдържание.

Разбира се, и останалите владетели с име Михаил са свързани със зодия “овен”. Най-известен от тях е Михаил VIII Палеолог (1259-1282), защото е основател на династия. Български владетели или кандидати за трона са Михаил II Асен 1246(7) - “овен” е 1248; Михаил Асен (син на Константин Тих) 1272, Михаил Асен (съвладетел) 1332; Михаил III (Шишман) Асен 1323, но той се среща доста преди това - името му вероятно е от 1308 г.- “овен”.

Системният подход изисква всеки елемент на ситемата да е част от пирамидална структура, и да съдържа определящите я свойства. Ако фолклорът е система, излиза, че няма нужда да се ходи до Междуречието или Космоса. Трябва да търсим тук и на място! “Тук” за мен е гр.Русе.

Произхода на името на града разглежда докладът на Николай Ненов, директор на Русенския исторически музей, представен на вторите ”Арнаудови четения” през 2000 г. Излиза, че още Раковски е писал по въпроса. Русе носи името на баба Руса, която имала хан край Дунава. От “рус” лесно се стига до “сур” - змей, дракон. Ще се опитаме да подкрепим това твърдение.

Да започнем от Гюргево, град-близък на Русе. Името по вид е “змейско” и би могло да произхожда от Св.Гьорги или от Гюргя самовила. За по-кратко ще разгледаме само първия вариант.

Св.Гьорги точно отговаря на Нинурта в родословното дърво. Общи са и имената им: Гьор-ги, ки-орг, земя-обработка(оре); Нинурта-Ураш (орач). Двата са основните змеборци. Майката е Нинхурсаг (Нинти), в нашия пантеон - Св.Марина (Св.Петка, Св.Богородица).

В една песен се споменава за деца на Никола войвода (Енки) и Мара кръчмарица (Нинти). Твърде е възможно **Руса ханджийка** и **Мара кръчмарица** да са идентични.

Съпруга на Нинурта е Гула. Нейното име откриваме в месност южно от града – Маргуля (Мар-Гуля, “мар” като звезда, богиня). Тази месност е в границите на с.Средна Кула (сега квартал на Русе). Името на село Кула е засвидетелствано още от средата на XV в., а обяснението за него не е много ебедително. Имало там турски чифлик, а в чифлика – кула. Но за да бъде средна кулата, трябва още две. Ако от кулите можеше да се именуват селища и месности, топонимът “кула” щеше да бъде твърде разпространен. В момента обаче съществуват само три. От друга страна, между “кула” и “гула” приликата е голяма; “г”лесно преминава в “к” и обратно; и двете са “големи”. Случайно или не, най-старата част на селото е непосредствено до месността Маргуля (среща се и Моргуля).

Между селото и града е чешмата “Буйна Яна”. Прави впечатление, че докато в руските песни има израз “буйная голова”, при нас се среща “е ти сабя, е ми руса глава”. Змейската природа на “рус” вече отбелязахме. Змейски характер има и неключеното хоро “буенец”. А.Калоянов пише: “Буенеца се вие като смочага”. Няма да е необосновано сравнението “буйна” и “руса”. Да припомним, че баба Руса е кръстница на града

За пълнота ще спомена и за месността между Маргуля и Буйна Яна – Трите гълъба. “Три гълъба” е фигура във фолклора,

кореспондираща с “три овчаря”. Обикновено всеки от овчарите предлага дар на момата, като предпочетен е дарът на третия овчар. Овчарите носят качествата на синовете на Енки – братовчеди на Нинурта - Гьорги.

Гула се среща и под други имена: Ба-у, Баву, Баба. Тук сме длъжни да проверим атрибутите на Нинти. Когато недоволната Инана се оплаква на Енки, че е пренебрегната при разпределението на благата, тя ги изрежда: *родилен камък; мазила и растения; нож за пъпната връв; вретено с лазурит; сияен купел*. Енки е бил щедър към сестра си. Тя, “господарката на живота”, с получените дарове става първата акушерка. Нейна емблема е ножът за отрязване на пъпната връв – нож с форма на подкова и завити навън краища (виж корицата). Акушерка, а името на снаха ѝ – Баба. Това се обяснява лесно. С течение на времето, Гула изнемва функциите на свекърва си. Баба от име става длъжност. Вероятно така е било. Селската баба (акушерка!) няма време да научи дъщерите си на този занаят. Тя бива наследена (след обучение) от една от снахите. Както личи от картината, Гула се придружава от куче. Името ѝ “Ба-у” съвсем точно копира звуците, които издава най-добрия приятел на човека (според българските представи).

В Русе има месност “Чародейка” – пак едно от заниманията на Нинти. Като лечителка, тя е и веща магьосница. Да не забравяме мазилата и билките, които ѝ принадлежат.

Присъствието на бабата личи и в другите най-близки до Русе села.

1. По Дунава – с. Мартен. Баба заедно с Руса-Нинти-Марина ни води до баба Марта. Мартеницата е заложена в символиката на Бабинден. Тогава бабата дарява червена вълна на децата, родени с нейна помощ - “червявява ги”. 2. Срещу течението – с. Пиргово. “Пирг” е “кула”. 3. На 28 км. в посока Силистра е с. Бабово (събор на Св. Дух).

Всеки факт, взет самостоятелно, лесно може да бъде пренебрегнат. Заедно те представляват солидно доказателство за шумеро-акадско духовно присъствие.

С това въпросът далеч не се изчерпва. При Русе в Дунава се вливат две реки – Лом и от север – Ведя. На няколко пъти в песните срещаме Гьорги и Вида. Дватама виждаме северно от Дунава – Гюргево и Ведя. На южния бряг са Руса и Лом. С какво “змейско” съдържание можем да свържем р.Русенски Лом? В календара “дракон” е заедно с планетата Марс (№6), по сътворението – Лахму. Синоним на дракон е “ламя”, като родителската роля на Лахму е очевидна. Значи, произходът на името на р. Русенски Лом е “змейски”. На брега на Дунава се срещат “змей и Руса”, “змей и Яна”. Яна освен “буйна” срещаме като: Дил-Яна, Бил-Яна, Лил-Яна, Луда(дели)-Яна.

Гула има 7 дъщери, което може да е повод в нашия край масово на тъщата да се казва “баба”. Тя има и син Шулгашан, който е бил почитан в Лагаш – градът на Нинурта. В района има следи от името Шулга. В телефонния указател на Русе намирам: Шулев, Шулхов, Шулков, а в с.Красен – Шилков.

Подобни следи може да бъдат намерени и в района на гр.Видин. Там баба Вида и кулите са събрани заедно (катедрален храм Св.Димитър). Малко по-встрани са р.Лом и гр.Кула, а на северния бряг е гр.Калафат. “Кал”, “кала” твърдо се свързва с “дракон”, “змей”.

На най-високото място над Русе се е намирала Левен табия (укрепление). Там сега се издига телевизионна кула. След като намерихме толкова следи от юнаци и хали, можем да включим това лично място в общата картина. Левен-ЛЕВ.ЕН – получава се лъв – господар. Отделно, значението на думата е “юнак”. Зодия “лъв” свързваме отчасти с Енки.

Необходима е допълнителна подкрепа на тази конструкция. Ще споделя свои спомени.

Когато бях на 10 години, се преместихме в с.Средна кула. Разликата в говора между този в с.Тетово, с който бях свикнал,

и местния беше огромна. В Кулата се пееха други песни. Най-популярна беше:

Тодоро, Тодорке, вечеряла ли си / вечеряла ли си, вино пила ли си?

Не съм вечеряла, не съм вино пила /снощи съм седяла, Гьорги съм чакала

По-нататък. Посрещаме новата 1961г. във русенската вечерна гимназия – на телевизор. Там училищната прислужница сама реши да поздрави всички, като изпее една песен. Изпя “Залюбил Гьорги буля си”. Тя явно искаше да даде най-доброто от себе си. Все пак присъстваха учители със семействата си, заедно с директора (Васил Дойков). Изглежда, че тая необичайна песен е заемала важно място в нейното съзнание и затова е пожелала да я сподели в такъв тържествен случай.

В няколко песни намираме Маринка и Тодорка взаимозаменяеми. За греховната любов на Гьорги и буля му сигурно са писали древните писари. Гьорги е по-малкият брат на Димитър и за него братовата жена е “кака” или “буля”. За нея той е “драгинко”. Вечния триъгълник образуват Нинурта, Ишкур и жена му (Шала). Под друг ъгъл разглежда случката песента “Умриен бачо Гьоргия”. Смъртта му идва не от болест, а от това, че е пожелал чужда булка. Нинурта е самостоятелен владетел и може да носи титла “бат”. Припевът е “мари бабо” - съвсем на място. Бабата е майката на Гьорги. Видяхме вече двамата в предната песен. За невярната Марийка, жена на Димитър, има няколко песни в сборника на Църнушанов⁴⁶, например “Поскарай си сине невестата” (№581): ***“Димитрия, море мили сине/ Поскарай си, сине, невестата/ Да не йоди, сине, утром-вечер/ Утром-вечер, сине, на чешмата/ Да не люби, сине, друго любе/ Друго любе, сине, освен тебе”***. Братята Гьорги и Димитър, обаче, са от различни майки ...

---

⁴⁶ Църнушанов, Коста. Български народни песни от Македония.

Интересно, дали има следи от Димитър в околността. На три км южно от Маргуля е манастирът Св. Димитър Басарбовски. В житието на светеца се казва, че той е пришелец. Дошъл и като живял праведно, умрял. Без да е мъченик. Това се случва рядко сред светците. Бъдещият светец (преподобен) е попаднал на свято място, където по-рано е почитано някое божество. Името му би могло да бъде: Ишкур, Зевс, Арес.

Св.Димитър Басарбовски е местен светец и пазител. Като голяма ценност, мощите му са похитени от влашкия княз Михай Витязул. Сега са в Букурещ и от светеца се очаква да бъде пръв защитник на града. За компенсация, в с. Басарбово (русенски квартал) влашките духовници издигат китна каменна църква, подаряват икони. Има основание да се смята, че светецът не е напуснал окончателно своята обител. Малко жестоко припомняне, но земетресението през 1977 г. взе 1500 жертви в Букурещ и нито една в Русе.

В непосредствена близост до Русе са селата Липник, Гагаля и Червена вода. Очакването е те да заемат мястото си в подрежданата картина.

Гагаля веднага “припознаваме” за Гага – Плутон - Ерешкигал. Името намираме в регистри от XVI в. в почти същия вид. Пак там Липник е “Либник” и “Либнич”. Очевидна е връзката с “липа”. На времето липата са наричали “медено дърво” – другите основни медоносни дървета са внесени покъсно. Дърво, а по върха му летят пчели – но това е фитоморфният образ на Господ – Илия – Ан! Празникът на селото се чества в лесопарка “Липник” на Илинден.

Името “Либник” дава характерната първа сричка “либ”, която свързваме с “лабу” – лъв – Енки (но и Инана) – VIII месец. Това, че едно име ни води до Ан и Енки едновременно, не е парадокс. Функциите на бащи и синове са взаимно преплетени. Тук предимство има бащата – Илинден е на 20 юли, непосредствено преди осмия месец (по българския календар осмият месец започва на 22 юли).

Интересна е историята и за с.Червена вода. Там е съществувало древно селище. В началото на турското робство то е разорено, но бързо се разраства и става град. Населението е било предимно българско - имало е 7 църкви и една джамия. В Русе турците са били понякога повече от българите (след масови изселвания).

Името на селището⁴⁷ извеждат от “червенски войвода”, който след превземането на Червен се преместил на ново място. В това има рационално зърно. “Вода” в смисъл на “войвода” намираме и в името на гр. Черна вода – Румъния.

При по-задълбочен разбор “червен” се разбива на “чер” и “вен”; ЧЕР – ШЕР – ШАР – КАР; ВЕН – И-ВАН. И така Червен е равнозначно на Цар Иван.

В песните Енки-Никола срещаме като Никола войвода. Естествено е да има и Иван войвода. Близо до с.Червен е с.Иваново. Една от прочутите Ивановски скални църкви е посветена на Св.Богородица. Естествено е близкото присъствие на Енлил и Нинхарсаг.

На знамето на Червеноводската чета Петра Обретенова извезала думата “Каран”. В това може да се види календарно прозвище, но в случая виновен е Раковски. Когато русенските комити въвели тайни имена за хората и организациите, Русенския комитет нарекли “Кубрат”, а Червеноводския – “Каран”. Последното взели от стихотворението на Раковски “Воспоминание старославного Червеновода близ города Русчука”. Той възпява юначните българи, каранови потомци, живяли някога в този славен град, сега превърнат в развалини. (Градът е изгорен до основи през 1811г., след оттеглянето на Кутузов, заедно с 600 български семейства. Победата при Русе е от жизнено важно значение за Русия, защото извадила Турция от войната. Същите войски през следващата 1812 г. разбиват

---

⁴⁷ Тихолов, Георги и др. История на Червена вода. – Русе

съюзника на турците Бонапарт. Разорените български селища не влизат в сметката.)

Каран разглеждаме като КАР.АН или цар АН. Това може да се направи поради връзката на “кар” с годината “вол” и връзката на Ан със същия този “вол”. Неизвестно кое е накарало Раковски да нарече червеноводчани “каранови потомци”. От направения разбор, те по-скоро са енлилови потомци. С голямо нетърпение потърсих името на църквата в с.Червена вода. Оказа се Св.Йоан Предтеча. Тя е построена върху основите на стария, изгорен храм (предполагам със същото име). Има основание да се счита, че това е бил основният храм на града (имало 7 черкви). Там бил погребан Йожеф Ракоши – син на влашкия княз Ракоши. Около 1970 г. открили плоча с фамилия му герб, зазидана над входа на храма.

В този храм е осветено знамето на Червеноводската чета. В ранната есен на 1875 г. четата тръгнала към Балкана, но нямала успех. Избран е знаменосец, но знамето не било при тях и не го развели. На другата година го развяла четата на Христо Ботев.

Известно време град Червена вода е бил център на епископия. Това предполага приемственост с традициите на по-древния Червен. Логично е да предположим, че основният храм там е носил същото име – Св.Йоан – Иван.

По най-естествен начин стигаме пак до календар. “Червен” е летен месец от славянския календар и много добре би стоял на седмо място – колкото е числото на Енлил – Иван. Но около Енлил трябва да бъдат и другите двама от тройката. За Ан почти го разбулихме - той върви с месец “липен”, а преди него е месец “гърмен”. Три месеца се подредиха: “гърмен”, “червен”, “липен” с номера 6, 7 и 8, съответни на Никола, Иван и Илия. В най-чист вид е средният месец, а 6 и 8 взаимно се проникват. (Това не е съвсем точно, защото славянският календар следва вегетацията, а българският е с астрономическо начало. Най-вероятно, те се сливат в месец “гърмен”, но като

пети по ред. Съответният шумерски бог е Думузи-Дионис-Герман-Гърмен.)

Според Селешников⁴⁸, най-близо до българския вариант на славянския календар е украинският. Съвпадат (и) месеците “сърпен” и “руен”. За последната дума Селешников предлага значение “дърво, от което са добивали жълта боя”. Това не се съгласува с познатото за тази дума “руйно вино” и “руйна пот”. Тук “руен” има значение на “обилен” или “изобилен”, което е в хармония с качеството на месец август или септември. Месеците “липен” и “сърпен” са под егидата на Ан, а месецът на благата “руен” е по право на Енки. Рогът на изобилието свързват с козата Амалтея, кърмила Зевс. Но козата е спътник на Енки. Потвърждение на връзката на Енки с месец “руен” намираме в името на вр.Руен – първенеца на Осоговската планина. Щом е връх – името трябва да е божествено, а изобилието е атрибут на Енки.

На тройката велики богове съпоставяме основните три цвята в българската мъжка носия – черни потури, червен пояс, бяла риза. Много точно един от кварталите извън крепостната стена на Русе е наречен “Червен Иван”.

Изводи за топонимията тук твърде много се различават от публикуваното до сега. Приемат за нормално името на селището да е “фитоморфно” – Липник; “зооморфно” - Мечка; име на основател или характерен жител, по име на месност или природно образуване. Аз приемам, че имената на селищата са предимно “богоморфни”. Поне тези, обитавани от българи. По света положението е същото. Хората приемат името на селището или областта. Казва се рицарят на еди-кой си замък, Уилфред от Айвънхоу, Збишко з-Богданца, Богдан бей (бейт на Богданско – Молдова), Кракра Пернишки и т.н. В изследването за названията на селищата в Русенско⁴⁹ само едно село –

---

⁴⁸ Селешников С.И., История на календара и хронология

⁴⁹ Ковачев, Н. и др. Названия на селищата от Русенско.

Нисово, косвено се свързва с бог – Дионис. Логиката казва друго.

Българите организирали пространствено територията, която обитавали. Тази организация все още не е съвсем ясна, но редица нейни елементи са очертани. “Горе” е Север, а “долу” е Юг. (Тази ориентация е подобна на шумерската и обратна на египетската). “Среден” върви с Енлил. В Средна гора първенецът е вр.Голям Богдан, в гр.Средец катедралата (ротондата) се казва Св.Георги, а за с.Средна Кула вече стана дума (храм Св. Равноапостоли Кирил и Методий с празник на 11 май). Членовете на божествените семейства заемат съседни селища и това не е само в Русенско. По всичко личи, че православните храмове са именувани в съгласие с името на селището и неговия древен покровител.

VIII. Сватбата на Ерешкигал

Ерешкигал, дъщеря на Нана (Син), владееела Долната земя. По всичко изглежда там се родил бащата по време на заточението на Енлил. Това, разбира се, не е мрачната преизподня, най-малкото защото е свързана с твърде светли фолклорни образи.

Поканили господарката Ерешкигал на пир на боговете. По някаква причина тя не могла да отиде и изпратила довереника си Намтар да вземе и да ѝ донесе полагаемото. Когато той отишъл на пира, всички станали прави в знак на уважение към господарката му. Останал да седи само Нергал. Оказва се, че това било голяма обида – засегната била лично Ерешкигал и всички нейни подчинени. Тя незабавно поискала удовлетворение – нахалникът лично да ѝ се извини.

Енки смъмрил зле възпитания си син Нергал (велик наблюдател) и го пратил в Долната земя сам и без оръжие да поправи грозната постъпка. В дома на Ерешкигал (господарката на ухания дом) той бил подложен на изпитание – трябвало да отговори на няколко трудни гатанки. Изглежда, че отговорите му били верни, защото изпитът свършил, а домакинята се разхвърлила “да се освежи”. Гостът реагирал мъжки – последвала бурна любов. Бурна и продължителна – 7 дни и нощи. Боговете се разтревожили от дългото отсъствие на Нергал. Наложило се той да се върне и да ги успокои. Дадена била “честна дума”, че ще се върне при любимата. Верният съветник не повярвал в намеренията на младежа да удържи на дадената дума. Настанали лоши съмнения. Последвала молба към Ан “Тоз плешив бог, който ми го изпрати ... прати ми го пак, за да се ожени за мене...”. Тази настойчивост изнервила Нергал – не вярват на честната

му дума, искат да го оженят зорлем. Той отишъл с войска в моминия град и му разбил портите с намерение да отсече главата на господарката. Последвала капитулация. Ерешкигал предложила :

“Стани мой съпруг и аз ще съм твоя жена.

Ще ти дам аз властта

Над обширната Долна земя

Ще поставя плочката на мъдростта в дланта ти

Ти ще си господар, а аз ще съм господарка”⁵⁰.

Това било напълно приемливо и сватбата станала. Остава съмнението, че портите са били отключени и въобще нямало нужда от разбиването им. Може би тъкмо затова този золум е влязъл във фолклора и се появява десетки пъти.

Изглежда, че да останеш седнал, когато трябва да се поздрави новодошлия, е универсална обида. В песен от Северо-източна България (№675), Бойна преди със златно вретено. Облича дрехи юнашки. Отива при юнаците. Всички стават на крака. Един не става и това му струва главата. Тук атрибутите са на Инана, но и по-голямата сестра умеела да се грижи за авторитета си.

В народните песни и в сватбения ритуал има елементи, които упорито се повтарят. Всички са съгласни, че това са случки от някаква конкретна сватба. Чия сватба? Кога е станала? Тъй като корените на българския фолклор бяха “скъсявани” - “до XIV в.”, “до IX в.” и т.н., не се намери задоволителен отговор. Най-далеч отива предложението, че това е сватбата на Атила⁵¹, след която той умрял (453г.). В контекста на това изследване се вдига ранга на сватбата – не става дума за царе, а за богове. Датировката ѝ може да бъде “някъде преди потопа...”.

---

⁵⁰ Личковска, Кристина и др. Митология на Месопотамия.

⁵¹ Попов, Светозар. Авитохол и Ирник: Начало на българската държавност

Първият постоянен елемент е, че женихът трябва да разбие портите или града на невестата. Буквално се казва:

“Кой разбие момин града, той ще вземе малка мома!” III

Съществуват варианти: запалване на града, прескачане на стените му, допълнителни препятствия - “три кола тръни”, няколко коня един до друг и пр. От песните не е ясно защо трябва да се чупят портите и да се насилва града (самият Нергал изглежда не е знаел). Остава впечатлението, че момата изгражда града си, само за да бъде разбит. (Една от функциите на “малката градинка” на момата е здравецът да бъде опасан от “зелен елен” или цветето обрано, грабнато от ерген. Градинката отчасти покрива нуждите от собствен град. Градината е съществена част от египетския храм).

Вторият постоянно срещан елемент се състои от разрешаването на няколко проблема от жениха – гатанки, мъчно изпълними неща: да убие звяр, да донесе свещен предмет, да обяди буен кон. Тук нещата са по-ясни – аналози има в германския и в скандинавския епос, в гръцката митология (Одисеята) и пр.

Ще илюстрираме с песни митичната сватба. Няма пряко доказателство за прекия им произход от химните на Нергал и Ерешкигал. Ползата от тях ще бъде непосредствена - ще се уточни мястото на няколко фолклорни персонажа.

Образът на “малка мома” намираме в множество песни и може да се смята за завършен. Навсякъде срещаме: бели ръце, бяло лице, черни очи черешови, гайтан-вежди и разбира се, тънка снага. Особеностите на облеклото подсказват за божествената ѝ същност. Ризата ѝ “шарена и писана, със маниста низана и на игла изнесена; по поли ѝ дребни звезди, по ръкави – ясен месец, по пазва ѝ – ясно слънце”. Очевидно Ерешкигал може да се накичи с бащиния си месец и братовото (на Уту) слънце. Това, разбира се, важи и за по-малката сестра Инана.

Как попада “малка мома” в Долната земя? Според песента – съвършено доброволно: **“Разгневи се малка мома, на майка си на баща си, че побягна в долно село, долно село Черешово...”** (Пб). Букваклно по същата причина там отива и “лудо-младо” (№147): **”Разсърди се лудо-младо, на майка си на баща си, дет не са го оженили...”**. За предистория може да считаме песента от друг регион: **“Стари Ено вино пие /на синот му чаша дава/ а он веле ем говоре/ нейкюм, тейко, малка чеша/ току сакам малка мома”**.(№126, Шапкарев) Тук между другото намираме потвърждение на връзката Енки – стари Яно и Нергал – “лудо младо” като баща и син. Накрая, отиването в Долната земя на симпатичната двойка откриваме в песен №500: **“Бягай, моме, да бягаме / тука долу в долно селце. / Тамо казват царя няма : / Аз ще стана самси царя / Ти до мене царицата”**. Ето как се събират краят и началото на мита.

Дотук двойката Ерешкигал-Нергал локализираме в “малка мома – лудо-младо”. По-нататък градът на Ерешкигал се среща освен с имената Черешово и Вишничево, но и като Гюргюмграда (Гюрджумграда) (№145). Последното буквално означава “градът на Гюргя”. Гюргя е една от самовилите.

Вече видяхме, че няма никаква опасност от слизането в Долната земя. Веднага може да се отчете ползата от досегашното сравнение. Влиянието на древните митове върху тази част от фолклора е от епоха, в която още не е изобретено “царството на сенките”, т.е. поне от 4000 г.

Не бива да се пренебрегват малко по-късните митове, където Ерешкигал е отвлечена в Долната Земя. Енки направил неуспешен опит да я спаси. Намираме отражение и на тия митове в малко неочаквана форма:

**- Айде слушай, слушай, калеш бре Ангьо,
Шчо тамбура свири.
-Айде слушам, слушам, голо бре куче,**

Турски не разбирам... (П19)⁵²

Ангя е име на “малка мома”, а сцената с насилственото потурчване визира древното “завличане” на Ерешкигал. Турците играят ролята на злите сили на подземния свят, наречен “земя без връщане”. По-нататък ще се срещнем с още един пример за това.

Освен че разбива портите на града, Храбър юнак е с неотразим вид (П15): ***”Самси Храбрю ясно слънце/ кон под него ясен месец/ обруже му дребни звезди/ Малка мома срам забрави/ срам забрави ум загуби.../***. Според мита любовните игри продължили 7 дни. Така се пее и в песента : ***“...дойде лудо-младо у нас на гости/ седя два дни, седя три дни, та цяла неделя.../***. Е, не е само седяло. В няколко песни от различни краища на България се пее за станалото по-нататък. Малка мома иска да се улови лудо-младо и да ѝ се доведе. Исква го от деветте си братя (и побратима). Във фолклора архангел Михаил има девет сина. Броят на синовете на Нана не е уточнен, но това не е противоречие. Хванатият младеж го очакват големи мъки. Малка мома се заканва: ***“ще го свържа с руса коса, ще го стрелям с черни очи, ще го бия с бяло лице...”***.

Доколкото това е и поезия, ще цитирам най-силния вариант.

***Ела, моме, да повечераме (2)
Вечерейте, мене не чакайте (2)
Мене ми е сърце наядено,
Наядено сърце, напиено:
Снощи ми е лудо довадало,
На разбой ми нишки изкинало.
Кълни, мале, двете да кълнеме,
Беки клетва скоро да го стигне:***

---

⁵² За мен това е българска песен, защото съм приспиван с нея. Майка ми я научила от баба си Таса Бивазова от Скопие.

*Бела сая постеля да му е,
Бело лице бел симит да му е,
Църни йочи до люта ракия.*

№158 т13; архив ИМ-БАН Папка 133,с.Джигурово, Санд.

И.Венедиков изследва фолклорната сватба в “Златният стожер”, а след него Светлозар Попов. Визират се юнашки песни, а също тюркски и германски епос. Съществуват общи за трите епоса елементи: **а)** Облог-състезание - т.н. сватбени игри: двубой с копие, хвърляне или повдигане на камък (или китка, перо), надскачане; **б)** Девојката винаги е особена. Брунхилда, Сигргрива, Косовска девојка, Арватка, Латинка девојка и – **Мала мома!** умело си служат с оръжие, носят ризници. Те понякога участват в състезанието и горко на победения жених – чака го смърт; **в)** Юнаците биват пленявани и затваряни; **г)** Девојката е владетел или дъщеря на владетел, а юнакът е от друго царство, но също от висок ранг (Атли-Атила, Гунар-Бургундия, Крали Марко, цар Шишман и пр.); **д)** Спечелване на облога с измама – вместо жениха се състезава негов застъпник - по силен, но с понисък ранг; **е)** Сватбата се осуетява, въпреки изпълнението на условията. Девојката загива.

Сватбата на Ерешкигал се вписва в повечето от изброените особености. Стана ясно, че Нергал е трябвало да разбулва загадки. Може би при грешен оговор го е грозила опасност. Невестата е забулена от тайнственост. Колкото до носенето на ризница и оръжие – това са атрибути на сестра й Инана и едва ли са й били разрешени. По-скоро дистанцията между двете сестри постепенно се е размила. Това виждаме и в категорията “малка мома”, която понякога се прилага и към двете. Налице е пленяването на Нергал, който напуска Долната земя, когато му разрешават. Ерешкигал точно отговаря на владетелското условие. Освен това, като Латинка мома е загатнат и произхода й. В песните намираме Енлил

като “момче латинче”, което има наглостта да краде мома на гемията си. Следователно, този епитет може да се приложи към неговата внучка. Разбира се, цар Латин е дядото Ан. От своя страна, Нергал е от царски род, но от коляното на Енки. Последните условия не са изпълнени. За разлика от фолклорните примери, не се споменава за помощник на Нергал в разглеждания епизод и евентуалната му роля. Всички велики богове имат до себе си “везир” или съветник, помощник. За везира на Нергал няма подробности, но той по условие трябва да е с по-нисък ранг и нищо чудно да е бил по-силен от него. При “малка мома” помощникът е наречен “побратим” - нещо, което е задължително да има всеки юнак! Тук сватбата се осъществява и бракът е траен. Все пак може да се търси връзка със смъртта, доколкото на Абзу (Долната земя) са приписвани подземни качества. Самата Ерешкигал рисуват с доста тъмна боя.

Налага се изводът, че в сватбените ритуали и в епосите на различни народи се отразяват различни моменти от божествената сватба на Ерешкигал и Нергал. Когато елементи от нея са се повтаряли през вековете, старата история с нова сила е подемана от певците. Изглежда, че трагичният край на последната сватба на Атила е породил множество песни, защото има много общи черти с шумерския мит.

Ще се опитаме да изясним, как се вписва “малка мома” в календара. Близо до Мелитопол в Украйна, на р.Молочная, се намира т.н. Каменна могила.⁵³ В кухините на могилата са открити древни надписи, част от които шумерологът Кифишин разчита. Един от тях изглежда така: **“Ниндара (это) свиня”**. Но щом една богиня се представя като свиня, тя е велика богиня. Защото “свиня” е едно от животните-зодии! Тази велика богиня – член на съвета на 12-

---

⁵³ Михайлов, Борис. Кам`яна могила.

те - може да бъде само Ерешкигал. Че тя е велика богиня, може да се съди от почитите, оказани на пратеника ѝ, съответно – обидата, нанесена ѝ от Нергал.

Разбира се, че и в шумерския пантеон има Ниндара. По разпореждане на Енки тя трябва да се омъжи за Нази. За него има много малко информация. Името му е част от имената на няколко царе. Това означава, че Нази е представен в календара и кореспондира с Нергал. За отричащите календара, това са празни думи. Навремето са отричали и по-очевидни неща, например камъните, падащи от небето.

“Свиня” е първата година (месец) на календара и има за планета Плутон. Плутон по сътворението е Гага (Кака). Но Ерешкигал е кака (по-голяма) от Инана и Уту. Тук се докосваме до произхода на думата, която съществува и днес в българския език със същото значение.

В римската митология Плутон е подземно царство, там, където акадската и вавилонската традиция поставя Ерешкигал. А може би точно затова откритата в XX в. планета е наречена Плутон.

Да обобщим. Ерешкигал е велика богиня. Нейното свещено животно е свинята. В приднепровската култура името ѝ е Ниндара. Тя е владетелка на Долната земя – по Сичин, това е в района на водопада Виктория. Впоследствие Долна земя (Абзу) се възприема като Арали - царство на мъртвите, със всички отрицателни последствия за владетелката Ерешкигал – господарката на уханния дом. В друг вариант името ѝ означава ”главно жилище на великото място”.

В енциклопедията “Мифы народов мира” има сведения за богинята Ниншубура. Името е преведено като “госпожа свиня”. Тя се счита за спътник на Инана (везир), други я разглеждат като женско божество. В старовавилонски

списък тя е в групата на подземните богини. За нас е важно, че в един шумерски химн Ниншубура е съпруга на Нергал.

Въпреки оскъдните познания по шумерски език, да се опитаме малко да поразсъждаваме. Освен “госпожа свиня”, името може да свържа с **Шу нун** (Законната владетелка) – това е името на светилището при Каменната могила. **Шу** го има и в името на Шумер. В нашия случай “закон” е значение, което стои добре. (Друго значение на ШУ. е “върховен”) Края на името “бура” плътно се доближава до едно от имената на Енки – Буру. Тъй като поначало Долната земя е владение на Енки, подчертаването на законността на друг владетел върху (част от) нея не е излишно. Получи се преводът на името Ниншубура: “законна владетелка на Долната земя”. Но това е Ерешкигал. Значи тя е и “госпожа свиня”. (Земята на Ерешкигал е ХА.БУР. - равнинна страна; там тече НА.БУР - река на риба и птици; холандските колонисти в южна Африка са наречени бури.)

Българският език е съхранил точно значението на името Ниншубур. След общоприетата замяна на “б” с “п”, “шубур” става “шупур”, а от него – “шопар”. Следователно е вярно, че “ниншубура” е “госпожа свиня”, а това потвърждава косвено и превода на надписа от Каменната могила.

Още едно име на богинята не е излишно. Всеки от великите богове има право на толкова имена, колкото е свещеното му число. За нас е неизвестно числото на Ерешкигал, но по аналогия, то трябва да завършва на 5: 5, 15, 25 и т.н. А съществува само това, на което е дадено име. Имената се дават (вероятно) от Ан и синовете му.

Съответният на месец (година) “свиня” е шумерският месец “адару”. Това е съвсем близо до “Ниндара”, като се вземе предвид значението на “нин” - господарка. “Дара” е съвсем близо до “адару”. Това е поредната причина да считаме имената на месеците от шумерския календар за

животни. Без да разполагаме с превода на тези имена, налице са точни съвпадения на имената и местата на 4 от тях, сравнено с българския календар.

	Шумерски месеци	Български години	Класически зодиак съзвездия
1.	Нисану	Мишка	Водолей
2.	Айру	Вол	Риби
3.	Сивану	Барс	Овен
4.	Дуузу	Заек	Телец
5.	Абу	Дракон	Близнаци
6.	Улулу	Змия	Рак (дилом)
7.	Ташриту	Кон	Лъв (таг)
8.	Арахсамну	Маймуна	Дева
9.	Кисливу	Овен	Везни
10.	Тхабиту	Петел	Скорпион (тох)
11.	Шабатху	Куче	Стрелец
12.	Адару	Свиня	Козирог (дохс)

В таблицата сравняваме месеци от шумерския (лунен) календар, зодиакални съзвездия и години от българския календар. Предполага се, че 12-те циклови години се проявяват в 12-месечната цикличност. Шумерският календар откриваме в еврейския календар. Начало на годината в еврейския календар е седмия месец “ташрит”; при шумерите годината започва с “нисану”. Тази особеност на юдейския календар може да се обясни с връзката “ташрит - Лъв”. На лъв е уподобен Юда, който получава властта от баща си Яков. Юдеите са отразили това с “малка” промяна в календара. Изобщо, 12-те сина на Яков неприкрито се сравняват със зодиакалните съзвездия.

Още малко за свинята. Според Херодот,⁵⁴ в Египет принасяли в жертва свиня единствено на Дионис и Селена. Да

⁵⁴ Попов, Светлозар. Българското име в библейски времена

видим как се вмести това в нашата схема. Дионис – Даонас – Тамуз – Думузи не може да се разграничава от свинята, защото на турски тамуз е свиня, а българските турци я произнасят “домуз”. (Това е нещо, което не бива да се яде – домуз). Но планетата на Думузи е Юпитер. Връзката между свиня – Плутон – Ерешкигал и Думузи намираме в развитието на шумерския мит в следващите цивилизации – Думузи става фактор в подземния свят, където пребивава по половин година, редувайки се със сестра си Гещинана. По-трудно е да се разбере защо и на Селена (Луната) жертват свиня? С какво Луната прилича на Плутон?

Тук трябва да се изясни един пропуснат проблем – за седмицата. Седем е число на Енлил, което е фундаментално за календара – той се състои от 52 седмици. Все пак в основата са седемте небеса – седемте планети (небеса), надвишаващи Земята. Най-високата – седмата, е на Ан. Там са и селенията на Ра (райските селения), където всеки фараон иска да отиде след смъртта си. Първата стъпка е, че звездата на Ра е Нибиру, а не Слънцето.

На дните от седмицата в западна Европа (и Далечния изток) са съпоставени планети :

Понеделник – Луна
Вторник – Марс
Сряда- Меркурий
Четвъртък – Юпитер
Петък – Венера
Събота – Сатурн
Неделя – Слънце

Очевидно, повечето от тях не са планети, надвишаващи Земята. За това пък, всички те са видими, за разлика от Уран, Нептун и Плутон. Замяната на Нибиру със Слънцето вече видяхме. Следващата по ред замяна е Плутон-Луна. Другите две замени са Нептун-Меркурий и Уран-Венера. Тази замяна може да се изобрази и графично, може да се проследят номерата на

планетите, но фактът, че невидими планети са заменени с видими е основен. Свинската жертва в Египет свидетелства за втората по ред замяна.

Връзката Уран – Венера може да се редуцира до връзката между съответните им богове Ан и Инана. Но това е любовна или даже семейна връзка, за която много пъти стана дума.

Между Нептун и Меркурий също има семейна връзка. Съответните богове са Енки и Набу в съотношение дядо – внук.

Остана да определим календарната стойност на Нергал – ако въобще има такава. Една от възможностите е той по семейно право да се “прикачи” към “свиня”, Плутон, Козирог. За това подсказва и думата нерез - съпруг на свиня. Но има царски имена, които в случая сочат друго.

Нергал ушезиб - 693 (пр.н.е.) - барс

Нериглисар - 559 (пр.н.е.) - барс

Нерон - 54 - барс

Това, че и тримата са далече от зодия “свиня”, изключва семейственост при владеенето на Плутон. По-скоро това е сигурен белег, че Нергал е от зодия “барс” - Овен и планета Сатурн.

Родът на Нерон (Клавдиите) е сабински. На сабински името значело “храбър”, “решителен”. Малък храбрю (Нерончо) е трошачът на порти и сърца – получи се още един общ белег между Нергал и фолклорния герой. А Нергал в една вавилонска плочка е наречен “Мардук на атаката”.

Има и един анонимен писател, назовал се Черноризец Храбър. Подозират, че това е цар Симеон. Дали има година “барс” в живота му, даваща повод за това календарно име? През 893 г. той става владетел. Следващата година е “барс”. В много случаи се наблюдава предпочитането тъкмо на следващата година (ако събитието става през второто полугодие). В такъв случай, “храбър” може да е календарно име и няма пречка да е на цар Симеон. Но по-просто е да тръгнем от Черноризец Храбър - Барс - Борис. Башата умира

като монах. Тогава въобще не може да се говори за анонимност. Писателят е монахът Борис, който явно е държал на календарното си име.

В книгата на Светлозар Попов “Авитохол и Ирник. Начало на българската държавност” можем да открием очакваната връзка между пантеоните на шумери и хуни. Той предполага, че първична е сватбата на Самар и Иджик. Но Иджик е първият Дуло, а тази фамилия е основна в българската история. Ако сравним бащите, ще видим общите черти на Енки и Боян Имен. Последният е роден сред звездите и доброволно слиза на Земята, за да помага на хората. Носител е на мъдростта. Съпругата му Бойгала е риба. Нергал е изобразен като риба. До тук аналогията е пълна. Следващата обща черта е конят. Наистина, в химн на Енки е споменато, че той населва планинска земя: ”разплоди там козли и степни магарета”, но магарето е предшественик на коня. Помощникът (везир, спътник) на Енки се казва Ишим(у) (Изимуд), като и двете срички "иш" и "им" са в основата на думи за магаре (кон). Конят следва наследника на Енки – Посейдон, а Нептун е покровител на коннишкото съсловие в Рим. Козата също съпътства Енки – гемията му се казва “дивата коза на Абзу”.

Родът на Самар (дъщеря на алп Барис, съпруга на Иджик - Нергал от зодия “барс”) трудно може да се изведе от Енлил, но името ѝ носи определена информация. В думите Са-мар, Са-кар, Са-турн изглежда “са” означава едно и също. Вече видяхме, че планетата Сатурн е дом на Нергал (Иджик), и съпругата му Самар има място там. И така, Ерешкигал до голяма степен съвпада със Самар. За Самар има голям масив от информация, която явно трябва да се осмисли от позиция на установената зависимост.

Крилатият барс се вижда на знамето на Волжка България. Но е емблема и на Александър Македонски, влязъл във Вавилон през 331 г. пр.н.е. Там жреците го провъзгласили

за “цар на Вавилон и четирите посоки (региона)”. Годината е барс. (В рамките на същата година той става и египетски фараон). Значението на тази титла се вижда от това, което Александър е сложил на своя щит и знаме. По-нататък откриваме няколко владетели с име Александър, възцарили се в година “барс”. Това е отражение на обожествяването на великия завоевател.

Друг символ на българи и хуни е плъстеното кълбо с ленти, набучено на копие. То символизира добрия алп Барадж (Елберген, Маджар). За нас това е известният крилат глобус, символ на 12-та планета. Това ни дава право да приравним алп Барадж с Мардук.

Да обобщим. На знамето на Александър и на знамето на Волжка България има крилат барс. Барсът е редом до Нергал – Иджик. Иджик беше името на жертвения кон, а опашката му – знаме. Резултатът е следният: основните символи на Волжка България – **крилатият барс и конската опашка са равностойни**. Те символизират бог Нергал (Иджик), който е родоначалник на хуните и българите. Тяхната първа земя е Долната земя – там, където по-късно бурите правят своите колонии.

Разчитането на Черноризец Храбър като Монах Борис може да се стори някому твърде повърхностно, затова ще добавим още малко разсъждения. Слабият пункт е, че Нергал се аташира към Сатурн. Сичин, например, го прикрепя към Марс. Не са известни неговите основания. Ясно е, че той не ползва българския календар, календарни имена и фолклорни съответствия. Но е незаменим като източник. Неговите книги са насочени към широк кръг читатели, което е повод научните работници да гледат скептично на тях. Нямаме причини да се съмняваме в научната добросъвестност на Сичин. В петата книга от поредицата “Когато времето започна” се споменава за два календарни центъра – Нипур и Ериду. Първият център развил лунен календар и той без

промяна е настоящият еврейски лунно-слънчев календар. За втория център се знае, че използва слънчев календар, чиито гени намираме в Книгата на Енох. Основните положения са, че “Календарът е от Енки” и “Българският календар е слънчев”. Градът на Енки е Ериду и щом тамошният календар е слънчев, пак стигаме до връзката на българския род с Енки. Новата информация е малко, но допълва други факти. Да не забравяме, че терминът “Български календар” е работен.

Марс свързваме с Ишкур. Съответна е зодия Близнаци. Чичото е в прекрасни отношения с близнаците Инана и Уту, те обикновено се движат заедно. От Ишкур произлиза еврейският Йехова, а планетният номер 6 е основа за еврейския шестоъгълник. Рангът на Ишкур е 10, а толкова има и Нергал. Два бога с равен ранг ще са много на планетата Марс.

Стопанин на Сатурн е Нинурта. До образите му има звезда с четири лъча. Братовчедите Нинурта и Нергал–Ера имат няколко подвига заедно. Голяма е разликата в ранговете им – 50 срещу 10. Вероятно това е причината Нергал да получи прозвище “малък” – като “Малък храбрю” например. Тук очевидно не става дума за възраст. Сега става разбираем персонажът “дете – юнак”. По-ниският ранг няма нищо общо със юнашката сила. Във фолклорните сватби Детето-Юнак върши черната работа - като магарето, поканено на сватба. Вече видяхме колко близо до коня и магарето стои Иджик – Нергал. Думата “иджик” по форма е умалително от “И”. Да припомним водещата роля на Нинурта и при именуването на Думузи – Герман, като негов първи братовчед. От друга страна, съпругата на “малкия”, “мальо” ще бъде “Малъвица”. Планината Самар, според хунобългарския епос, задължително има форма на купол, за разлика от втория по важност рилски връх Малъвица. Той е достоен да носи прякора на Инана, любимата на Думузи - втория “малък”.

Това разсъждение трябва да е в сила и при момите. Момата Инана има ранг 15, а по-голямата ѝ сестра Ерешкигал, за да бъде “малка мома”, трябва да има по-малко имена.

Да разгледаме една песен, изпълнявана от Иван Андонов – “Хайде, моме, да бегаме”.

*Хайде моме да бегаме/ Хайде, моме Стойне, да бегаме
Имам платно за белене/ Имам платно, любе Гьорги, за белене
Остави го на майка си/ Хем да бели, моме Стойне, хем да плаче
Имам гергеф за везанье/ Имам гергеф, любе Гьорги, за везанье
Остави го на сестра си/ Хем да везе, моме Стойне, хем да пее*

Коя е Стойна? Това, което момата обявява, че има, са нейните атрибути. Сестрата на Инана – Нинмуга получава от Енки обсидианов нож за отрязване на нишките, златна игла и сребърен напръстник. Тя е в правото си да тъче платно и да везе на гергеф. Обект на вземането са звездите, Месеца и Слънцето. Това е естествено – Месецът е баща ѝ, а Слънцето – брат ѝ. Българската дума за месец е “вез” и това е същината на вземането. Този комплект атрибути не се среща при другите богини, следователно Стойна е паралел на Нинмуга. Дали това е Ерешкигал? Нинмуга и Ерешкигал съвпадат или са сестри. И двете са тъкачки - нали видяхме, какви поразии прави лудо-младо с нишките от разбоя. Схемата на бягството съвпада, но женихът сега е Гьорги – Нинурта. Предполагаме, че тук партньорът на момата механично е наречен “Гьорги” – с името на по горния по ранг владетел на планетата Сатурн. Впрочем, с име е и “малка мома”, което се среща рядко.

IX. Сватбата на Инана

Следващите събития са наситени с драматизъм. Те са засвидетелствани в мистериите в чест на Мардук, а това са много стари театрални представления.

Гонена от своите амбиции да стане велика богиня, Инана отива при третия син на Енки – Думузи (пастира). Името му означава “синът, който е живот”. Очевидно, той е велик бог. В химна за Инана и Думузи той всеки път е наричан с различно име (последното е “зет на ЗУЕН” – бащата на Инана). Многого имена са право на великите богове. Бракът на Инана и Думузи е отново обединение на родовете на Енлил и Енки. Но перспективната двойка е безплодна и това е последвано от върволица нещастия.

Инана е сестра на Уту – персонификация на слънцето. Думузи е земният юнак (бог), който печели облога със Слънцето и се жени за сестра му. От облога и състезанието между тях следва равностойното им положение в йерархията. Наистина, въпреки разликата от едно поколение, двамата заемат рангове непосредствено след Енки и Енлил. Тъкмо Уту настоява сестра му да се омъжи за Думузи.

За да се сдобие с наследник, Думузи решава да използва сестра си Гещинана. Син от нея би станал пръв наследник на Енки. В случая момичето не се съгласило и брат ѝ използвал насилие. Това било много голям грях – самият Енлил за същото бил заточен, а тук потърпевшата била от царския род. Вдигнала се потеря, хванали насилника и го убили. Това е единственият случай, в който се убива бог и то внук на Ан. За това злодейство набедили най-стария брат – Мардук. Вдовицата Инана повела войските на закона, победила и хванала девера си. Заобикаляйки съвета на боговете, предложила на победителите да не убиват Мардук (и после да ги съдят), а да го зазидат жив в Е.КУР.

Преведено, това е “дом като планина” и би могло да се отнася за някой голям храм. Тъй се нарича храмът на Енлил в Нипур. Според Сичин, това е име и на голямата пирамида в Гиза - Хеопсовата. Предполагало се, че там затворникът ще умре от глад, но без да е убиван. Не се знае, колко време Мардук е останал затворен, но съветът на боговете взел нещата в свои ръце. Направили разследване и се оказало, че е невинен, друг е виновник за смъртта на брат му. Организирали спасителен отряд, пробили отвор и спасили височайшият затворник.

Междувременно, Инана предприела опасно пътешествие до Долната земя. Формално отишла на гости на сестра си Ерешкигал, но домакинята била разярена. Оказва се, че това е нагла постъпка, добре премислена и целяща да заграби наследство. Инана решила да се позове на стария обичай, според който братът трябва да се ожени за вдовицата на брат си. При това, първият син на Нергал от новия брак би се считал за наследник на покойника – Думузи в случая. Той би имал претенции да е наследник на Енки, а синовете на Ерешкигал оставали на заден план.

Посрещнали Инана зле. На всяка от седемте врати, през които трябвало да премине, ѝ задавали неприятни въпроси и трябвало да се разделя с по един от седемте свещени предмета, които носела. Накрая, практически гола, тя била завързана за стълб и умряла.

Отново се намесват “големите”. Енки лично организирай съживяването. С “жива вода” и “жива храна”, многократно приложени, Инана била върната към живота.

Както може да се очаква, във фолклора са отразени почти всички етапи от тези събития. Героите са “два овчара” и “мома”. Дотук момите стват две – Ерешкигал и Инана. По-нататък ги срещаме като “две сестрици-змеици, две етърви, две гълъбици”. Имената Дойна и Калина водят до Инана. В роднинската система “калина” е по-малката зълва (сестра на съпруга). В случая името точно ще отговаря на смисъла си, ако гледаме

нещата от страната на слънчевата съпруга (Ая). За нея Инана е “калина”, т.е. по-малка сестра на Уту (все пак те са близнаци).

Единият овчар е Думузи, известен като “пастира”, а другият - Мардук. Овчарите също имат няколко образа: два славея, два гълъба - вобщо, крилати. Среща се и фигурата “три овчара”, но то е свързано с изреждането на три качества, три предмета и т.н.

Сватбата на Инана е предшествана от обичайната сгледа, напиване на вода, дълги разговори. Ето една песен за илюстрация:

*Фърком фърчат два гълъба
Калино льо, Калинчице,
фърком фърчат, право сочат,
право сочат момин двори.
В момин двори, в градинчица,
в градинчица, на дьолчица.
С краката си клони трошат,
с крилете си листе брулят.
Де ги сгледа Калина мома,
ръце плесна, гримна дрънна:
- Къшом, къшом, два гълъба!
Йотговарят два гълъба:
- Ние не сме два гълъба,
най сме ние два другара,
най сме ние два йовчара.
Ний дойдохме тук до вази,
да питаме твойта майка,
твойта майка, твоя баца,
дават ли те таз година,
годят ли те за в неделя.
Наздраве ти Калина мома.*

с. Зайчино реше, Новопазарско; зап. П.Ев.Стефанов, 1930 г.; №51,СИ, т2.

Върху щастието на младите хвърля сянка тежък грях. Поне във фолклора е грешно двама братя да се женят за две сестри. Това може да се обоснове от генетична гледна точка – губи се генетичното разнообразие. Фигурата два брата – два баджанака и две сестри – две етърви е крайно неблагоприятна. В друга песен (П8) направо се призовава бог да ги убие. Може би наказанието се проявява като безплодие на втората двойка.

Темата с безплодната невеста също е широко представена. Засега не разполагаме с пример, който да следва мита, както е познат. За нещастните два овчаря пее Стефка Съботинова :

Притури се планината, та затрупа два овчера.

Първи моли: пуци мене, мен ме чака първо либе.

Втори моли: пуци мене, мен ме чака стара майка.

Отговаря планината: либе чака ден до пладне,

Либе чака ден до пладне, майка чака дор до гроба.

Мардук и Думузи отправят молби. Редът е променен, защото първият молител се уповава на чакащото го “първо либе”, в случая съпругата. От двамата само Думузи е женен, затова Мардук обявява, че го чака “стара майка”. Между другото резултатът е предрешен, защото Думузи вече е мъртъв. Това е познат похват във фолклора – покойник да се обявява за болен.

Македонският вариант на песента дава повече информация за планината. Това е Шар планина, а думата “шар” плътно се доближава до мястото на наказанието Е.КУР (дом като планина).

Нещастieto на Думузи е сравнимо с теглата на Стоян овчар (войвода). Досега войводи срещнахме Ан, Енки и Енлил. Синовете продължават традицията. Причина за болестта на Стоян млада войвода е майчината клетва. Не става ясно за кой грях го проклела майка му, но знаем що е сторил Думузи. Изнасилването на сестра е достатъчен повод. Двамата имат

еднакво прозвище – “овчар” единият и “пастиря” вторият. Сравнението между тях вероятно ще даде и други общи събития.

Пътешествието на Инана до Долната земя ще илюстрираме с две прекрасни песни. Първата е най-силната българска любовна песен: “Назад, назад, моме Калино”. Трябва да се абстрахираме от факта, че Калина е вдовица, а не мома. Този, който се мъчи да я предпази от “идеята фикс” - да му стане жена, е Нергал, към момента господар на Долната земя (заедно със жена си). Първите три трудности, с които иска да я сплаши, са лесно преодолими. Но това по същество е описание на Долната земя. Нищо страшно не се забелязва – “река дълбока”, “трева висока”, ”гора висока”. В тази земя всичко е наред – дълбоката река е атрибут на Енки, тревата – на Енлил, а гората – на Ан. Законът е спазен. По същия естествен начин изглежда Долната земя и в българските приказки. Последното превъплъщение (мнимо) на Калина - “черна чума” е изненадващо само на пръв поглед. Нергал е известен и като бог на треската и чумата, и като “чума” момата става автоматично “негова”. Тя не скрива желанието си да посегне на стопанката на дома. Нищо, че е нейна сестра. Колкото за децата – вече видяхме. Много жалко, че в случката, породила този любовен шедьовър, всъщност любов няма. Има сметки, жестокост, убийство. Готовата на всички мислими жертви за любовта си девойка всъщност е обладана от желание за власт. В песента се чувства обреченост, която се продължава от скритата заплаха в следващата стара, тежка песен:

Хайдуги питат Дойна хубава :
- Я кажи, кажи Дойне хубава,
Я кажи, кажи свекрово имане!
- Как да ви кажа свекрово имане,
кога съм дошла вчера завчера.
Свекър ми има сребърно рало,

*сребърно рало, златна копраля.
Свекърва има сребърна урка,
сребърна урка, златно вретенце.*

с.Чепърлинци, Годечко, №198, Стоин, Зап. Пок.

Има варианти, в които събитието става в “долната махала”, а хайдутите са 7. Толкова препятствия очаквали Инана в Долната земя. Става ясно и на какви въпроси е трябвало да отговаря: “кажи свекровото имане”. Това е смисълът на цялата история – имането, наследството на нейния свекър Енки. Няма нищо чудно, че богът, който дал ралото на хората и ги научил да сеят, има атрибут рало и копраля. Те са от злато и сребро – метали, принадлежащи на боговете. Уклончивият отговор на Инана - Дойна не трогва хайдутите. Едно от значенията на “хайдутин” е слуга. Тъкмо слугите на сестрата Ерешкигал свършват черната работа.

С това колоритната Инана не изчерпва присъствието си във фолклора. Тук я виждаме като “хубава Дойна” – съпруга на “пастира”, овчара. В чекмеджето с етикет “Инана” трябва да поставим и Калина, Дойка, Дона, Цвета, Лозена. Дали не са й много толкова имена? По закон, на великата богиня се полагат толкова имена, колкото е божественото ѝ число. В случая то е 15. В доминираната от Инана цивилизация на Харапа е характерно числото 16 – близо до числовото значение на богинята.

Когато след много усилия Инана става велика богиня, освен че измества някой друг от съвета, тя получава свещено число 15, за аналог планетата Мул дилбат и за звезден дом зодията Аб Син. Последното означава “дете”, “потомък” на Син и точно отговаря на зодия Дева. Усложнението идва от това, че тази зодия в календара съответства на планетата Меркурий. Прието е, че Мул дилбат е Венера, а това е неприятно разминаване.

На печат от средата на II хил. пр. н.е. виждаме Инана, а зад нея звезда с 9 лъча. Няма съмнение, че това е нейната звезда

(планета). На дрехата ѝ може да се преброят 15 украсителни линии. Богът срещу нея държи бик и може да е Думузи. Кръстът с разцепена горна част е знакът (йероглифът) “анк” (анх) със значение “живот”. А името на Думузи (синът, който е живот) включва тази дума.

Меркурий е девета по ред планета (отвън навътре), а по сътворението това е Мумму. Звездата на Инана също е с 9 лъча, а освен това по неизвестни причини я броят за мома. Като прибавим към това и зодията Дева, следва, че отначало на Инана е дадена планетата Меркурий. По-нататък експанзията ѝ продължила и тя се “прехвърлила” на по-бляскавата планета Венера, която вече е носела ореола на любовта. Само че той не идва от Инана, а от Нинти. Нейният атрибут – ножа за отрязване на пъпната връв и досега е знак на зодия Лъв (виж корицата).

*Севданините два братя
По двор ходят, хем оплачат
И на Севдана думаша:
- Севдано льо, сестро льо,*

*ти като се ожениш (2)
кой ще ни нази нашии
огърлето-лалето...(П15)*

Тук Нинти е с име Севдана, а севда (перс.) е любов. Според нас думата “любов” идва от патрона на зодия Лъв – морския змей Лаббу. Неизвестно е, кога морското чудовище става сухоземно, но името, поне в българския език, е променено незначително. А звукосъчетанието “л-б” и “л-в” е в корена на думата любов на много езици.

В даден момент Инана става събирателен образ на всички богини. Тогава вече тя се казва Ищар (Истар), което поражда “стар”, “star” като понятие за бог и звезда. В гръцката митология Артемида приема част от “наследството” на Ищар – Астарта. Други нейни функции се падат на Атина (през Анат). Известно учудване буди великолепият храм на Артемида в Ефес, признат за едно от седемте чудеса. Той твърде високо вдига ранга на богинята. Такъв храм би приличал на Ищар.

От това време е частично запазената врата на Ищар във Вавилон. На нея добре се различават три животни: лъв, кон и продълговато опашато същество, което с повече фантазия може да мине за митичния змей Лаббу. Лъвът е постоянен спътник на Ищар. Е, поне от преминаването ѝ в неговата зодия. “Кон” по календара съвпада със зодия Лъв. Конят води до Енки. При гърците конят е доведен от Посейдон от Мала Азия. В Рим Нептун е покровител на коннишкото съсловие. До Енки ни доведе и морският змей Лаббу. Прочие, преди Инана, зодия Лъв са заемали Енки и Нинти. До Енки ни води и календарната роля на Венера. С нейна помощ маите са коригирали своя календар. А календарът е от Енки.

Епитетът “хубава” не стои случайно до Дойна. П.Добрев го открива “навсякъде в Памир” под формата “хуб”. Подобни думи има и в шумерското наследство. Шумерска енциклопедия е наречена “харра хубулу”. Великанът Хумбаба (Хувава) е описан като силен и красив. По смисъл, “хубава” трябва да е нещо между “златна” и “божествена”. Думата за злато на шумерите е БАБАР (има го в българската именна система). Думата за сребро е КУ.БАБАР. От последната дума може да се изведе “хубава”. При това няма да снижим значението на думата, като я “посребряваме”. Шумерите са наричали среброто ”бяло злато” и са го ценели наравно със златото. Ако КУ означава “бял”, всичко си идва на мястото. И двата метала са божии – има го в Стария завет. Следователно “хубава” означава “сребърна” и е на равно разстояние от “божествена” и “златна”.

Богинята Инана лесно се открива по нейните атрибути. А те са доста: да се разкрасява с царски знаци; да носи и момчешки дрехи; да говори момчешки думи; да носи оръжие – кинжал, боздуган и гега; в разгара на боя да обръща разрухата; да изрича слова разрушителни; да сплита опънати нишки и да опъва сплетени; да преде с вретено, да тъче със стан; да не се уморяват очите ѝ; да не знае що е милост.

С помощта на тези атрибути по-лесно можем да приемем песни, в които става дума, че мома Иванка убила брат си, защото ѝ се присмял, че от нея не става войвода (№904). Тук става дума за оспорване на атрибут! В друг случай, викат млада жена – Рада, за войвода. Тя пък – родилка на седем дена. Но става, облича дрехи юнашки, оседлава коня и със сабя пробужда мъжката рожба. Такъв курбан носи на дружината (№676).

За нещастното семейство се пее и в баладата ”Балю и Елка”. Тук митът е малко встрани. Младите са от различни села, а в оригинала – от различни родове. Бал е титла на Думузи като съвладетел на баща си Енки, а Елка означава буквално ”богиня” и се асоциира с Енлиловия род. Неочаквано жестокият край се приписва на нещастно недоразумение. Когато Елка се събужда, Балю го няма. Почувствала се изоставена, тя ”раздава” цялата си прикря на трънки и дръвчета. Накрая се обесва с пояса си. При Инана на практика е същото – един по един се лишава от седемте си божествени предмета, след което е обесена. Когато Балю се връща на мястото на събитистото, вече е късно и той се самоубива. До тук няма съществена разлика от случката във Верона. Доколкото Инана в последствие е съживена, налице е и мнимата смърт на Жулиета.

В изпълнение на Борис Машалов, това е необикновена песен. Преди всичко – много трудна за изпълнение. Певецът е издирвал интересни текстове и им е пригаждал мелодии. Талантливият певец е попаднал на древен мотив. Резултатът е богата песен с огромно въздействие.

Изглежда, че много столетия са шлифовали старото предание. През това време много таланти са се докосвали до песента; тя се е обогатявала, в нея не е останало нищо излишно. Това косвено се потвърждава от текста, който следва мита на минимално разстояние, без да го повтаря буквално. Песента отразява не толкова мита, а неговия драматизъм.

Въпросът за музиката на народните песни е колкото важен, толкова и сложен. Необичайният ъгъл, под който

разглеждаме фолклора, позволява да се формулират няколко предложения, които би могло да прераснат в хипотези.

Музиката е част от храмовите ритуали. Разнообразието на боговете води до целенасочено постигнато разнообразие на мелодиите: тактове, ладове, тоналности и т.н. Естествено е да се прилага определен такт към даден бог. Тук би трябвало числото на бога да е водещо, но тъй като свещените числа на боговете са твърде големи – 60, 50, 40 и т.н., мястото на бога в календарния ред върши работа. Очакването е в песните за Енлил да преобладава такта $7/8$ или $7/16$, песните за Инана да са предимно в $8/8$, $8/16$ или $9/16$ и т.н.

Идея за това разглеждане намираме в книга на Д.Христов⁵⁵. Там е поместен химн на Аполон, открит в началото на ХХ в. Химнът е в такт $5/8$. Това не е нещо забележително, но в сборника на В.Стоин “Народни песни от Източна и Западна Тракия” само в $5/8$ (евентуално безмензурни) са жетварски песни, песни за прокоба, майчина клетва, убийство на елен и пр. В сборника за Североизточна България по-голямата част от коледните песни са в $5/8$ и $5/16$.

В “От Тимок до Вита” на В.Стоин има само три песни в такт $8/16$. Едната е вече цитираната песен “Кажки, Дойне хубава”, втората е за Цвета мома. В споменатия сборник за Североизточна България броят на песните в този такт е по-голям, но по-голямата част от тях са за жени и моми. По този груб начин трябва да се потърсят аномални струпвания на конкретни божества при даден такт. Разбира се, след статистическите изводи е необходимо и стабилно изследване с инструментите на музикалната теория.

Подходящ източник на информация, от който да бъде извлечена базата данни са сборниците с народни песни, записани от Васил Стоин и Павел Стефанов. Тук респектира

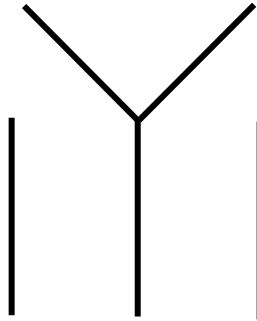
⁵⁵ Христов, Добри. Общо учение за музиката с оглед към основите на народната ни музика

единната методика, плътното покритие на проучвания район и разбира се, личната ангажираност на двамата композитори. Важна особеност на тяхното дело е, че са били на щат към министерството на просвещението и като държавни служители са имали подкрепата на местната власт. Те са записвали мелодиите по слух. Това се оказва предимство, а не недостатък спрямо магнетофонния запис. За влиянието на микрофона свидетелства Н. Кауфман⁵⁶, в увода :

“Често една и съща песен намираме в тактове 7/16, 3/8, и 5/8. Обикновено явление е по време на игра на хорото, певците да пеят песента в 3/8, а пред микрофона в 5/8, както и обратно”.

---

⁵⁶ Кауфман, Николай и др. Народни песни от Югозападна България: Т. I, стр. 14, долу

Х. ГОЛЯМАТА ТРОЙКА

В системата на българските празници Андреевден заема особено място. Българската православна църква го празнува на 30 ноември. Бабите казват, че след него денят нараства с по едно просено (царевично) зрънце. Тази информация еднозначно определя точното място на Андреевден между дните – зимното слънцестоене. Такъв ден има в българския календар – нулевия ден. Той се намира между 21 и 22 декември.

Ако приемем, че денят на Ан е 21/22 декември, празниците Никулден и Иванов ден застават на равно разстояние от него. При това празникът на по-стария брат предхожда празника на по-младия.

Близостта на точното място на Андреевден (21.12) и Коледа подсказва евентуално съвпадение. Като разчленим името на св. Андрей Първозвани на Ан-дрей, получаваме Ан-дракона. Законното място на Андреевден, взаимното разположение на празниците на св.Иван и св.Никола спрямо него и езиковата разшифровка дават основание да направим извода, че на Коледа е празнуван денят на Ан, родоначалникът на божественото семейство.

Името на най-големия български празник Коледа обикновено се извежда от “календа” – в Рим календите са последните дни на месеца. Това не е добро решение, защото в

списъци с български владетели има цар Коледа, а в друг списък намираме бог Коледа (Коляда). По-вероятно е обратното – календите да са получили име от празника в края на годината. В думата **кол-еда** можем да разгледаме като съставена от **кол-кала-хала - дракон**. Втората съставка **еда** приемаме (подказано от Иван Митев) за сходна с **веда – зная**.

Цялата дума придобива значение “зная за дракона” и по-точно “зная за драконите”. Вече споменахме, че семейството на Ан е драконско. Стигаме до основното значение на Коледа – “зная за боговете”.

На това място да припомним какво казали египетските жреци на Солон (VI в. пр.н.е.) “О, Солоне, Солоне! Вие гърците сте като децата – нищо не знаете за старите времена...”⁵⁷. Няма как знанието за боговете да идва от гърците.

Основен принцип на древните писмености е, че думата се чете и в двете посоки. Прочетено “кол – еда” от дясно на ляво има друг смисъл. Думата “кол” в българския език има и символично значение. Забиването на кол предшества заселването на нова територия, направата на нова къща. Забиването на кол въвежда нов ред. Така можем да преведем Коледа като “зная за началото” и/или “начала на знанието”.

Навярно тия размишления изглеждат твърде “схоластични”. Но качествените резултати съответстват на значението на този единствен, специален ден. В българския календар нулевият ден е ден-година. На границата между двете - старата и новата година - Коледа включва в себе си функции на римския бог Янус. С двете си лица той гледа към идващата, но и към отминалата година. Наричат го символ на двуличие. Това се дължи на неразбиране. Янус не е от любимите богове на плебса. Той е държавен бог. За това говори високото положение в римското общество на неговите жреци⁵⁸. Той е натоварен с най-

---

⁵⁷ Горбовски, Александър. Загадки на най-старата история.

⁵⁸ Мифы народов мира: В 2 т.

важните държавни функции – войната и мирът, договорите и съюзите. При обявяване на война вратите на Янус (на форума) се отварят. Те се затварят, когато се сключи мир.

Янус имал 365 пръста, което еднозначно го сближава с годината. Негови са ключовете; входовете, изходите, вратите и всяко начало. При обръщане към боговете, името му се споменавало първо. Той научил хората да строят кораби, на земеделие и овощарство. Приема се, че той е първият цар на Лациум, а домът (храмът) му бил на (хълма?) Яникул. Добре е другарят на Ан – Кулиана да бъде близо до него. Получи се и още един штрих към образа на фолклорния цар Латин. Налице е и видимото преливане на Ан – Енки и Енки – Думузи. Празникът на Янус – агонии – бил на 9 януари, непосредствено след сегашните Йордановден, Ивановден, Бабинден.

Между фолклорните двойници на главната тройка шумерски богове цари мир. Даже битката, която Ан води с Кумарби е представена като борба (с “люта змейка” или “младо змейче”). Това е борба по взаимно съгласие и се води по правила. Победеният не се убива: “удари го в черната земя, потопа го девет педи (боя)”. Когато потърпевш е св.Илия – настъпва суша. Дъжд завалява едва след като извадят светеца от земята.

Боговете са почитани основно чрез техните фитоморфни и прочие представители. Ан (Илия) се представя от високо дърво – орех, липа, чинар. Обобщено от дърво идва гора и в частност – сянка. Дебелата сянка предполага голямо и жизнено дърво. Тук предимство има ореховата сянка. От храната, за Ан е хлябът, а от напитките – ракията.

Енки е бог и на подземните води. Него споменават чрез “студен кладенец” – кладенчевата и изворната вода са винаги студени, независимо от сезона. (В песните нищо не се намери за термалните води). Изразите “вода студена” и “сянка дебела” не са кухи клишета, а позоваване, споменаване на главните богове. Храната, принадлежаща на Енки, е рибата. Няма много

варианти за риба: морска риба, мряна риба, крапум риба (шаран). Когато на трапезата няма риба, храната на Енки е месото.

Енлил откриваме по аналогия. Щом са заети “горе” и “долу”, то средата - земята, полето, тревата са негови. На трапезата той присъства чрез виното.

Боговете са представени и чрез цветовете. Бялата риза, червеният пояс и черните потури символизируют “горе”, “среда” и “долу” – страните на Ан, Енлил и Енки.

Вижда се, как присъствието на Ан и синовете му пронизва целия фолклор, бит и същност на българите. Няма значение за какво се пее – то задължително следва формата, калъпа (модела, матрицата). “Минали поле широко, стигнали дърво високо, под дърво бистър кладенец”. Още: “трева зелена, вода студена, сянка дебела”. И пак: “на трапеза пещум хлябо, ведро вино, крапум риба”. Така пространството се ориентира (освещава). Това “узаконява” следващия текст. В друга песен (П14) срещаме различен вариант:

*Бае льо Богдане,
Янко льо чобане,
Орешова сенке,
Босилкова вейке.*

Изброяването на свещаната тройка е постигнато от три независими посоки: длъжност, професия, атрибут.

Мантрите. В народните песни има и други повтарящи се форми. В коледните песни това е “коладе ле” или “станенине господине”. Друга форма е ”ой та тебе”, последвано от “малка мома” или “лудо младо” или “добър юнак” – въобще кой да е фолклорен персонаж. Има и смесени форми: “Видой льо, момне ле, коладе ле” и още “ей, божене ле, коладе ле”. Последното показва в каква посока трябва да се търси истината. Тези форми са споменаване на бог – с негово условно име или директно. Така “коладе ле” е обръщение към Ан, “момне ле” – към Ишар,

а “Дане ле, божне ле, Дан войвода “ – към Енлил. По-сложен е случаят със “станенине господине (стани нине господине)”. Станеникът (водачът на коледарите) е действащ персонаж, но той в процеса на подготовка и изпълнение на ритуала приема функциите на Енки. Към Енки се обръщат коледарите в началото на песента си.

Не се препоръчва споменаването на някой бог без нужда. С богове се контактува чрез молитва. На късите молитви в Индия им казват мантри – най-популярна е “Ом”. В нашия фолклор чак толкова къса мантра няма, но малко по-дълга е “море” – от “мар” – светило, звезда-бог, или варианта “мари”. Според нас мантра е и “айде”, с която се контактува с Ая, съпругата на Уту. Доста пъти се среща мантрата “Яне”, сама или с допълнения. Възможно е тя да покрива повече от една богиня, напр. Гула и Инана и т.н.

Има и малко по-дълги мантри, например “Тъй така Дорке, тъй кален Дорке” и “Дане ле, ти мой Дане, Добро ле, мой коладе”. Примерите за мантри са от “Народни песни от Североизточна България”.

В коледния цикъл песни никой от боговете–светци не е пренебрегнат. Вече показахме, че всички те са членове на едно семейство – на Ан. В разгърнат вид това родословно дърво наподобява пирамида. Може да считаме дните от годината за елементи на тази пирамида, като за всеки бог вземем неговия празник. Тогава Коледа ще бъде върхът на пирамидата. Известна е устойчивостта на това геометрично тяло. Не помалка устойчивост е показал и българският фолклор през бурите на хилядолетията. Това заслужава да бъде изследвано с апарата на науката кибернетика. Защото фолклорът показва поведение на един самосъхраняващ се жив организъм – система, което е предмет на изследване на кибернетиката.

Пред името на всеки от великите богове стои символът . Според Сичин това е пиктограма на Нибиру – планетата на кръстопътя. От тази пиктограма по-нататък се образувала

буквата “тав” със значение “знакът”. Има два варианта на буквата - ✕

и X . Когато на коледния хляб (кравай) се постави знак “X”, това означава “Нибиру Ан” - пълното му име - или “бог Ан”. Известно е, че Андрей Първозвани е поискал да бъде разпънат на х-образен кръст. Така го виждаме на иконите му. Традицията е спазена. Началният, първият Ан е прикрепен към владението му Нибиру. Другият вариант на буквата предхожда името на брат му Симон-Петър. Тази символика очевидно идва от шумерското наследство.

На братята (от Нибиру) Андрей и Петър може да бъдат съпоставени фолклорните братя Андреаш и Марко. Тъй като Андрей и Андреаш гравитират към Ан, логично е да приравним Петър с Марко. Наистина, има песни, в които срещахме Марко купец и други – с Петър купец (Петър бан) със сходни текстове. Тук се получава сложна тройна връзка: шумерски богове – църковни (евангелски) апостоли – фолклорни персонажи. Все пак, това навлиза в обширната тема за Крали Марко и е очевидно важно.

Фолклорният св.Петър досега оставаше встрани от нашето изследване. Прочитът “Нибиру-Петър” подсказва да потърсим неговия праобраз, свързан с тази загадъчна планета, която съответства на календарната година “куче”. През година “куче” се възцарява цар Петър I(927), Педро I, крал на Португалия (1357) и Петър I, цар на Русия.(1682), Константин Бодин (ПетърIII) – (1072), Тодор Петър (Петър IV) – (1085-1090) и т.н.

Въстанието от 1185-1186 г. води до възцаряването на поголемия брат Теодор-Петър (II). С първата година – “змия” е свързано Тодор-Теодор-Фьодор-Богдан - това е енлилско име. Името му Петър също може да се обоснове календарно. През 1189 г. царят изпраща делегати при императора на свещената Римска империя Фридрих Барбароса с предложение за съюз. Поискал от него да му признае титлата “цар на българи и гърци”. Барбароса се съгласил. Вярно, че след това се отметнал,

но това не понижило “царя в длъжност”. Титлата била факт, повод за име от зодия “куче”, т.е. Петър. Наложило се второто име, вероятно поради по-високата титла. Прякорът “кала” е от зодия “змей” и вероятно е получен през 1184 г. Накрая най-употребяваното царско име става Калопетър.

Обрядността на Коледа е твърде разнообразна⁵⁹, тук ще се спрем бегло на някои моменти.

За празника се правят три вида хляб. Първият е голям, кръгъл хляб с пластична украса от тесто. Преобладават елементите кръст, кръг и цветя. Вторият вид хлябове се украсяват пластично с елементи от селския труд – земеделие и животновъдство. Третият вид са малки хлебчета, предназначени за коледарите.

Трите вида хляб може да се свържат с трите стихии: небе, земя, подземие, но по-добре се разпределят между Ан, Енлил и Енки. За емблемите на Ан споменахме. Кръгът в случая не е слънчев символ, а емблема на планета на Ан. В същата посока трябва да се търси значението на изобразените цветя. Те са земната символика на Енлил. Остава да обосновем връзката между Енки и коледарите. Но това се манифестира в благословията на станеника чрез “тъмни долища” и “кални друмища”, пребродени от дружината. Тъкмо връзката им с носителя на мъдростта (заклинанията, магиите) дава право на водача на коледарите да благославя.

В благословията казват “Дариха ни добра дарба – вит, превит кравай, на кравая – кръст дукато”. Тук коледарите може и да преувеличават. Краваят с кръста се разчупва на трапезата. Разчупването, разкъсването е един вид жертва и по този начин станеникът, като представител на боговете, се счита дарен. На практика той получава дребни хлебчета, гевречета, пари и пр.

Основен в коледната обрядност е най-старият мъж в семейството. Той запалва тържествено огъня, като по силата на

---

⁵⁹ Велев, Георги. Българският народен календар, т. 2

огъня се гадае за следващата година. Пак той прекадява с жар и тамян върху палешник къщата и оборите. Когато се нареди трапезата, отива до комина и вика “дядо боже, ела да ядеш с нас”. Накрая той разчупва празничния хляб и дава всекиму по къшей.

Разгледани от гледна точка на коледната обредност, песните от цикъла “Личен ден - коледов ден” на “Веда Словена” будят недоумение. Ще покажа несъответствията, въпреки че много по-кратко ще бъде да се посочат приликите.

В цикъла главно действащо лице е стопанката. Тя запалва коледния огън. Там гори “кютук”, което означава пън. Бъдникът, обаче, е хубаво, жизнено дърво – дъбово или крушово, което се отсича непосредствено преди празника.

Стопанката готви за празничната вечеря “бели пилци”, за които изпраща младите мъже в гората. Това е императивно изискване! Но навсякъде в българските земи на Коледа ястията са постни. Обръща се внимание на техния брой: 7 или 9.

Главен на празника е бог Коледа, който се чувства поканен след запалването на огъня. И ако няма на трапезата “бели пилци” - лошо. Богът ще напръска с “урина вода”, ще дойдат юдите и няма да има хаир на този дом.

Основно различие е разминаването в пантеоните. Наглед има еднаквост: Вишну бога, Бела бога и Коледа бога може да се приравнят с Енлил, Ан и Енки, но се оказва, че Коледа е подчинен на Вишния бог, който му заповядва да се прероди в Млада бога! Не е ясна ролята на Бела бога и трудно може да се намерят при него черти на Енлил или Ан. Така че картината всъщност е бог Отец, бог Дух и бог Син. Това се потвърждава от преразказаните в следващите песни евангелски мотиви за пещерата, витлеемската звезда, избиването на младенците и пр.

Празникът Коледов ден, показан в споменатия цикъл, коренно се различава от духа и буквата на българската Коледа. Г.Велев обоснова философията на българските празници чрез Книгата на промените (И Цзин – една от петте основни книги на

китайската философия) и Коледа не прави никакво изключение. Логически тези песни могат да бъдат свързани с някакъв имагинерен (въображаем) етнос, успял да изчезне, преди да дойдат етнографите...

Заклучението е, че този цикъл от 14 песни “Личен ден коледов ден”⁶⁰ е авторско произведение от средата на 19 в., което силно компрометира автентичността на останалите части на “Веда Словена”. Очевидно, подобни писания са продукт на и за нуждите на панславизма. Те могат да бъдат възприети само от хора, които не знаят добре български език, не са съпричастни с българския дух и култура. При това, не бива да осъждаме българите, взели участие в тази “мистификация”. Защото това става по време на турското робство. Така или иначе, панславизмът е фактор в освобождението на България, а след него множество честни и талантиливи славянски труженици идват в България, за да помагат да излезем от калта. А изоставането е било огромно. За културните феномени на поробена България показателен е следния факт. Към 30-те години на XIX в. в Европа е в завършен вид това, което сега се нарича висша математика. По него време излиза едно пособие по аритметика на български език, в което пише “а деленето не е за всяка уста лъжица”.

Замяната на най-стария мъж с най-старата жена в ритуала е толкова допустимо, колкото замяната на енята с момченце и т.н. Това е опит за прилагане принципите на Джани Родари за композиране на приказки към фолклора. Впрочем, тук е уместно да припомним основните критерии при обясняването на празниците в теорията на Г.Велев⁶¹ :

- Мястото на разглежданите празници в календара по дати;
- Празничните обредни действия на разглеждания празник;

---

⁶⁰ могат да бъдат намерени в Интернет в : www.bgrod.org

⁶¹ Велев, Георги, пак там, стр.30 - 31

- Начинът на изпълнение на конкретните обредни действия във всеки от разглежданите празници;
- Изборът на обредните лица, тяхната възраст, пол във всеки разглеждан празник;
- Времето в рамките на денонощието и за изпълняването на конкретните обредни действия;
- Изборът на мястото на изпълняваните обредни действия;
- Изборът на обредния реквизит;
- Изборът на цвета и числото на предметите на обредния реквизит;
- Изборът на жертвеното животно в дадения празник; неговия вид, пол, цвят и възраст; неговата роля и същност.

Нарушаването на повече от един от тия критерии в празничния ритуал недвусмислено говори за друг, небългарски етнос. Но това е и основната цел на шефа на Веркович – Грашанин. Освен баща на македонизма, последният е автор и на идеята за “помашки етнос”. Това в момента е опасно политическо антибългарско оръжие.

Съществува мнение, че “Веда Словена” е изцяло съчинена мистификация и като такава, няма защо да се изследва. Но това не е съвсем така. На славянския събор в Москва през 1866 г. Веркович предизвиква сензация с песен за Орфей, записана в Родопите. Същата година, с по-малък шум, става нещо по-важно за българската история – славистът Попов открива Именника на българските владетели. Много вероятна е връзката между тия две събития.

Разполагаме с вариант на песен за Орфей, публикуван от Веркович малко по-късно⁶². Там се говори как Господ се смилил и изпратил от небето Има царе (цар Има) да научи момчето Горче (Орфей) да свири. Според тази песен уменията на Орфей са с божествен произход и са плод на тригодишно обучение. Но кой е този божествен музикант, който е учител на самия Орфей?

---

⁶² Богданов, Иван. Веда Словена и нашето време

В пантеона на хунобългарите божествен музикант е Боян Имен. За да получи музикалните си умения (инструмента, в случая домбрата), той се оженил за алп Видра. В руския епос “Повесть временных лет” певецът е само Боян. Думата “имен” се появява в Именника, подробно разгледан от М.Москов⁶³. Интересно е, че в трите преписа два пъти думата е “ИМА” и веднъж “ИМен”, като А е заменено с малката носовка. Предпочетен е вторият вариант, като в “имен” се търси значение “кон” и т.н. Има-цар съвпада по функция с Боян Имен, който се среща и само с първата част от името му. Предполага се, че и втората част на името е достатъчна за идентификацията на божествения герой и това е налице в родопската песен. Невероятно е, нечие авторско хрумване да попадне точно на това име. По-скоро сравняването на двата източника показва, че и “цар Има” е бил записан някъде с малка носовка, която после преписвачът е сбъркал с А. Става дума за текст на кирилица. В речта “а” и “ен” трудно могат да се разменят.

И така, с голяма вероятност Веркович или Ив.Гологанов са ползвали текст на кирилица, споменаващ за божествения музикант (Боян) Имен. Това не може да бъде единствено известният до тогава препис от Именника, още повече защото тъкмо там е вариантът с малката носовка. При това думата е изписана слято и не е име на цар, а се отнася за година (именшегоралем). Ако това не е така, остава да повярваме на Гологанов, че е записал песента от конкретен певец. Но за какъв помашки етнос може да става дума тогава, щом той е носител на съкровени части от българския пантеон? От една страна “Веда Словена” се оказва фалшива, а от друга – съдържаща ценни реликти от народната памет.

В един епизод от сътворението на човека, описан от Сичин, първите сътворени от Енки хора са имали различни недостатъци. Например, един от тях имал нарушено зрение.

---

⁶³ Москов, Моско. Именник на българските ханове: Ново тълкуване

Като любящ баща, за да компенсира недостатъка, Енки го “научил да пее и свири на лира”. Орфей не е бил сляп, но и без него има достатъчно слепи музиканти. Една от причините за това бил синдромът на Уилсън, който се предизвиква от гена аномалия. Страдащите от този синдром (гениален идиотизъм) имат нисък интелект, но често биват отлични музиканти.⁶⁴ Става ясно кой е учител на музикантите. Потвърждава се връзката Енки – Боян Имен. От основна важност е получаването на уменията – чрез обучение. Тук липсва магията или вълшебната пръчица. Процесът е продължителен и това се среща винаги, когато Енки учи хората на нещо полезно.

За пълнота ще се спрем и на бог Тангра. В писмените ни паметници той е споменат веднъж и то не директно. Едно от приетите значения за него е “небе”, което беше сметнато за достатъчно основание да се заяви, че той е единният бог на българите и те по същество били монотеисти. Преди всичко, изследователите на “теизмите” считат, че един бог е по-добре от няколко. Вероятно от добри чувства, те застават на казаната позиция, която всъщност не може да се защити. Монотеизмът е абстракция, която е възникнала трудно и още по-трудно е успяла да се наложи. Но в това няма защо да бъдат замесвани българите. Тангра-небе е подобен на Ан-небе. От името Тангра, разчленено: Т – ан – гра можем да припознаем и Ан и дракон. Засвидетелствано е, че българите са обожествявали слънцето, месеца и звездите, а това са символи на Уту, Нана и Ищар (Инана). За какъв монотеизъм може да става дума тук? Нашите предци са тачили всички потомци на Ан, което се постаряхме да обосновем с цялото това изследване.

За да демонстрираме организирането на жизнената среда по древните канони, ще се спрем на манастирите южно от Велико Търново. На една съвременна туристическа карта на България са показани само три манастира: най-източният – Къпиновски,

---

⁶⁴ Сичин, Зекария. Космическият код. Стр.108

средният – Плаковски и най-близкият до старата столица – Килифаревски (в Търновска епархия има 19 действащи манастира). Възможно е в този район да е имало и други манастири, но те са били от по-нисък ранг. Трите манастира имат богата история. В Къпиновския манастир има църква Св.Никола, построена с дарение на цар Константин Тих. Църквата е осветена през 1272 г.(тох). Плаковския манастир Св.Илия е свързан с борбата против турското робство. Там се събрали през 1835 г. организаторите на бунта, станал известен с името Велчова завера. Годината е твърде близо до “заек” (1831), за да пропуснем възможната календарна стойност на “завяра”. С година “заек” свързваме кан Сабин, но и Забер-кан.

До тук се получи, че първият манастир е с име, сочещо Енки, а името на втория води до Ан. За да се получи правилно проектиране на древната свещена тройка върху светите обители, трябва Килифаревският манастир да бъде с Енлилско име. Манастирът е Св.Димитър – съответният шумерски персонаж е Ишкур – син на Енлил. По-добре щеше да бъде Св.Георги, който е наследник на земната власт. В справочниците е посочено, че в близост до разрушения манастир, до реката, са съществували два параклиса – на Св.Иван Рилски и на Св.Теодосий Търновски. Майстор Колю Фичето успял да впише двата параклиса в една църква по достоен начин. При строежа на църквата се натъкнали на основи на голяма сграда, вероятно манастирска. Изследователите предполагат, че на същото място е имало манастир – дъщерен на началния Килифаревски. По времето на патриарх Евтимий основният манастир станал тесен и се наложило да строят нов. В това отношение предлагаме съвсем малка корекция. Събореният от турците манастир е бил с Енлилско име (Св.Иоан Предтеча напр.). Новия манастир нарекли на името на сина (Ишкур) – Св.Димитър. Първо бащата, после синът. Върху руините на стария манастир построили два параклиса. От енлилски мицел – енлилски гъби. Името на единия параклис – Св.Иван Рилски сочи точно целта.

Енлилско е и второто име. Теодосий - Теодор - Фьодор – това са други записи на Богдан – Енлил.

Бурните столетия не могли да изтрият духовната връзка на българите с първата земна цивилизация. За фолклора нещата може да се разглеждат с хилядолетия назад. Въпросите на църквата, обаче, изискват по-конкретни датировки. В “Календар и слово” на Й. Вълчев намираме сравнително просто обяснение. Княз Владимир Расате поставил на първосвещеника византиец задача – да синхронизира християнските празници със старата българска вяра. Изглежда работата вървяла мудро, затова затворили владиката в тъмница, докато не оправи празниците. Той сигурно се е справил, защото ликът на княза го има в поне два храма – в Бачковския манастир и в Самоков.

Ще завършим главата с кратък разбор на песента “Айде слънце зайде”(П18). Тя се откроява със своята мелодичност, а изпълнението на Любка Рондова е уникално. Може би тази песен звучи рядко, защото не се знае свещеното значение на текста. А основното в него не е природна картина. Схемата на тримата велики богове е дословно спазена в песента ”Карай, Райо мори...”(П16). Там лесно се проследява посоката на движение – от изток на запад.

*Айде сонце зайде
Между две планини (Нане мори) х2
Айде во планини
Зелени ливади
Айде во ливади
Два бели чадори...*

Залезът “между две планини” не е изкуствена постановка или случаен похват – Уту (Шамаш) основно се изобразява именно между две планини (хълма). При това изследователите считат, че Уту изгрява между две планини. Но това очевидно е невъзможно. Или едното, или другото. Следователно,

изображенията са на “залязващия” Уту, а това показва в коя посока да се търсят “двете планини” и къде е гледната точка.

Накрая (П16), т.е. на залеза, има: зелено ливаде, дърво обленово, студено кладенче и пр. - налице е голямата тройка. В разглежданата песен действието се развива на енлилското ниво. В мелодията на песента също има високо и ниско ниво, които покриват слънцето на Уту и земята на Енлил. Връзката между високата и ниската част на мелодията е рефренът “Нане мори”. Нищо по-естествено между дядото и внука да има баща. Баща на Уту е Нана(р). Този факт е равностоен на поставянето на залязването на слънцето между две планини. Още по-чудно е, че името на лунния бог се появи във възможно най-древния си вариант – шумерския. Разгледан по този начин, наистина рефренът е “къса молитва” или мантра. Като “молитва” трябва да се възприема и цялата песен. Тя въздейства на слушателя не по-малко от една католическа меса, изпълнена на орган.

Общоприето за религията на древните българи е, че те се прекланят пред “слънцето, луната и звездите”. Според мен трябва да се добави, че това са видимите небесни аналози на българските богове. Песента пък е нагледна картина на българската религия. Точно това е съдържанието на безсмъртните стихове: **“Настане вечер, месец изгрее, звезди обсият свода небесен...”**.

Тук ще зададем може би риторичния въпрос: защо са хубави нашите песни? Отговорът не бива да носи махленски пристрастия, защото става дума за висши общочовешки ценности. Те са хубави, защото са сътворени според всички канони на прекрасното, т.е. “златните сечения” (виж края на приложение 1). Тази хипотеза очевидно важи за архитектурата и изобразителното изкуство. В молитвите, достигнали до нас като песни, задължително е да има хармония между боговете или техните аналози.

В разглежданата песен са загатнати и други божества. В друг неин вариант, в “чадърите”, т.е. шатрите са Богдан и сестра

му. Богдан обикновено е Енлил. Но Богдан е име на некръстено дете, а богът, който дава - е Енки. Известен е мит, в който Енки е сериозно болен и едно от болните му неща е зъб. Сестрата Нинти има пръст в разболяването на брат й, а след това го излекува. Може да мислим и за присъствие на Ан, представен с “небето”. Значи, песента е молитва към четиримата върховни, творящи бога и още двама от великите.

XI. ЛАЗАРЦА

Лазаруването е съставна част от празниците след пролетното равноденствие. Подготовката за него започва в началото на март и завършва на 12 май с празника Герман Градушкар. Върховите дни на празненствата са Лазаровден, Великден, Гергьовден. Вероятно най-важният от тези празници е бил “най-личния ден – Гергьовден”. Това налага сравняване на персонажите с Гьорги-Нинурта.

Лазаруването е масова общобългарска практика. По обхват то е сравнимо с коледуването, но отликите са многобройни и съществени. Те ще станат видни от по-нататъшното изложение. Поради важността на проблема, налага се повторение на няколко вече направени обяснения.

Изследователите са установили три смислови пласта на лазаруването: социализиращ, магико-продуциращ и поменен.

Около пет седмици преди Лазаровден започва подготовка на участничките – учат песните и танците от момичета, преминали вече през ритуала. Пет пъти преспиват в дома на главатарката. Пет е планетно число на Юпитер. Дори това да са случайни съвпадения, те трябва да се отбележат.

При инициация на новопосветените се съобщават основните митове на племето. Това са неща, които не бива да напускат кръга на посветените. Заучаването на лазарските песни и хора се вписва в този модел. Нещо повече – не е прието да се пеят лазарски песни и да се играят специалните хора извън празника и определеното място.

Всяка група лазарки има своя “главатар” или “буенец”, някъде “калимана”. Ролята на “главатаря” е различна от ролите на останалите лазарки. Тя е и посредник между лазарките от групата и другите селяни. Особен е и нейният избор. Момичето

трябва да има живи родители. В с. Тетово, Русенско за “буенец” избират “някое едро, ячко момиче, което да може да утрай на играта”⁶⁵. В Санданско освен да бъде високо, има изискване момичето да бъде и хубаво. Друго условие е “главатаря” да се омъжи до следващия Лазар, което предполага тя да е сгодена. Лазар е името на празника в Санданско, а в Тетово - Лазарца. Лазарца означава същото като Иванца, Петрууца и пр. – жената на Лазар. Приемаме, че главната роля в ритуалите играят съпрузите Лазар и Лазарца.

Специалният избор на “буенеца” съответства на особената му роля. Това личи и от специалното облекло и ритуалните предмети. Така в с.Тетово: “Буенецът е с бяла риза, отгоре с елече, на кръста с тесен тъкан колан, понякога обшит със синци. Препасан е с няколко чифта (до 6) “пахти”. По ризата са нашити нанизни монети. Понякога се облича елечето отдолу, за да държи пристегнато тялото на “буенеца”. Нанизни висят и на гърба и на редовете пафти отпред. На главата на “буенеца” се слага нов мъжки калпак. Украшен е с панделки на кръст – синя и червена, по края с “джуфчици” и “пумпон”. Има и китка – мушката или друго цвете, но задължително червено, и зеленина. В дясната си ръка “буенеца” държи чукче - дървено, дълго 1 м, накрая с врабченце (чуканче), направено най-често от липа. Чукчето се пази от година за следващата и се предава от “буенец” на “буенец”; украсено е с пошче, панделка, китка и синче. В лявата ръка “буенеца” държи още едно пошче. Обут е с терлици, “за да му е леко като играе”. Тъканият колан държи своеобразна пола, направена от защитите една за друга много и разноцветни кърпи, донесени предварително в дома на “буенеца” от останалите лазарки в групата му.

---

⁶⁵ Тетово: Теренно проучване, стр.39-40

Тук виждаме единствения задължителен материален обект - “чукчето”, който свързва две последователни лазарувания и следователно, трябва да е много важен.

Д.Маринов отбелязва: “На този ден на лазарките не се дарява друго, освен бели яйца. Други две носят криваци. Някога едната е носила балтия, а другата кривак. (Кривак и балтия никога жена не носи; тия два предмета са принадлежност на мъжа. Тук двете моми играят мъжка роля.) Момата, която е носила балтията, се наричала *Лазарова булка* и била превесена с превес.”⁶⁶

Наличието на забулена с превес лазарка категорично сочи разиграването на сватба. Няма как булката да играе “мъжка роля”, това не е “по нашенски”. Да се огледаме по-внимателно. Лазарувалите момичета добиват нов социален статус. Той позволява момичето да се замомее. Това означава, че (по Д.Маринов): “може да либи любовник; да се кити с китки и венец на главата; да се плете в коса и плитки и да носи косатник; да се облича във везана риза с поли; да бодее кърпи от двете страни на бедрата; да носи гердан, обеци, пръстени и гривни”. Може, стига да е лазарувало. Замомяването може временно да се отложи – например до омъжването на по-голяма сестра и др. Но преходът момиче – мома е станал. “Мома” е равно на “дева”, а “дева” означава “богиня”. Лазарският ритуал дава част от качествата на богинята на момичето и то се издига с едно стъпало в социалната стълба. Но коя е богинята? При славяните това е богинята Лада. Това име не се споменава явно в лазарските песни, където очевидно има място. Прочие, Лада е рядко срещан обект в българския фолклор. Търсим богиня – девица, снажна и красива, имаща право да носи оръжие и мъжки предмети. Но това е шумерската богиня Инана. По-нататък ще става все по-ясно, че

---

⁶⁶ Маринов, Димитър. Народна вяра и религиозни обичаи. (стр 531)

това е именно Инана (Ишар), а не някоя от нейните наследнички Астарта, Анат, Артемида и т.н.

Инициацията може да се разглежда като майсторското “стани като мен!”. Стани мома! Произхода на думата “мома” можем да свържем с планетата, принадлежала на Инана – Меркурий. Това не е толкова парадоксално, въпреки че се знае, че планета на Инана е Венера, планетата на любовта и т.н. В стари изображения зад богинята има звезда с девет лъча. Ако е Венера, звездата би трябвало да е с осем лъча. Името на Меркурий по сътворението е Мумму и е логично стопанката му да е Мумма. Така обикновено се произнася думата “мома” в Русенско. Без произнасяне на сакралната формула, след дълъг и не изцяло приятен ритуал, момичетата ставали пълноправни моми.

В този обичай Инана може да бъде идентифицирана с нейните атрибути. Те са подробно изредени в шумерския текст “Енки и Инана” (виж гл. IX).

Основен царски знак (атрибут) е скиптърът. Намираме го в две форми – кривакът (особено добре изразен в някои изображения на Митра) и тетовското “чукче”. Инана по право може да носи гега (и скиптър). Но това е право и на царствения ѝ съпруг. Все пак в повечето случаи на разиграваната лазарска сватба, освен “лазаровата булка”, трябва да има и зет – Лазар. По най-естествен начин се достига до съпруга на Инана – шумерския бог Думузи. И двамата могат да носят скиптри (криваци). Обяснимо е и носенето на брадва (оръжие) от лазарката, играеща роля на Инана, както и няколко реда пафти (броя). Думузи (пастира) естествено има гега, първообраз на скиптъра.

“Балтията”, която носела една от лазарките, подсказва за близост с името на жената на Тамуз – Балтин. Става ясен произходът на тази дума. Той очевидно не е турски. Тази “балтия” се появява като инструмент на една от функциите на Лазар – да кастри горите (по Д.Маринов).

Няма да е лесно разграничаването на двамата съпрузи, но засега е достатъчно, че показахме присъствието им в ритуала. Защото не е изключено и двете лазарки да показват Инана, но в две “ипостаси”.

Приблизително по същото време (равноденствието) се празнува келтският празник Белтейн. Името му сочи Балтин. Тук виждаме същите персонажи, както в лазаруването.

Общо между Лазар и Думузи е, че двамата умират и двамата възкръсват. При последния съживяването се появява може би чак при наследилите го Озирис и Дионис. Има и семантични сходства. Едно от имената на Думузи е Кулиана, със значение “другар на Ан”. До всеки от великите шумерски богове има (точно един) помощник (везир, пратеник, побратим) от по-нисък ранг. Предполагаме, че Думузи е играл тази почетна роля, която е дала повод за името му. Иначе защо той да е другар на дядо си? Лазар на староеврейски означава “бог помогна”, но по същия начин ще звучи и “помогна на бог” или “*помощник на бог*”. В Евангелието на Йоан, Лазар се появява изневиделица, без предистория, но той носи голяма част от шумерската сакралност и появяването е било наложително.

Лазар-Думузи е в съзвучие с лазарските ритуали, обясними с култа към мъртвите. Има ли той връзка и с култа към предците? Оказва се, че това предположение е защитимо.

В хунобългарския пантеон родоначалници са Иджик и Самар.⁶⁷ Те имали четирима сина, които заедно с тримата сина на умрелия брат Лаиш дали начало на седемте хунски колена. В гл. VIII разгледахме Иджик като Нергал – брат на Думузи. И двамата родоначалници имат мъртъв брат. Има косвено доказателство, че Лаиш се отнася към календара както Думузи, комуто принадлежи планетата Юпитер (там била дадена клетвата на пастира). Юпитер е пета по ред (броено от Плутон). На пето място в българския календар е годината “заек”. През

---

⁶⁷ Сказание за дъщерята на хана

1278 г. (заек) е основан град Лаиш (сега Лаишев).⁶⁸ Друго основание да търсим връзката родоначалник - Юпитер е “питер” – “патер” – “баща”. За съществувалия някога култ към заека няма достатъчно информация.

В един оспорван източник откриваме предтеча с характерното “помощник”. Става дума за записания разговор на Ив.Гологанов⁶⁹ с помака Хасим от Чавдърли, Пазарджишка кааза. Информаторът обяснил, че те, помаците, са с най-личен произход, защото са хора на войводата “Помаша юдица назоваем, фъркат като пиле, та ходил дур по небето, та лафувал с бога...”. Доколкото произходът на българите е неотличим от този на потурчените наши сънародници, това е още един щрих, който води към родоначалника Лазар, Лаиш, Думузи.

Може да се предположи, че в лазаруването основно е заложено почитането на мъртвия родоначалник – Лазар. С това може да се обяснят поменните елементи в ритуала: черни дрехи, игра на гробищата или в двора на църквата, раздаване на храна, игра около гробове. От друга страна, участието на млади булки и деца на възраст под година (пръв Лазар), може да се определи като представяне на новото поколение и новите невести на най-стария прадед. (Египетският йероглиф “дед” означава “вечност”.)

Лазаруването е ритуал, запазил с малки изменения хилядолетна култура. Това ни задължава да изследваме задълбочено достигналото до нас, без да отхвърляме неща, които изглеждат не на място или пък са неудобни за избраната теза. Ще трябва да приемем за важни всички имена, места, съотношения и пр. Например – много лазарски песни се отнасят до Янкул. Изобщо, той е известен като “Янкул чобан”, олицетворяващ планетата Юпитер. Налага се да приравним Лазар и Янкул. Забелязва се огледалната еднаквост на имената

---

⁶⁸ Иман, Бахши. Джагфар тарихы

⁶⁹ Богданов, Иван. Веда Словена и нашето време, (приложение 2)

Кулиана и Янкул. Симетрията е сричкова, а не буквена; клинописът е сричкова писменост и в сричковата симетрия откриваме реликт. Нещо подобно се забелязва и при анализа на основния лазарски рефрен “дойла”. Чрез сричкова симетрия идваме до “ладой”. Но това е обръщение към “скритата” Лада – Инана! Какво ли е породило тази замяна на име със симетричното му? Може би причината е в границата между двата свята. Тази граница би трябвало да има огледални свойства – да обръща живото във мъртво, лявото – в дясно.

До тук опозициите са Лазар-Янкул и Лада-Дойла. Следващата опозиция виждаме при “буенеца” от с. Тетово – “чукчето” се държи с дясната ръка! При игра “буенецът” го държи с дясна ръка върху дясното рамо, хоризонтално, както се носи гега. В.Маринов не уточнява с коя ръка се държат криваците, но това по подразбиране е дясната ръка. Обратното би првлякло вниманието му. Според А.Хофарт⁷⁰ мадарският релеф изобразява Митра, който държи с лявата ръка върху лявото си рамо гега. Всички богове – Изиди, Хор, Хатор и т.н. държат скиптъра с лява ръка.

В.Кузманова⁷¹ споменава за характерни лазарски хора. Като особеност се изтъква “пристъпването с ляв крак” или движението наляво. Очевидно е, че замяната на дясно с ляво не е случайна – лявото завъртане в левия вир е източник на магия.

Тласък за написването на тази глава даде една песен от сборника на Коста Църнушанов.⁷² Тя е записана през 1952 г. от Шана Динова – на 69 години, от с.Дебрец, Кайлярско (Това е районът на гр. Негуш – по р. Вардар, до устието). Певичата изпяла всичките 22 лазарски песни от нейното село, разпределени по дни – преди Лазаровден, на празника и на

---

⁷⁰ А.Хофарт

⁷¹ Василка Кузманова. Лазаруването в Санданско и общобългарското лазаруване

⁷² Църнушанов, Коста. Български народни песни от Македония.

следващия ден – Врѣбница. Уточнила е и на кое място се пеят. Последните три песни били изпълнявани в двора на църквата. Лазаруването свършвало след изпяването (изиграването) на 22-та песен: **“Пойди си, пойди, Лазаре,/ Пайот година да дойдиш.../”**. Тук почти всичко е ясно, а особено ценна информация има в предпоследната, 21-ва песен:

Дивойко църна класице,	- Пърстен ми падна бел Дунав.
Що стоиш, дивойко, на пъту,	- Фърли дивойко скалите,
На пъту и на два друма,	Да влезам да го извадам –
Дека върват пътниците,	Фърли дивойка скалите.
Дека върват карваните?	Влезе юначе бел Дунав.
Никой “Помабог” не каза.	Дръпна дивойка скалите.
Едно малечко карванче -	- Немой, дивойко, кайдисай,
Тоя “Помабог” му каза.	Дек съм едночко на майка!
- Дал ти бог добро, юначе.	(Скали–стълби)
- Що стоиш, дивойко, на пъту,	
На пъту и на два друма?	

В тази песен намираме закодиран мита за гибелта на шумерския бог Думузи по вина на съпругата му Инана. Ето го и самия мит, разказан накратко.

Богинята на любовта и войната Инана слязла в Долната земя (арали, земя без връщане). В текстовете не се казва защо тя отива на такова опасно място. Едно от предположенията е, че искала да завоева Долната земя от сестра си Ерешкигал. Това се оказало невъзможно – свалили от Инана всички свещени предмети и я обесили. Съживил я дядо ѝ Енки, но останал един важен проблем – за да напусне някой Долната земя, трябвало да си посочи заместник. Този мотив се преекспонира донякъде, тъй като има няколко примера за посещение на Долната земя и безпроблемното ѝ напускане. Така или иначе, Инана посочила за свой заместник нищо неподозиращия си съпруг Думузи. Тъмните сили го завлекли в подземния свят.

В тази песен е описан трагичен епизод и неговите участници, имайки предвид мястото на песента в ритуала, трябва да са Лазар и Лазарица - Думузи и Инана.

Изразът “на път и на два друма” всъщност е познатото “на пътя, на кръстопътя”. Пътищата са два и те определят точно един кръстопът. Това понятие не се появява случайно в текста. То е основно за шумерския мироглед. С него се означава “планетата на кръстопът” – Нибиру, или планетата на боговете (седмо небе и т.н.). Във всички древни цивилизации тази планета е изобразявана като крилат глобус. Нибиру е владение на върховния Ан, чиято възлюбена е Инана. Точно това е значението на името ѝ. В процеса на развитие на образа, митологичната Инана става съпруга на Ан – Антум. Оказва се, че “кръстопът” е място, подходящо за Инана. На тази планета се намират “селенията на Ра” или “райските селения”, което дава смисъл на текста “дето върват пътниците”. “Пътник” е синоним на “покойник”. С покойници ще се срещаме и по-нататък в този пролетен ритуал.

Да разгледаме израза “Девойко чернокласице”. Черноклас е сорт жито. По форма “чернокласица” означава “съпруга на Черноклас”. Тук сме близо до абсурд – девойка и съпруга едновременно! Само че това е обяснимо, щом става дума за Инана. Любимият Ан по-нататък е почитан и с име “Даган” със значение “клас”, “зърно”. Еволюцията на Инана – Ишар – Астарта е огромна. Приписват ѝ владенията на всички други богини, наричат я “богинята майка”, като разбира се не забравят, че е девица. Естествено е съпругата на Даган – Даганица да следва и другите имена на мъжа си. От Клас или Черноклас, съответно Класица или Чернокласица.

Колкото и неочаквано да звучи това, то има и астрономическо потвърждение. Зодиакалното съзвездие Дева според глинениите плочки се наричало “Аб Син”, което означава “Дъщеря на Син”. Лунният бог Син има няколко дъщери, но тук Инана е без конкуренция. Най-бляскавата звезда на съзвездието Дева (алфата) е Спика - “клас” (лат.). На старите звездни карти

съзвездието е рисувано като “девойка с крила, която държи зрял житен клас, в който блести звездата Спика”⁷³.

Очевидно, изгубеният пръстен е от голямо значение. Има ли Инана пръстен? В енциклопедията⁷⁴ намираме: ”Символ на Инана, станал знак-идеограма на нейното име, е пръстен с лента (коса?). Появява се в изобразителното изкуство на Шумер и в ранни пиктографски текстове още на границата на 4-3 хил. пр.н.е.” Излиза, че Инана не може току-така да се лиши от пръстена. Той е съдържанието на нейното име, същност. За нея той е от съдбовна важност. При шумерите съществува само това, което е названо. По всичко личи, че пропадането на пръстена е съизмеримо със слизането на самата Инана в Долната Земя. Жалко, че не разполагаме с изображението на този пръстен-име. Все пак, всяка мома носи и пръстен – право, придобито от лазарския ритуал.

Девојката чрез измама успява да накара юнака да слезе в “Долната земя”, а след това му отрязва пътя назад. “Кайдисвам” означава “насихам”, “убивам” и това трябва да е непосредствено следствие от дръпването на стълбата. Необяснимата жестокост на девојката се свързва с характеристиката на Инана “да не знае милост”.

В песента Думузи е означен с една от функциите си. Поздравът “помага бог” буквално се превежда “Лазар” и това вече го коментирахме. Тук има две особености. Като част от “декора” на трагедията присъстват “скали”, т.е. стълби. Изглежда, тия “скали” дават едно от имената на фолклорния Герман – Скалоян. Втората особеност се отнася за фолклорния “Бел Дунав”. Очевидно, той е различен от географския Дунав. Тук “Бел Дунав” има пряка връзка с подземния свят, светът на мъртвите. Тази особеност притежава (вероятно) коя да е река, но и езеро, чешма и дори налята вода. Ясно е, че водната

---

⁷³ Бонов, Ангел. Митове и легенди за съзвездията.

⁷⁴ Мифы народов мира

повърхност, както и огледалото, видимо разделя, разграничава световите. Нещастният юнак задължително остава в другия свят (оня свят), щом няма стълба. Излизането от там е невъзможно без могъщ покровител. Любопитно е, че освен с повърхността си, “Дунав” граничи с другия свят и чрез широчината си. Другият свят е кодиран и с израза “през Дунав”.

Един устойчив мотив в народните песни е, че девойката намира за свой недостатък липсата на “черни очи”. Рядко се прибавя и целта на “придобивката” – да “изгори света” или да вземе “царевото”, т.е. царския син. Във всички варианти девойката задължително е черноока и не е ясно защо са й други черни очи. Отговор на този въпрос можем да намерим в следващата песен на тетовските лазарки.

*“Та що ми(2) е трева полегнала(2)//
дали ми е (2)змия поминала(2)//
То не било(2)змия поминала(2)//
най ми било(2)Маринка с брат си(2)//
Те отиват на росно ливаде//
Да накосят трева тефтелия//
Да нахранат братоуто си конче//
Брат и ш иде утре на мензеря//
Да и купят дюла и неранза//
Мар`на не ще дюла и неранза//
Най си иска гьоргьов черни очи//
Да и лесно през Дунав да гледа//
Как се бият татари с маджари//
Татаросум сабя неточена//
Маджаросум коня некована//
Че излезе татарова майка//
Че наточи сабя неточена//...”.*

Какво е “гьоргьов черни очи”? Чии очи иска Инана? Това изглежда са очите на сестра й Ерешкигал, владетелката на Долната земя. Нейния град намираме с името Гьоргьомграда или Гьорджумграда, т.е. градът на Гьурга (самовила). Инана иска

сестрините очи, за да шета из Долната земя и да “вземе” съпруга й - царския син Нергал (Лудо-младо, Малък Храбрю)! Това е причина тя да слезе в Долната земя. С такива очи тя ще може да гледа “през Дунав”, т.е. от единия свят да вижда другия и директно да наблюдава любимите си битки. Все пак тя е богиня на войната. От тук е по-лесно да си обясним повтаряната в средата на всеки стих дума “Виду” от песента :

***Кротко играй, Виду, край църквата,
край църквата до!***

Край църквата, Виду, Андония.

Църнушанов, №46/20

По логиката на лазарските песни (да се пее за Лазар или Лазарица), това пак е Инана. Свързваме я с Вида самовила, а също с гледането, виждането.

Твърде е възможно “очите на Гюрга” да означава нещо съвсем конкретно. Според шумерските текстове, неканената Инана по заповед на Ерешкигал била подложена на “Очите на смъртта”. Това е оръжието, с което убили богинята на плътската любов. То очевидно принадлежало на каката и ще е точно, ако се назове “очите на Гюрга”. Едно мощно оръжие би било желана цел за войнствената Инана и може да е било повод за “слизането” й в Долната Земя.

Началото на песента представя една невъзможна ситуация. Змията винаги минава незабележимо през тревата и е изключено полягането на трева да има връзка с преминала змия.. Тук трябва да се търси скрит смисъл. Например “чий аспекти са змията и тревата?”. Отговорът е еднозначен – змията е календарен, а тревата – растителен аспект на Енлил. Чрез Енлил се означава Земята. Песента започва на земно ниво. Следва “то не било...”. Но щом не е на Земята, то значи действието става на Небето.

Преминаването от земно на небесно ниво е подчертано с прекратяването на повторенията на всеки стих. И следователно “Маринка и брат й” са небесни обекти. Лазарската песен ни

подсеща да търсим присъствието на Лазар – Думузи и/или Лазарца – Инана. Тук с предимство е Инана и това следва от по-нататъшните разсъждения.

Инана тук е наречена Марина и това не е изненада. Марина-Нинхарсаг и Инана са с еднакъв планетарен аспект – Венера. Братът е близъкът Уту (богът на Слънцето).

Да потърсим космическите измерения на тази песен. Къде може да отиде Слънцето (братът)? Ясно е, че само и единствено в някое от зодиакалните съзвездия. Текстът е **“Брат и ш иде утре на мензеря/ да й купят дюла и неранза”**. На практика, брат й не може да отиде никъде, освен в зодиакалното съзвездие Телец, където е Слънцето по Лазаровден. Тогава, думата “мензеря” трябва да има връзка с астрологията и не може да е случайна вариация на “пазаря”! Близка по смисъл и звучене е академската дума “манзалу” – “дом”. В такъв “дом” Слънцето може да влезе и това е обичаен астроложки термин. Близко по значение е понятието “мензил”. Така се е наричала пътната станция в Османската империя, където сменяли конете, ношували и пр. Очевидна е близостта на думите “манзалу” и “мензил”, още повече академското “у” е масово и може да се пренебрегне. Двете думи ги обединява значението “дом”, който освен това е и временен.

Космически товар носи и “да й купят”. Множественото число на “купят” ще рече “заедно ще купят”, или че Слънцето и Венера се намират заедно в един и същ звезден дом, което обикновено е така. Случва се те да заемат съседни зодиакални съзвездия, но обикновено са заедно. Излезе, че плодовете “дюла и неранза (нар)”, също са космически обекти.

Прави впечатление пестеливият и точен език на автора на песента. Когато отиват на “росно ливаде”, сестрата и братът са заедно. Това е моментът, когато Слънцето току-що е залязло и Венера е видима като Вечерница. Може да се каже, че те “вървят” заедно. Следва падането на росата и пр. Сутринта Слънцето изгрива и “отива в звездния си дом”. След известно

време изгрява и Венера и тя, макар невидима, присъства между звездите. Отначало “брат ѝ ш иде”, но след малко на същото място е и сестрата и затова е съвсем вярно “да ѝ купят”.

В няколко (десетки) песни залезът на Слънцето е последван от “зелено ливаде” Убедени сме, че тук става дума за същия обект, т.е. за обект, следващ залеза, а не изгрева. На “росното ливаде” братът и сестрата косят трева. Не се споменава откъде намират подходящ инструмент. Може би те са ползвали “сърпа на Венера”, доколкото тая планета притежава “фази” като лунните например. И колкото е по-остър сърпът, толкова по-близо визуално ще бъдат двете небесни тела.

Като съпруга на Думузи-Янкул, Инана по право носи името Янкулица. Тук стигаме до една важна особеност. Зад името Янкул стоят двама – Думузи и баща му Енки. Това е видно от текстовете на песните. Бащата е наричан “стари Яно” или “стари Ено”, а синът – “млад Янкула”. Старият има пет сина и съответно пет снахи. На стария Янкул принадлежат всички блага и той е в правото си да ги дарява. Но от тук следва, че и Янкулиците са две. (Да не усложняваме нещата с допускане на многоженство. То е налице при съответния на Енки Панду от Махабхарата. Там съпругите са две - Кунти и Мадри. Съответният на Думузи син се казва Накула. Той е от Мадри и има брат близък Сахадева. Ако близнаците са единни по същност, Мадри ще има единствен син. Това е единственото обяснение на “единствения” син в лазарския цикъл песни).⁷⁵ Внимателно трябва да се борави с името Янкулица, защото то е едно за снаха и свекърва. Но и двете – майката и съпругата са на място в лазарските ритуали. Предполага се, че след смъртта на Думузи, бащата Енки е поел ангажиментите на сина си, включително и имената му.

---

⁷⁵ Едно от имената на Думузи – Амаушумгалана се превежда “Майка му е небесен дракон”. Възможно е тя да е различна от Дамкина, главната съпруга на Енки.

Предметът, украсяващ главата на тетовския “буенец”, играе ролята на Инана. Мъжкият калпак подчертава правото ѝ да носи мъжки дрехи. На калпака чрез кръстосаните панделки виждаме обозначено коментираното понятие “кръстопът” и то не е излишно в ритуал, където единият участник е мъртъв. Изглежда смисълът на постоянните цветове на панделките - син и червен - е север-юг, откриваме го и в песен, записана от Църнушанов (№47):

Юнак седи на чърдаци, /Кълпака му на кульену, /Дробну цветий, ли, уредену: /Синя, дребнъ тъменюгъ, /И морава, ли, перенюгъ (див мак), /Ут де дойдйъ дребен Лазар, /...

Тук калпакът е украсен със синьо и червено цвете. В с. Тетово го украсяват с китка – задължително червено цвете и зеленина. Но в древността синьото и зеленото са били неразличими! До този извод е стигнал един английски изследовател. Той намерил, че в езика на маите и езика на елините няма дума, означаваща “зелено”. Този калпак е на нехарактерно място – на коляното на юнака. В рамките на лазарския цикъл никой предмет не може да бъде произволно разместван.

В друга лазарска песен намираме релацията “Янкулица - на колено” (П17). Спокойно може да се допълни картината – юнакът Лазар седи на чардака, а Лазарица му седи на коляното. Изразът “**калпакът му**” може да бъде заменен с “**жена му**”. В тази картина Инана е представлявана от калпака си, което е нещо обичайно – бог да бъде заместен с негов атрибут.

Можем да направим извода, че “буенецът” играе ролята на Инана. Булката, която играе срещу него, вероятно е останала за симетрия, от времената, когато двойката е копирала сватбата на Инана и Думузи.

От песента “Сънят на Янкулица” (виж гл.IV) лесно стигаме до замяната Янкулица - Св.Неделя. Още повече, че има текстове, в които разликата е само в имената Янкулица-Неделя. Тук оригиналът е съпругата на Енки – Дамкина, но от инерцията

на двойната Янкулица, трябва да се предполага и двойна Св.Неделя.

В Санданско основни за лазаруването са песни за Св.Петка и Св.Неделя. Св.Петка може да се разглежда като аналог на Богородица и като сестра на Енки – леля на Лазар. Не откриваме противоречие с лазарския ритуал пред иконата на Св.Богородица⁷⁶. В епизода “заспала Св.Неделя на Св.Петка на скути” виждаме оплакването на мъртвия Лазар от леля му и майка му. Става дума за свещи и тамян. Точно тук съпругата, виновна за смъртта на Лазар, е неуместна.

Съществува връзка между лазаруването и обичая Герман. При това имаме приравняване Лазар = Герман. Празникът Герман-градушкар се почита на 12 май и представлява окончателния завършек на лазарските ритуали. Той е в рамките на петия месец от българския календар, което показва връзка с планетата Юпитер, респективно Думузи. Герман е покойник, когото жените оплаквали с думите (по Д.Маринов): ”Мамин Германе, мамин хубавец. Умря, мамин Германе, умря от суша за киша!”.

В библията е описано оплакването на Тамуз от жените на северната порта на храма в Ерусалим. Това ставало през петия ден на шестия месец. Тук ценното е петият ден, като 5 е планетният номер на Думузи. Безспорен красавец е наследникът на Думузи – Адонис (мамин хубавец). Семантиката на името Герман води до “първи братовчед”. Основен, най-личен ден в пролетните празници е Гергьовден. Св.Георги изпълнява функциите на шумерския Нинурта, а той е първи братовчед на Думузи. Освен това, има голяма разлика в ранговете. На Думузи числото е 10 срещу почти максималното 50 на сина на Енлил. Роднинството поражда името Герман и то е едно от “законните” имена на Думузи-Лазар. Градушките, освен че са характерно за сезона явление, се пораждат от гръмотевичните облаци, а

---

⁷⁶ Василка Кузманова, пак там

гръмотевица - Юпитер е устойчива връзка. Това се вижда и от лазарската песен: *“Ей го, ей го дека греди, /сос гърмева, сос бучева”*. Тук става дума пак за Лазар, но вече в ролята на поп (изучил се за 3 месеца, вместо за 3 години).

В лазарските ритуали, заедно с “Герман” се среща и обредът “пеперуда” за който вече стана дума в пета глава.

В редица лазарски песни присъства пъстрият паун и разбира се – пауница. Те даряват лазарките с бисер или пък с ябълки. Важен е броят на ябълките – 2 и 3, в което може да се види пожелание към бъдещите майки да раждат момиченца и момченца. Отново ще потърсим семантична помощ. “Паун” се извежда от “павлин” – “мальк” на латински. Думузи освен първи братовчед на Нинурта, е и “мальк” по ранг, затова освен Герман е и “мальк”, “малчо” или “мальо”. Съпругата автоматично получава име Мальовица, това е името и на втория по значение връх в Рила. Доколкото Думузи има братя, трябва да посочим поне още едно основание за това, че “първи братовчед” и “паун” е точно Думузи. В песента “Пропеял е пъстър паун”, птицата влиза в диалог с “Данчов татко”, а въпросът е изключително важен – кой ще стане цар. Данчо е Енлил, а баща му – Ан. Диалогът е между върховния бог и неговия помощник, везир, другар – Кулиана. Това е Думузи.

На картата виждаме в Македония два сравнително близки върха с характерни имена – Герман и Чупино бърдо. “Чупа” означава “мома” и това е точно нашата семейна двойка. Кой е рилският връх, който достойно да стои до връх Мальовица? По оста изток-запад това е Мусала. От арабски името се превежда “място за молитва”. Това има връзка с попските функции на Лазар-Костадин. До връх Мальовица са “Мальови поляни”.

Изследването няма да е пълно, ако пропуснем песента за двата “буенеца”. Тя е основна за тетовските лазарки и задължително трябва да дадем тълкувание. И така :

Срещнали са два буенеца (Дойла, Дойла, Дойла)// Срещнали са, питали са// Одихте ли горе-долу?// Одихте ли у попови?//

Какво прави попадята? / Попадята кафе вари // У попови турци има // Турци има, турски сядат // Турски сядат, кафе пият // Кафе пият, турски думат:// Да уловим хайдут Стоян // Главата му да отрежем // Като агне на Гергьовден// Като пиле на Петровден. (рефренът се повтаря след всеки стих)

На пръв поглед в тази песен лазарско е само “Дойла”. Това не е малко, но основното действие става в поповата къща. За замяната Лазар – поп вече стана дума. Тя се подкрепя от често срещаното “син питимия” – единствен и “едночко на майка” в разгледаната по-горе песен. Виждаме попадята – Инана-Дойла да черпи душманите на Стоян войвода. Но това е пак Лазар-Думузи. Обща е трагичната им участ, и двамата са овчари. Над Стоян тегне неотвратимата майчина клетва. Това трябва да е “спечелил” и Думузи с изнасилването на сестра си. Планирането на Стояновата смърт в най-лазарската песен също категорично потвърждава, че Стоян и Лазар съвпадат. Тук турците играят ролята на злите подземни сили (гали), защото е нямало нищо по-лошо, което да ги отмени от неблагодарната роля.⁷⁷ Така свидетелства вторият “буенец” и това се твърди в продължение на векове.

Накрая, с удоволствие ще се върнем към календара. Защото понятието “лазарник” масово се употребява за измерване броя на годините. Пита се: “колко лазарника ти чукнаха?”. Учудващо е, но няма друг светия, използван за такава цел. Годините се отброяват ката “лета” и П.Добрев го обясни с понятието “лит” – епоха, период. Защо Лазар е предпочетен, например пред Гьорги? Според нас тук по-важно от близостта на пролетното равноденствие и разпространените равноденствени календари е живият български календар, който е Слънчево-Юпитеров. Какво

---

⁷⁷ Понятието “потурчване” се използва за “пропаднало”, “безвъзвратно загубено” и кореспондира с “попаднало в друг свят”.

чудно, че с господаря на Юпитер – Янкул (Лазар), българите отмерват времето.

Времето измерва и върховният Ан. Името му означава “година” на латински, както вече споменахме. Но Ан и Думузи са господар и помощник. Ролята на Ан е да определя годините. Същото прави и помощникът, и никой друг бог не може да се намесва в това.

Трябва да отбележим, че Лазаровден се празнува седмица преди Великден. Датата на Великден се определя като “неделята след прървото новолуние след пролетното равноденствие”. Може да се получи равноденствието и Лазаровден да бъдат много близо един до друг. Но келтският празник Белтейн е на самото равноденствие. Стана дума, че Балтин е съпруга на Думузи, значи това е Инана. Два толкова близки празника на Инана трябва да съвпадат – поне по предназначение. Всичко това показва, че Лазар не може да се изолира от равноденствието. Календарните свойства на Лазар произтичат и от равноденствието.

В това, че Лазар отговаря на условието за начало на “пролетна” година и същевременно има за аспект Юпитер, няма противоречие. Напротив. Съвместявайки двете начала, той е в идеално положение да отмерва годините. Потвърждава го и един надпис от Муртафлар: “Управлява и Юпитер – господаря на времето.” И стигаме до съществуването на два шумерски календара. Зимен и пролетен, слънчев и лунен.

Пак се доближаваме до фолклорния Добър Юнак. Той със своята “добра коня” изпреварил Слънцето и спечелил сестра му. Видяхме, че шумерският Уту уговарял сестра си Инана да се омъжи за Думузи.

В космически план нещата са ясни. За 12 години Юпитер “изпреварва” Слънцето точно с три дни. Няма грешка в народните песни. Точна е и интуицията на А.Калоянов за важността на този герой, изведен в заглавието на книгата му “Добър Юнак с добра коня”.

ХІІ. КИТАЙСКИ МИТОВЕ

Основният източник за китайската митология тук е книгата на М.Кюнстлер “Митология на Китай”. Да видим как могат да се приложат някои от досегашните изводи върху няколко китайски мита.

Връзката на китайската култура с Шумер отчитат много автори. През ХІХ в. Албер Териен дьо Лакупри счита, че китайците са преселници от Месопотамия. Сичин дава примери на няколко близки по начертание знаци от китайската и шумерската писмености, които имат еднакви имена и означават едно и също нещо.

Изследователите считат, че в китайската митология са добре застъпени соларните митове, а космогоничните – по-слабо. Това не е съвсем така. Най-соларният мит всъщност е космогоничен. Става дума за появата на 10-те слънца.

Събитието става по времето на един от легендарните периоди на Китай – времето на император Яо. Той е датиран от 2356 до 2256 г. пр.н.е. Главното действащо лице е Стрелецът И. Той избавил хората от излишните слънца и от още шест беди. Те били: Яю със Зъбите като Ножици; Дзуочъ със Зъбите като Шило; Деветте Младенци, Големия Вятър или Дафън; Големия Глиган или Фънси; Огромната Змия или Сиушъ. И бил родоначалник на народа “и”. Йероглифът за този народ бил образуван от знака за “голям” и знака за “лък”.

Според хунобългарските летописи, вожд на именците бил Иджик. Името му може да се изведе от това, че бил най-малкият син на Боян Имен. По форма “И джик” означава “малкия И”, което подканва да го сравним с “И” или “големия И”. Иджик се родил в ез. Байкал (майка му е рибата Бойгала), а това не е далече от Китай. При това неговите хора, именците, били добри

стрелци с лък.⁷⁸ От друга страна, вече сравнявахме Иджик и Нергал като родоначалници. “Малкото” у Нергал произтичаше не от ръста, силата или възрастта, а от по-малкия ранг спрямо Нинурта. Рангът е достатъчен за името “Малък И”. Това, че е най-малък син на баща си, изглежда вмъкнато допълнително. Да видим “големите”.

По аналогия, Стрелецът И и Нинурта трябва да съвпадат до голяма степен. Лъкът е едно от оръжията на двамата герои. Струва си да се погледне още веднъж илюстрацията в началото на гл. VII. Срещу божествения лък има точно 10 звезди (светила). Това е неприсъщо число за Нинурта. Негови числа са 4, 7, евентуално 11. Можем да предположим, че това е епизод от битката с Тиамат. Както смята Сичин, Мардук е подменил Нинурта в един по-късен етап с помощта на вавилонските жреци. Излиза, че десетте светила са враждебни. Нито едно от тях не е слънце.

Все пак, какво ли означава “И”? От знака на народа “и”, ако “народ” се свърже с “голям”, то “и” означава “лък”. Значението на името Иво – от старогермански – е лък от тисово дърво⁷⁹. Така или иначе, “и” и “лък” са много близки. Това дава основание за още една крачка напред – да дадем вероятни значения на името Иван. Казахме, че то се покрива с Енлил (Нинурта – Георги е наследника!). Разчленяваме го: И-ван. За “ван” има две китайски значения: “вол” и “княз”. Древността на името е очевидна.

Битката с Огромната Змия е дадена кратко. **И** убил змията, насякал тялото ѝ, след което настъпило благоденствие. Трябва да се каже, че от 6-те демона, с които **И** се бие, само тая Сиушъ носела суша. Но на български език това е лесно да се забележи:

---

⁷⁸ От Шумер на изток тръгнаха “лъконосците на Бан”, които се считат за народ на Зиези. - виж С. Попов. Българското име в библейски времена. Варна, 2005.

⁷⁹ Разбери своето име: Малка енциклопедия на личните имена

суша се изговаря като “сушъ”, а това е много близо до змийското име. Какво направил фолклорният Св.Георги? Излязъл срещу ламята, заключила 100-те извора. Убил я, насякал тялото ѝ – потекли реки от мед, масло и вино. Излиза, че **И** копираше подвига на Нинурта – Св.Георги. От главата на Тиамат се образувала земята. От друга страна “земя” и “суша” са синоними в географски смисъл. От Тиамат се образувала земята, а от Огромната Змия – името на надводната ѝ част - сушата. Следователно: Тиамат и Сиушъ съвпадат. Съвпадат също Нинурта със Стрелецът И.

Трябва да се очаква известно подобие между демоните, създадени от Тиамат и чудовищата, с които се сражава Стрелецът И. За демоните се казва, че били с “бивни и зъби отровни”. Първите две чудовища са именувани чрез зъбите си “като ножици”, “като шило”, а едно от другите е глиган. Близо до името на Големия Вятър е Северния Вятър, който пък е един от помощниците на Нинурта.

Големият “грях” на Тиамат е, че тя си прави “съвет” без разрешение. В него освен нея и съпруга ѝ Кингу влизат още 10 новосъздадени тела (в текста са 11, но може би Кингу е броен два пъти). Това са 10-те светила-звезди срещу лъка на героя. Как и кога стават “слънца”, не е известно. Но това не е толкова важно, защото историята не свършва до тук. Слънцата си имали майка – Си Хъ. Си значело небе, а Хъ – земя. Това води точно до фолклорната Слънчева майка, а от нея – до Тиамат. Както вече споменахме, Слънчева майка липсва във фолклора на другите народи. В далечния Китай обаче е налице, нейното име е “небе-земя”. Има любопитно допълнение в случая, което разширява границите на тази тема. Със същото име – Си Хъ се явява и кочияшът на слънчевата колесница. В един от старите китайски текстове – “Тъгата на низвергнатия” от Цю Юан се казва: ”На Си Хъ наредих: по-бавно!” Както казва Кюнстлер: ”Това е версия, според която Си Хъ е мъж, смятан за кочияш на

слънчевата колесница. Тук се сблъскваме със съвсем различен мотив, за който не можем да добавим нищо повече”.

Необходимо е да се гледа връзката Си Хъ – Тиамат. Счита се, че между Марс и Юпитер е имало планета Фаетон, с която станала космическа катастрофа. С това се обосновава митът за Фаетон, сина на Хелиос. Младежът склонил баща си да му даде да се повози на колесницата с огнените коне. Навярно тъй е съветвал буйния си син Хелиос: карай по-полека ! Но кой ти слуша. Станала катастрофа, напълно съизмерима с удара между Мардук и Тиамат. Тиамат (Си Хъ) и Фаетон съвпадат поне по три елемента: по място (орбита), по събитие (сблъсък), по длъжност (кочияш).

Серията от “съвпадения” продължава, като сравним съпрузите на Тиамат и Си Хъ. Имената им Кингу и Дигу може би даже са идентични, ако шумерското “кин” – княз приравним с китайското “ди” – бог. Вторите срички звучат еднакво. Разбира се, интересно е да се сравнят шумерския и китайския запис на имената, но това е по силите на грамотните (от китайска гледна точка, който не може да чете и пише иероглифи, е неграмотен). Съдбата на Кингу била да стане спътник на Земята. Дигу бил баща на (10) луни. Една или 10, но качеството е едно и също (лунно) и това е още едно потвърждение за верността на цялата конструкция.

За митичната ера на император Яо, когато ставали тези събития, са характерни неща, описани във втората плочка на сътворението. Тогава Е.А. успокоява слънцето (Апсу) и дава справедливи закони (съдби) на останалите богове-планети. Конфуций и неговите последователи имали неговата епоха за идеал:

“Наистина велик владетел бе император Яо!
Достолепен бе като висока планина!
Само Яо вземаше наистина пример от тях!
Добродетелите му бяха тъй необятни, че
простите люде

не можеха да ги назоват!

Заслугите му бяха тъй великолепни!

О, колко ослепителни бяха неговите
обичаи и закони!” (от “Диалози” на Конфуций)

Може да се направи паралел на това хвалебствие с качествата на Енки. Дейността му в разглеждания период илюстрирахме с песента “Янко гради двори-самотвори”. Не може да се отрече близостта на имената Еа, Яо и Янко. Нищо обаче не противоречи на съществуването на владетел с име Яо в историческо време.

В китайската митология има множество свещени дървета. Те са повече от 30, но изглежда броят на имената е подвеждащ. Възможно е всяко дърво да има няколко имена. Общото при тях е липсата на конкретен обект, с който да бъдат свързани. Идея за това дава Подпиращото Дърво, наричано още Подпиращата Черница или Прогнилата Черница. Върху това дърво стояли 10-те слънца. Те добре стоят върху орбитата на Тиамат, следователно има здрава връзка между посоченото дърво и орбитата на Церера. Дали цялата орбита или части от нея, засега не е ясно. Интересно е, че и другите две имена на дървото се вписват в тази картина. Същата орбита беше мястото, където станало разделянето на небето от земята. Ако има нужда нещо да крепи небето и да поддържа космическото равновесие, то едно подходящо дърво ще свърши работа. Така става ясно какво крепи тази Подпираща Черница. Тя просто подпира небето. Все някой трябва да го върши. Последици от космическия катаклизъм откриваме в третото име на дървото - “Прогнила”. След страшния удар, дървото не може да бъде съвсем здраво.

Ще приложим хипотезата, според която на всяко митично дърво гледаме като на орбита от слънчевата система, към Високото Дърво. Ако тя работи, на това дърво трябва да е съответна “висока” или “най-висока” орбита, сиреч орбитата на 12-та планета. Високото Дърво било високо хиляди ли. То имало малко клони. Кората му приличала на змийска кожа и се белела

лесно. Описаната кора има качествата на кората на платана (чинара). В народните песни това е “дърво обленово” (чинар) и там ролята му е на известното “световно дърво”. В клоните на Високото Дърво имало някакви “райски селения”. На 12-та планета (седмото небе) е мястото на селенията на Ра - това е точно съвпадение. И то не е последно. От Високото дърво слязъл (или пък слизал няколко пъти) Фу-си. Той до голяма степен се доближава до върховния Ан, владетеля на Нибиру. Оказва се още, че по това дърво шетали нагоре-надолу шаманите. От шаманологията се знае, че шаманът се катери по световното дърво. Това не е от любов към спорта, а театър, с главно действащо лице Ан или пък Фу-си. Целта са същите райски селения или другояче казано, 12-та планета.

Разгледахме няколко от стотиците китайски митологични обекти. Не е задължително всички останали да са с шумерски корен. Пренебрегването на шумерското начало очевидно не може да се компенсира с никакви гимнастики.

Може да се разгледа семейството на Фу-си и там лесно да се открият синовете на Ан – Енки и Енлил. Ще отбележим само няколко основни елемента от китайската митология, които копират шумерския еталон.

- Някога небето и земята са били едно.
- Разделянето на небето и земята започва с удар.
- Всеки владетел (бог) има точно един помощник (везир).
- Пръв е създаден “черноглавия народ”.
- Хората са създадени от брат и сестра.
- Съществуват връзки “небе-земя”.
- Двама – Чун и Ли разрушават връзка (една от няколкото) “небе-земя”(Ера и Нинурта).

Повечето от световните митологии съдържат горните елементи, което говори за единното им начало.⁸⁰

---

⁸⁰ На илюстрацията: Фу-си и Нюй-ва. Релеф на камък. Провинция Шандун. Начало на нашата ера.

Епилог

В едно от първите си писма до мен, Георги Кръстев ми съобщи, че той и неговите приятели очакват от мен да намеря основанията на календара във фолклора. Това никоой специалист няма да приеме. Как можа да им хрумне? Знанията ми в тази област не са големи, липсва ми опит. Това и той, и Годор Целов, и Бойко Михайлов прекрасно са знаели. За чудене е, че част от “поръчката” с това изследване е изпълнена. Прав е бил йогата, който казал: поставяйте си невъзможни задачи; дори да не ги изпълните, ще достигнете неподозирани високи върхове.

Трите елемента: шумерските митове, българският фолклор и българският календар взаимно си паснаха. Също като три пръта, завързани за върховете, изправени и раздалечени – получи се пирамида, устойчива на дъжд и вятър.

За да се възприеме тази конструкция е необходимо минимално умствено усилие. Който го направи, ще получи удобен инструмент за разпознаване на шумерски следи. Ще види порядък в хаоса. Ще дам пример от книгата на Н.Хайтов за Асеновград⁸¹. Разгледани са околностите на с. Станимака по стари документи:

“Ясно е от този документ, че Лъкавица е сегашната река Луковица, а “Старий манастир” е сегашният параклис “Св. Илия” в месността Липча (“Липица” в устава на Бакуриани). От “Старий манастир” границата е възликала на върха на гората Петрич, т.е. месността Петрич на запад от Бачковския манастир. От там границата стига до “Кязъл таш”, т.е. “Червената скала”, откъдето се отправя към манастира “Света Петка”, пресича пътя Тополово - Станимака и стига “Кърк бунар” (Четиридесет извора). След това, като минава през няколко воденици,

---

⁸¹ Хайтов, Николай. Асеновград в миналото.

разположени по течението на Кърк бунар, тя пресича Козановския път...”

Този текст е извадка на Н.Хайтов от подробното описание. Следва част от изпуснатото:

“От там, т.е. от точката, дето пограничната черта, като върви през Липча дере, ... след като достига месността ”Бъза”, от където по-сетне отива до “Червените камъни” и от там отива на Сливов дол.” Могат да се направят следните аналогии :

1. Св.Илия и Липча дублират Русенското с. Липник и празника му Илинден.
2. “Върха на гората Петрич” – месност до Бачковския манастир, дори само с първата дума издава Нинхарсаг (гора – връх-саг).
3. “Червената скала” напомня за основния цвят на Енлил-Иван.
4. Св.Петка е Нинхарсаг.
5. Названието “Четиридесет извора” (кладенци) по два начина определя Енки – с числото му и с един от основните му аналози. А от къде идва изразът “кладенец на мъдростта”?
6. Козановски път – козата е едно от трите животни-спътници на Енки. Тропика на козирага е граница на неговите владения.
7. Месността “Бъза” води до Ишкур - Св. Димитър. Той е патрон на храмове в селата Басарбово и Бъзовец.
8. Сливов дол – сливовото дърво на много места се почита толкова, че дава основание да се счита за растителен аналог на богиня. Поради близостта на дола до месността ”Бъза”, богинята трябва да е от компанията на “чичото” Адад. С голяма вероятност, това е Инана.

След като Бачковската Св.Богородица е Петричка, това подсилва връзката Петрич-Нинхарсаг. Още по-явна е зависимостта на Петрич и Св.Петка. Петицата присъства и на двете места. Пет е свещенно число (ранг) на шумерската богиня и то не може да потъне в небитието.

Неочакван отзвук намираме в оригиналната азбука – глаголицата, сътворена от Константин-Кирил философ. Петата буква на глаголицата се казва “добро”. Числената ѝ стойност е 5 (в кирилицата буквата “добро” има стойност 4). Тя се изписва точно като един от атрибутите на Нинхарсаг – ножа за отрязване на пъпната връв. В свещените работи случайности няма. Ножът е попаднал на точното си място. Същият символ, обърнат наопаки става буквата “веди” с числена стойност 3. Сумата от числените стойности на двете положения на знака е 8, числото на зодия Лъв, чийто знак копира глаголическата буква “добро”.

Сега е много лесно да се досетим, кой е поздравяван с “Ой, Добро ле, мой Коладе”.

КИРИЛИЦА		ГЛАГОЛИЦА		Название на буквите	Латинск транскрипци
Букви	Числена стойност	Букви	Числена стойност		
А	1	Ⳛ	1	АЗЪ	a
Б		ⳛ	2	БОУКЪ	b
В	2	Ⳝ	3	ВЕДЪ	v
Г	3	ⳝ	4	ГЛАГОЛИ	g
Д	4	Ⳟ	5	ДОБРО	d
Е	5	ⳟ	6	КСТЪ	e
Ж		Ⳡ	7	ЖНЕЪТЕ	ž
З	6	ⳡ	8	БЕЛО	dz
И	7	Ⳣ	9	ЗЕМЛЯ	z
І	8			ИЖЕ	} i
	10	ⳤ ⳥	10	И	
		⳦	20		} g'
		⳧	30	Г'	
К	20	⳨	40	КАКО	k
Л	30	⳩	50	ЛЮДЪ	l
М	40	⳪	60	МЫСЛЕНЕ	m
Н	50	Ⳬ	70	НАШЪ	n

*⁸²От Добра се образува Добруджа. След като Богданската земя е владение на Енлил, намери се обширно владение и за Нинхарсаг.

Виждаме, че върху непрекъснатата част от границата на землището на с. Станимака се срещат аналози на най-важните шумерски богове. Основателен е въпросът: защо е така? Отговорът “защото българите са шумери” може да събуди само снизходителни усмивки.

При работата над тази книга постоянно държах връзка с големия познавач и изследовател на древния български календар Георги Кръстев – чрез писма, телефон и лични срещи. Той беше информиран за всеки етап от това малко по обем изследване. На тази тема можех да се разговарям само с още двама-трима. Как да му благодаря? И двамата считаме, че шумерската “матрица” се проявява толкова релефно във фолклора, защото българите са били продължително време в тесен контакт с шумерската цивилизация. Техните жреци (не и шамани) са получавали знания от надежден първоизточник. Съдейки по календара, той се е намирал във владението на Енки – Ериду.

Това изследване няма претенции за научност и не представлява научна публикация. То е научно-популярно. Държа да отбележа, че повече от две години разработвам тази тема. Не крия факти, които са ми известни и да противоречат на написаното. При сходствата съм се опирал на поне три елемента. Зная, че за това може да бъде разказано много по-интересно и се надявам някой добър майстор да го направи.

Възможно е да съм допуснал грешки. Темата е малко обсъждана. Специалистите по принцип се въздържат от коментар. Може би на тяхно място и аз бих постъпил така. Засега те може да премълчат, но това е временен комфорт. Кога да е, те трябва да преглътнат горчивия хап. В процеса на работа

---

⁸² Георгиев, Емил. Нашето Аз-Буки-Веди.

няколко пъти изживях т.н. стресове, защото трябваше да променям понятийната си постройка (мироглед). Това е трудно нещо. За специалист, врял и кипял в своята област, това ще бъде по-трудно. Съжалявам. Аз уважавам всички труженици от полето на фолклора, етнографията, историята и пр. Ползвам съм плодовете на техния труд с голямо внимание и респект.